TÜRK EĞİTİM-SEN 1992

Eğitim Sesi

Gelecek Eğitimle Gelecek

ISSN:1304-4613 - Sayı : 70



Erhan BAYRAM
Genel Başkan Yardımcısı



Başlarken...

Kıymetli okurlarımız;

6 Şubat'ta Kahramanmaraş ve Elbistan merkezli depremler ile yüreklerimiz dağlandı, ocaklarımıza ateş düştü. Buradan bir kez daha depremde hayatlarını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, ailelerine, yakınlarına ve milletimize baş sağlığı; yaralı vatandaşlarımıza da acil şifalar diliyoruz. Rabbim benzeri afetlerden ülkemizi esirgesin.

Tüm ülke olarak Cumhuriyet tarihimizin en acı günlerinden geçmekteyiz. On binlerce vatan evladını kaybetmenin derin üzüntüsünü yaşıyoruz. Bu felaketin üstesinden birlik ve beraberlik içerisinde geleceğimize, daha güçlü bir şekilde ayağa kalkacağımıza ve hedeflerimize kararlılıkla yürüyeceğimize inancımız tamdır.

Depremin yaralarının bir an önce sarılması ve yarattığı maddi, manevi yıkımın giderilmesi için devletimiz etkili şekilde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu noktada sendikamız da üzerine düşen sorumluluğu eksiksiz yerine getirmekte, depremzedelerimize her konuda destek olarak, onların bu zor günlerinde yanlarında yer almaktadır.

Değerli kamu çalışanları, kıymetli meslektaşlarımız;

Bilindiği gibi bu yıl Cumhuriyetimizin 100. yılını kutlamaya hazırlanıyoruz. Cumhuriyet; yokluk ve imkânsızlıklar içinde olmasına rağmen, imanına ve damarlarındaki asil kana güvenerek mücadele eden cesur ve gözü kara yiğitlerin bizlere teslim ettiği rejimin adıdır.

Cumhuriyet; Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde tutsaklık ve sömürüye karşı, kanını ve canını ortaya koyan kahraman ecdadımızın gelecek nesillere emanet ettiği en kıymetli hazinemizdir.

Cumhuriyetimizin 100. yılı olan 2023, Türk milletinin 21. yüzyıla mührünü vuracağı yeni bir başlangıçtır. Bu vesileyle bizlere bu güzel vatanı ve Cumhuriyeti armağan eden başta Büyük Atatürk ve mücadele arkadaşları olmak üzere, tüm şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz.

Bu minvalde, dergimizin bu sayısında çözüm odaklı çalışmalara imza atan bilim ve fikir insanlarına ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Selam ve saygılarımla…



TÜRK EĞİTİM-SEN

Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri
Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
GENEL MERKEZİ

Nisan 2023
Sayı : 70

Türk Eğitim-Sen
Genel Merkezi adına Sahibi
Talip GEYLAN
Genel Başkan

Yazı İşleri Müdürü
Erhan BAYRAM
Genel Başkan Yardımcısı
(Dış İlişkiler ve Basın)

Yayın Kurulu
Haydar URFALI
Seyit Ali KAPLAN
Selahattin DOLGUN
Cengiz KOCAKAPLAN
Orhan KÜTÜK

Basın Danışmanı
Meltem YALÇINKAYA
Düzeltme
Tuğçe TAŞDEMİR

Grafik Tasarım
Merve TURGUT

Yönetim Yeri
Talatpaşa Bulvarı No:160 / 6 Cebeci/ANKARA
Tel:0312 424 09 60 - Faks:0312 424 09 68

Dergimiz yerel süreli ve ücretsizdir.

Üç ayda bir yayınlanır

Dergide bulunan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir
Basım Tarihi 05.04.2023

Basım Yeri
Dinçler Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
Bayındır 1 Sk. 6/12 Adilhan İş Mrkz.
Kızılay / ANKARA
e-mail: info@dinclermatbaacilik.com

TÜRK EĞİTİM-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN
(Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu) Üyesidir.

04 
Öğretmenlik Meslek Kanunu Çalıştayı Yapıldı

12 
"Öğretmenlik Meslek Kanunu Neden ve Nasıl Olmalı?" Çalıştayına İlişkin Sunum
Prof. Dr. Temel ÇALIK

14 
Öğretmenlik Kariyer Basamakları
Cevdet VURAL

19 
Farklı Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarına İlişkin Çalıştay Sunumu
Prof. Dr. Selahaddin ÖĞÜLMÜŞ

28 
21. Yüzyıl Öğretmeni
Prof. Dr. Mahmut SELVİ

32 

Öğretmenler - Okul Yöneticileri Neden ve Nasıl Bir Öğretmenlik Meslek Kanunu Bekliyor?

Haydar Urfalı

36 

Prof. Dr. Yahya AKYÜZ ile Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Millet Mektepleri Üzerine Bir Söyleşi

Röportaj: Doç. Dr. Ümit POLAT

44 

Kamu Ve Eğitim Çalışanının Promosyon Mücadelesi ve Türk Eğitim Sen

Şinasi ARTIKIŞIK

49 

Doç. Dr. Yücel NAMAL ile Cumhuriyetin 100. Yılı üzerine söyleşi gerçekleştirdik

Röportaj: Meltem YALÇINKAYA

96 

Prof. Dr. Seyhan Fırat ile "Türkiye'de Deprem Gerçeği"ni yakın plana aldık

Röportaj: Meltem YALÇINKAYA

99 

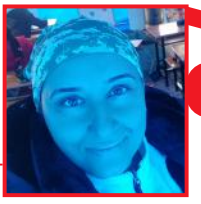
Doç. Dr. Hasan Eşici ile deprem sonrası psikososyal destek faaliyetleri hakkında söyleşi gerçekleştirdik

Röportaj: Tuğçe TAŞDEMİR

72 

KURT-AR Genel Başkanı Çağrı KOÇYİĞT ile Söyleşi

Röportaj: Tuğçe TAŞDEMİR

78 

İzmir 3 No'lu Şube Başkan Yardımcısı Müfide ÇETİN









20-23
OCAK 2023
ANKARA

Öğretmenlik Meslek Kanunu Çalıştayı Yapıldı

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi, 20-23 Ocak 2023 tarihlerinde "Öğretmenlik Meslek Kanunu Neden ve Nasıl Olmalı?" temasıyla çalıştay düzenledi.



Çalıştaya Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Sadri Şensoy, MHP Genel Başkan Yardımcısı ve Ankara Milletvekili Yaşar Yıldırım, MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürü Cevdet Vural, Ankara İl Milli Eğitim Müdürü Harun Fatsa, Türk Eğitim-Sen Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri, Türkiye Kamu-Sen'e bağlı sendikaların genel başkanları, İLKSAN Yönetim Kurulu Başkanı Tuncer Yılmaz, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mahmut Selvi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş, EYUDER Başkanı Adem Çilek ile çok sayıda öğretmen ve akademisyen de katıldı. Çalıştayda, eğitim sisteminin bütün kademelerini temsil eden 81 ilden alanında uzman eğitimciler komisyon çalışmalarında bulunmak üzere bir araya geldi.

Geylan: Bu teşkilat 4 yıllık süreçte ÖMK ile ilgili bir sendikanın yapması gereken her şeyi yaptı.

Saygı duruşunda bulunulması ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan çalıştayın açılış konuşmasını Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı Talip Geylan yaptı. 23 Ekim 2018 tarihinde 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nin tanıtım toplantısında kamuoyuna ilk kez duyurulan Öğretmenlik Meslek Kanunu ile ilgili bugüne kadar sendika olarak üzerlerine düşen her türlü sorumluluğu yerine getirdiklerini söyleyen Geylan, sözlerini şöyle sürdürdü: "4 yıllık süreçte kanunda neler olması gerektiğine ilişkin çok ciddi gayret ortaya koyduk. Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarının düzenlediği çalıştaylara katılarak kanuna dair beklentilerimizi ifade ettik. Türk Eğitim-Sen olarak çalıştaylar düzenleyerek, raporlar ve öneriler hazırladık. Sayısını hatırlayamadığım onlarca televizyon programında ÖMK'ya yönelik görüşlerimizi dile getirdik. Onlarca basın açıklaması ve basın toplantılarında kanunla ilgili taleplerimizi kamuoyuyla paylaştık. Defalarca sosyal medya kampanyaları düzenleyerek, meslektaşlarımızın meslek kanunu sürecine sahip çıkması noktasında gayret ortaya koyduk. 23 Kasım 2021'de Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'ın 'Meslek Kanunu'nu çok yakın zamanda çıkarıyoruz' ifadesi üzerine 8 Aralık 2021 tarihinde 81 ilde eş zamanlı olarak alanlara inerek, meslek kanununun nasıl olması, içeriğinde neler yer alması gerektiğine dair duruşumuzu bir kez daha ortaya koyduk. 31 Aralık 2021 tarihinde kanun teklifinin TBMM'ye sunulmasının ardından, sürecin TBMM safhasında iki genel başkan yardımcımız vasıtasıyla komisyonlarda öğretmenlerin haklı taleplerini yüksek sesle ifade ettik. Kanun, 3 Şubat'ta kabul edildi, 14 Şubat'ta Resmi Gazete'de yayınlandı ve yürürlüğe



girdi. Bundan sonra yapılacak tek şey kalmıştı; o da öğretmenleri huzursuz edecek düzenlemeler konusunda yargı hakkımızı kullanmak. Bu nedenle kanunun uygulamasına yönelik hazırlanmış olan mevzuat düzenlemesinin arazlı yönlerinin yürürlüğünün durdurulması ve iptali istemiyle yargıya başvurduk. Kısacası bu teşkilat dört yıllık süreçte ÖMK ile ilgili bir sendikanın ne yapması gerekiyorsa yaptı."

Geylan: Türk Eğitim-Sen, 30 yıllık sendikal bakiyesinde temsil ettiği kesimin beklentilerini, dertlerini, isyanını asla sendikal rekabetin ya da siyasal husumetin mezesi haline getirmemiştir, bundan sonra da getirmeyecektir.

Türk Eğitim-Sen kanunla ilgili gayret sarf ederken, başkalarının sınav kapıya dayanana kadar hiçbir şey yapmadığını belirten Geylan, şunları kaydetti: "Ancak biz tüm bunları yaparken, başkaları ne yaptı? Adeta kariyer sınavı kapıya dayanana kadar hiçbir şey yapmadılar. Kariyer sınavı süreci başlayınca öğretmenlerimizin büyük tepki ve öfkesi ortaya çıktığında birtakım sendikalar ve siyasetçiler ancak bir şeyler olduğunu fark ettiler ve ardından istismar başladı. Öğretmenlerimizin hayalleri, umudu maalesef sendikal ve siyasi husumetlerin mezesi haline getirildi. Biz bunu kabul etmiyoruz. Türk Eğitim-Sen, 30 yıllık sendikal bakiyesinde temsil ettiği kesimin beklentilerini, dertlerini, isyanını asla sendikal rekabetin ya da siyasal husumetin mezesi haline getirmemiştir, bundan sonra da getirmeyecektir. Herkes görecektir ki; süreci istismar edenler, bir sonraki sınava kadar yine dönüp meslek kanununa bakmayacak, her zamanki gibi biz bakacağız. Meslek Kanunu'nun adına yakışır şekilde içinin doldurulması, zenginleştirilmesi noktasında gayret ortaya koyan teşkilat, yine Türk Eğitim-Sen olacak."

Geylan: İki gün boyunca ÖMK'yı kamil hale getirmek için vizyon ortaya koyacağız.

Meslek kanunu sürecinin nihayete ermediğini, gayretlerinin öğretmenlerin beklentisini karşılayacak zamana kadar devam edeceğini kaydeden Geylan, Türk Eğitim-Sen olarak 'ÖMK iptal edilsin' çığırtkanlığı yapmadıklarını, içinde eksiklikler olsa da Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun çıkarılmış olmasının olumlu bir adım ve kazanılmış bir mevzi olduğunu ifade etti. Geylan, "İçinde eksiklikler, aksaklıklar olsa da Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun çıkarılmış olması mesleğimiz ve meslektaşlarımız namına kazanılmış bir mevzidir, olumlu bir adımdır. Şimdi bu mevziden yürüyeceğiz ve bu kanunun içini hep beraber dolduracağız. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Eğitimde Türkiye Yüzyılı hedefleri arasında öğretmenlerin özlük hakları ile ilgili düzenlemelerin yapılacağı ifade edildi. Bu ifade, MEB adına 'ÖMK'daki eksikleri biliyoruz,





bunu tamamlamak için gayret ortaya koyacağız' anlamına geliyor. Biz böyle anladık ve pası aldık" dedi.

Geylan: Öğretmene şiddet meselesinin toplumun gündeminden çıkması lazım.

Adı Öğretmenlik Meslek Kanunu olan bir kanunun içerisinde en azından öğretmenlerin tabi olduğu süreç ve mevzuatın ekseriyetle yer alması gerektiğini bildiren Geylan, "Öğretmen yetiştirme, atama ve yer değiştirmeler bu kanunda yer almalı. Öğretmene şiddet konusu da kanunda olması gereken hususlardan birisidir. Gün geçmiyor ki öğretmene bir saldırı, darp haberi görmeyelim. Bu konudaki yasal düzenlemenin kanunda yer alması lazım. Önceki yıl Türk Eğitim-Sen olarak öğretmenlere yönelik şiddet konusunda bir kanun teklifi hazırlayarak, Iğdır Milletvekili Sayın Yaşar Karadağ aracılığıyla TBMM'ye sunmuştuk. Herkes bilmelidir ki, öğretmenin itibarını korumadan eğitimde istediğimiz yere ulaşmamız mümkün değildir. Bunun için öğretmene şiddet meselesinin toplumun gündeminden çıkması lazım. Unutulmamalıdır ki; öğretmene verilen değer çocuklara verilen kıymettir. Öğretmenin etkinliğinin ve itibarının artırılması çocuklarımıza sahip çıkmak anlamına gelir." diye konuştu.

Geylan: Elverişsiz bölgelerde öğretmen istikrarını sağlamanın yolu öğretmenleri çakılı sözleşmeli çalıştırarak esir etmek değil, teşvik etmektir.

Geylan kanunda olması gereken bir başka önemli konunun zorunlu hizmet tazminatı olduğuna vurgu yaptı. Zorunlu hizmet bölgelerinde görev yapan öğretmenlere bölgenin mahrumiyet derecesine göre bir brüt asgari ücret ile iki brüt asgari ücret arasında değişen oranlarda Zorunlu Hizmet Tazminatı ödenmesi gerektiğini söyleyen Geylan, "Bu şekilde elverişsiz koşullarda görev yapan öğretmenlerimiz, 'Zor koşullarda görev yapıyorum ancak devletim de benim bu fedakârlığımı görüyor' diyecek ve motive olacaktır. Elverişsiz bölgelerde öğretmen istikrarını sağlamanın yolu öğretmenleri çakılı sözleşmeli çalıştırarak esir etmek değil, teşvik etmektir" dedi.

Türk Eğitim-Sen'in 15 yıldır dile getirdiği bu önerinin aslında devletimiz tarafından da kabul edilmiş durumda olduğuna dikkat çeken Geylan, "2023 Eğitim Vizyon Belgesi tanıtım toplantısında elverişsiz koşullarda görev yapan öğretmenlere teşvik uygulaması getirileceği ifade edilmişti. Şimdi sıra teşvik uygulamasının meslek kanunu marifetiyle hayata geçirilmesindedir. Bu yapılırsa aynı zamanda bir kısım öğretmenlerimizi kadrolu meslektaşlarından farklı olarak sözleşmeli istihdam etmek zorunda kalmayacağız." diye konuştu.



Geylan: Liyakat ve ehliyetin esas alındığı, hakkaniyet üzerinde yürütülen bir yönetici atama sisteminin yasal zemine oturtulması şarttır.

Genel Başkan Talip Geylan, yönetici atama sisteminin mutlaka meslek kanunu ile yasal hale getirilmesi gerektiğine dikkat çekti. MEB'in, 100 binin üzerinde yönetici pozisyonuna sahip bir bakanlık olduğunu, dolayısıyla bu kadar geniş bir yönetici kadrosuna sahip olan bakanlığın hazırladığı Öğretmenlik Meslek Kanunu'nda yönetici atama sürecine yer verilmemesinin doğru olmadığını belirten Geylan, yönetici atama sisteminin her bakan, her iktidar, her bürokrat değiştiğinde rötuşlanarak yamalı bohçaya dönen bir sistem olmaktan kurtarılmasını istedi. Geylan, kişisel inisiyatiflere son verilmesi gerektiğini bildirerek, liyakat ve ehliyetin esas alındığı ve hakkaniyet anlayışıyla bir yönetici atama sisteminin yasal bir zemine oturtulmasının şart olduğuna dikkat çekti. Geylan özellikle proje okullarındaki keyfi atamaları da eleştirerek, "Proje okulları sınavla öğrenci alan okullardır ama biz ülkemizin geleceğini inşa edecek, akademik başarısı en yüksek olan nitelikli öğrencilerimizin olduğu bu okullarımıza yönetici ataması yaparken objektif kriter koyamıyoruz. Bu okulların yönetici atama sürecine dahil edilmesini istiyoruz" dedi.





Geylan: Kariyer planlamasında hizmet yılı esas alınmalıdır.

Kariyer basamakları sınavının 19 Kasım 2022 tarihinde yapıldığını hatırlatan Geylan, "Biz kariyer düzenlemesinin ilk gündeme geldiği 2005 yılından bu tarafa öğretmenlerin kariyerleri belirlenirken esas alınması gereken kriterin; deneyim, tecrübe, hizmet yılı olduğunu dile getirdik. Sınavla kariyer belirlenmesine karşıyız. Öğretmenlik sadece bilme değil, bildiğini aktarma mesleğidir. Oysa sınav sadece bilgiyi ölçer. Dolayısıyla kariyer planlamasında hizmet yılı esas alınmalıdır" diye konuştu.

Geylan: Uzman ve başöğretmen tazminatları emeklilik kesintisine dahil edilmelidir.

Kariyer sistemindeki diğer eksikliklere de dikkat çeken Geylan, şunları kaydetti:

- "Başöğretmenliğe başvurmak için uzman öğretmenlikte 10 yıl bekleme şartı var. Hizmet yılı fazla olan öğretmenlerimiz başöğretmenliğe başvurmadan emekli olabilirler. Bu bir haksızlıktır. En azından 20 yıl ve daha fazla çalışma süresi olan öğretmenlerimizin bekleme süresi kaldırılmalı ya da azaltılmalıdır.



- Uzman ve başöğretmen tazminatları emeklilik kesintisine dahil edilmelidir.
- Uzman öğretmenliğe başvurmak için 10 yıl şartı var fakat 10 yıl altında çalışan öğretmenler ile uzman öğretmenler arasında maaş konusunda çok ciddi bir makas var. Son yapılan zam ile birlikte genç bir öğretmenimizin aldığı maaş 12 bin TL'dir. Dolayısıyla hizmet yılı az olan öğretmenlerimizin ücretleri ile ilgili düzenleme gereklidir."

Genel Başkan ayrıca yüksek lisans ya da doktora eğitimlerinin mazeret tayin hakkı içinde yer alması gerektiğini de bildirdi.

Formasyon konusuna da değinen Geylan, 500 bin öğretmenin atama beklediği ülkemizde her önüne gelenin öğretmen olacağı bir sistemin başlatılamayacağını bildirdi. Geylan, "Eğitim fakültelerinde karşılığı olan bölümlerle ilgili başka fakülte öğrencilerine formasyon verilmesini asla doğru bulmuyoruz. Öğretmenlik mesleği joker mesleği değildir" dedi.





Şensoy: 6 Şubat'tan itibaren 5 milyon öğrenciye ücretsiz yemek vermek için bakanlığımızın tüm birimleri çalışmaya başladı.

Genel Başkanın ardından MEB Bakan Yardımcısı Sadri Şensoy kürsüye geldi. Şensoy, "Milli Eğitim Bakanımız 2022 hedefinde 3 bin yeni anaokulu 40 bin yeni anasınıfı oluşturacağını söylemişti. Bu hedefi ikiye katladık ve 6 bin 4 anaokulu oluşturmuş olduk. 2021 yılında yüzde 65 olan okul öncesi (5 yaş) okullaşma oranı bugün itibariyle yüzde 99'a çıkmıştır. 2023'te bu hedefimizi yüzde 100'lere çıkarmak istiyoruz. Ortaöğretimdeki okullaşma oranı da yüzde 97'ye çıktı." dedi.

6 Şubat'tan itibaren 5 milyon öğrenciye ücretsiz yemek vermek için bakanlığın tüm birimlerinin çalışmaya başladığını söyleyen Şensoy, "2021'in Aralık ayında 159 bin olan çırak-kalfa sayısı bugün 1 milyon 200 binin üzerine çıkmıştır. Ücretsiz dağıttığımız ders kitabı 153 milyondu, bunu 160 milyon yardımcı kaynakla destekledik. Önümüzdeki yıl hedefimiz 200 milyon yardımcı kaynaktır. 2023 yılı 6 Şubattan itibaren 5 milyon öğrenciye ücretsiz yemek vermek için bakanlığımızın tüm birimleri çalışmaya başladı. Önceliğimiz okul öncesi olacak ve okul öncesindeki tüm öğrencilerimiz bundan böyle ücretsiz yemekten faydalanacak" dedi.



Yıldırım: Herkes bilmelidir ki, öğretmenlerin, eğitim çalışanlarının, akademisyenlerin, üniversite çalışanlarının sorunları partimizin birinci önceliklerindendir.

MHP Genel Başkan Yardımcısı Yaşar Yıldırım da, sözlerine MHP Genel Başkanı Sayın Devlet Bahçeli'nin 22 Kasım'da Meclis grubunda yaptığı konuşmadan bir bölüm aktararak başladı. "Sayın genel başkanımız, 'Mutlu ve huzurlu, kaygı ve korkudan sıyrılmış, geçim derdini yenmiş, sosyal ve ekonomik refaha erişmiş bir öğretmen milletimizin en kudretli gücüdür. Öğretmenimizin her daim yanında olacağız. Kuşkusuz fedakârlık simgesi olan öğretmenlerimizin haklı taleplerini biliyor ve çözümü için de elimizi taşın altına koymaya hazır olduğumuzu ifade ediyorum. Ancak biz bardağın daha çok dolu tarafına bakıyoruz. Boş kısmının da zamanla el birliğiyle dolacağına inanıyor ve Cumhur İttifakı olarak bunu gerçekleştireceğimizi düşünüyorum.' dedi. İşte genel başkanımızın, partimizin hassasiyeti budur. Herkes bilmelidir ki; öğretmenlerin, eğitim çalışanlarının, akademisyenlerin, üniversite çalışanlarının sorunları partimizin birinci önceliklerindendir. Gerek Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun hazırlanmasında, çıkarılmasında, katkı verip desteklenmesinde gerekse bundan sonraki süreçte öğretmenlerin, eğitim çalışanlarının üniversitelerin sorunlarının gündeme getirilmesinde çalışmalarımız sürecektir. Meslek Kanunu'nun eksiği var mıdır, vardır, ihtiyaç olduğunda katkıda bulunacak mıyız, bulunacağız. Dikkat ederseniz torba kanun vardır. Torba kanun içinde her kurumun ihtiyacı olan kanunlar çıkarılır. Bu nedenle kimsenin endişesi olmasın" dedi.

Konuşmaların ardından Genel Başkan Talip Geylan, Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Sadri Şensoy ile MHP Genel Başkan Yardımcısı Yaşar Yıldırım'a çalıştaya katkılarından dolayı hediye takdiminde bulundu.

Açılış konuşmalarının ardından "Bir Kariyer Mesleği Olarak Öğretmenlik" konulu panel düzenlendi. Panelin Oturum Başkanı Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Temel Çalık olurken; MEB Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürü Cevdet Vural, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Mahmut Selvi ve Genel Sekreter Haydar Urfalı konuşma yaptı. Panelin ardından Genel Başkan Geylan panelistlere plaket takdim etti.

Daha sonra komisyon çalışmalarına geçildi. Çalıştayda oluşturulan 7 komisyon şu şekildedir: "Öğretmen Yetiştirme Seçimi Atama ve Yer Değiştirme", "Öğretmen Hizmet içi Eğitimi ve Gelişimi", "Öğretmen Kariyer Basamakları ve Görev Tanımları", "Öğretmen Görevde Yükselme, Okul Yöneticiliği ile Eğitim Yöneticiliğine Geçiş, Atama ve Yer Değiştirme", "Öğretmen Mali, Özlük ve Sosyal Hakları ile Emeklilik", "Öğretmene Şiddet ve Mobbing", "Öğretmen Denetim, Ödül ve Ceza."

Komisyon çalışmalarının ardından komisyon üyelerine Genel Merkez Yönetim Kurulu Üyeleri tarafından katılım belgeleri sunuldu. Daha sonra Prof. Dr. Ayhan Aydın, Türk eğitiminin güncel durumunu ÖSYM ve PİSA sonuçları üzerinden değerlendiren bir sunum gerçekleştirdi.

İki gün boyunca yapılan komisyon çalışmalarının ardından hazırlanan raporlar komisyon sözcüleri tarafından haziruna sunuldu. Çalıştay Genel Başkan Talip Geylan'ın kapanış konuşmasıyla sona erdi. Komisyonların hazırladığı raporlar başta Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri olmak üzere yasa koyuculara da sunulacaktır.















“Öğretmenlik Meslek Kanunu Neden ve Nasıl?” Olmalı.

Çalıştayına İlişkin Sunum





Prof. Dr. Temel ÇALIK

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Öğretim Üyesi

Tarihi süreç içerisinde bireysel ve kolektif olarak edinilen bilgi birikimin, gelecek kuşaklara aktarılma çabası her dönemde söz konusu olmuştur. İnsanların bir araya gelerek oluşturdukları toplumların, çeşitlenerek çoğalan ihtiyaçları nedeniyle, artan bilginin bireylere aktarılmasında yetersiz kalınması nedeniyle, toplumsal bir kurum olarak okullara ve bu okullarda görev yapan öğretmenlere ihtiyaç duyulmuştur.

Bunun sonucu olarak da öğretmene verilen değer ve öğretmen eğitimine gösterilen önem her toplumun kendi anlayışına göre bir karşılık bulmuştur. Bu bağlamda öğretmene gösterilen saygı ve hürmet, eski çağlardan günümüze kadar Türk toplumunun kültürel özelliklerinden biri iken, Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birlikte öğretmenlik peygamber mesleği olarak kabul görmüş ve mesleğe kutsiyet atfedilmiştir.

Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlik mesleğine günümüzde aynı oranda önem atfedilmese de, toplum nezdinde öğretmenliğin değeri bakımından kadim bir yeri olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Büyük Atatürk'te, "Geleceğin güvencesi sağlam temellere dayalı bir eğitime, eğitim ise öğretmene dayalıdır" sözüyle öğretmenlik mesleğine verdiği önemi dile getirmiştir. Dolayısıyla öğretmenler yeni dünya düzeninde zorluklar ve fırsatlarla başa çıkmak adına, gelecek kuşakların topluma kazandırılmasında, onların zihinlerini ve tutumlarını şekillendirmede merkezi bir konumdadır.

Değişen dünya düzeninde öğretmenlerin, akademik ve mesleki olarak niteliklerinin, çağdaş ihtiyaçlara uygun ve günümüz gençliğini eğitecek düzeyde olması kaçınılmazdır. Ayrıca toplumsal kalkınmada başat role sahip olan öğretmenlerin toplumsal statüsünün düşük olması da düşünülemez.

Ülkenin geleceği açısından öğretmenlik mesleğinin sürekli bir iyileştirme döngüsünün içinde olması oldukça önemlidir. Hz. Ali'nin "Bana bir harf öğretenin kırk yıl kölesi olurum" sözü çerçevesinde, Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin onuru, saygınlığı ve itibarını daha iyiye ve güzele doğru taşımak, çalışma koşullarını iyileştirmek ve toplumsal statüsünün geliştirilmesine yönelik çalışmalar büyük önem arz etmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünün güçlendirilmesi açısından 2021 yılının özellikle son dönemi ve akabinde yaşanan bir dizi gelişme oldukça önemlidir. Bu dönemde profesyonel bir meslek olarak öğretmenlikle ilgili; mesleği tanımlayan, öğretmenlerin temel hak ve sorumluluklarının belirlenmesine yönelik ihtiyaç duyulan ve uzun süredir gündemde olan ancak 2021 yılına kadar yalnızca tasarı olarak kalabilmiş Öğretmenlik Meslek Kanunu'na yönelik gelişmeler önem arz etmektedir.

Bu süreçte mesleğin toplumsal statüsünün güçlendirilmesine yönelik atılan en somut adım; 3 Aralık 2021 tarihinde gerçekleştirilen 20. Millî Eğitim Şurası açılış konuşmasında müjde edilen, daha sonra 31 Aralık 2021'de TBMM'ye sunulan, 11 Ocak 2022'de Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu'nda kabul edilen, ardından da 3 Şubat 2022'de TBMM Genel Kurulu'nda görüşülüp onaylanan ve 14 Şubat 2022 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan 7354 Sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun yürürlüğe girmesidir.

Tartışmaları beraberinde getirse de, bir meslek kanununun çıkarılmış olması önemli bir adımdır. Tabi ki kanunun eksiklikleri ve düzeltilmesi gereken yönleri mevcuttur. Bundan sonraki süreçte amaç, kanunun içeriğinin talep ve önerilerle zenginleştirilmesi, eksikliklerin giderilmesi, öğretmenlik mesleğinin hak ettiği konuma ulaşabilmesidir. Öğretmenlik mesleğinin itibarının daha da artırılması, çalışma koşullarının iyileştirmesine yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi çok önemlidir. Öğretmenlerin moral ve motivasyonlarının artırılmasına yönelik düzenlemeler de olmazsa olmazlarımızdır.

Her zaman, kapsayıcı ve kucaklayıcı bir sendikal anlayışla çalışmalarını sürdüren Türk Eğitim-Sen'in düzenlediği bu çalıştayın, Öğretmenlik Meslek Kanunu'nun geliştirilmesine önemli katkılar sunacağı muhakkaktır.



ÖĞRETMENLİK KARİYER BASAMAKLARI

Cevdet VURAL

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürü



Meslek kanunu nedir, ne işe yarar, bu kanuna neden ihtiyaç duyulur?

Meslek Kanunu'nun aslında Personel Kanunu'ndan çok farklı olmadığını görürsünüz. Meslek Kanunu da mesleğe giriş koşullarını tanımlar; meslek mensupları ne tür görev ve sorumluluklar üstlenecek, nasıl değerlendirilecek ve ödüllendirilecek, nasıl emekli olacak, işte tüm bu hususları içerir. Meslek Kanunu'nun klasik Personel Kanunu'ndan farkı biraz daha modern anlayışla tasarlanması ve bir bakanlığın çalışanları ile sınırlı olmamasıdır. Meslek Kanunu'nun genel çerçevesi, mesleğinizi nerede icra ediyorsanız edin, o meslek mensubu ile ilgili temel bir düzenlemedir.

Peki Öğretmenlik Meslek Kanunu'na neden ihtiyaç var? Çünkü, öğretmenlik mesleği kendine has özelliklere sahip. Devlette çalışanlar aslında 657 Sayılı Kanun ile çerçeveyi çizmeye çalışmış ama devlet memuru için geçerli olan birçok husus öğretmenler için çok anlamlı değil. Mesai süreleri, mazeret durumları,



izleme, değerlendirme sistemleri farklı. Dolayısıyla 60 yıllık özlemin temelinde bu var.

Profesyonel Meslek Olma Koşulları

Genel çerçevenin ardından bir işin ya da uğraşın meslek olup olmamasına dair kuralları hatırlatmak istiyorum. Her iş meslek değildir. Bakınız; mesleki bilgi ve beceriler akademik bir eğitim ile kazanılır, mesleki uygulamanın standartları ise mesleki organizasyon tarafından belirlenir. Mesleğin icrası için sınanma, yeterliliğin kontrolü ve sürekli mesleki gelişim gerekir.

Toplumsal statü ve ekonomik getirisi göreceli olarak yüksektir. Mesleğin icrasında belli ölçülerde bağımsızlık ve özerklik vardır. (Tobias& Baffert; 2010) Toplumun kaçınılmaz olan bir gereksinimini karşılar, sonucunda bir kazanç vardır. Meslek olarak kabul edilen tüm uğraş alanlarının kendine özgü değer ve etik ilkeleri vardır. Mesleğin üyeleri buna göre davranırlar.

İşte meslek demek için bu şartlara, meslek kanununa da bu sebeplerle ihtiyaç var. Bizim kanunlarımızda öğretmenlik özel bir ihtisas mesleği olarak tanımlanmaktadır. Yani öğretmenlik profesyonel bir meslektir, her üniversite mezununun yapacağı bir iş değildir. Mesleğe özel tanımlanmış akademik bilgi ve becerileri içeren ön eğitimleri vardır, giriş koşulları tanımlıdır ve sürekli izlenir, değerlendirilir. Dolayısıyla ihtisas mesleği ifadesiyle vurgu yapılan alan burasıdır.

Peki Neden Kariyer?

Çünkü;

- Öğretmenlik mesleği sürekli gelişim ister.
- Kıdem artışının desteklenmesi gerekir.
- Kariyer sistemi, üçüncü taraflar için güvencedir.
- Kariyer sistemleri yatay ve/veya dikey yönlüdür.

Dünyada Kariyer

Öğretmenliğe Devam Koşulları İçin Ülke Örnekleri

ABD'nin birçok eyaletinde öğretmenlik için öngörülen sertifikalı eğitimlerin her beş yılda bir yenilenmesi gerekmektedir. Almanya'da her öğretmenin en az 3 yılda bir belirlenen eğitimlere katılma zorunluluğu vardır. Azerbaycan'da öğretmenler her beş yılda bir sınava alınır ve başarılı olur ise öğretmenliğe devam edebilir.

Kariyer Uygulayan Ülkeler

İsveç'te başöğretmen ve lektör öğretmen unvanları bulunmaktadır. Çok yönlü bir değerlendirme vardır, öğrenci başarısından bile sorumludurlar. Lektör öğretmenlik için yüksek lisans veya doktora zorunludur.

İtalya'da sözleşmeli öğretmenlik, kadrolu öğretmenlik ve uzman öğretmenlik kariyer basamakları bulunmaktadır. Ardışık düzenlenen üç eğitimi başarı ile tamamlayanlar kariyer basamağında ilerleyebilir, ancak uzman öğretmen sayısı 8 bini geçemez.

Fransa'da öğretmen, öğretmen eğiticisi ve pedagojik danışman adıyla üç unvan bulunmaktadır. Yüksek lisans zorunludur. Öğretmenler çok yönlü performans değerlendirmesine alınırlar.

Çin/Pekin'de; üçüncü derece, ikinci derece, birinci derece öğretmen ve kıdemli öğretmen unvanları bulunmaktadır. Birinci derece öğretmenlik için yüksek lisans veya doktora şartı aranırken, kıdemli öğretmenlik unvanı için doktora diploması aranmaktadır. Ayrıca öğretmenlik yeterlik belgesi istenmektedir.

Güney Kore'de ikinci derece öğretmenlik, birinci derece öğretmenlik, lider öğretmenlik ve başöğretmenlik unvanları bulunmaktadır. Birinci derece öğretmenlik için yüksek lisans zorunludur. Öğretmenlerin, Eğitim/Öğretim Enstitüsünden eğitim almaları ve başarılı olmaları gerekmektedir. Başöğretmenlik için 15 beş yıl deneyim, ilgili eğitim programını tamamlama şartının yanı sıra akran değerlendirmesi, uygulama taraması, derinlemesine yetkinlik değerlendirmesi ve eğitim sonuçları esas alınmaktadır. Her 4 yılda bir değerlendirme yenilenir.



Karadağ'da stajyer öğretmen, öğretmen, öğretmen montörü, öğretmen danışmanı, kıdemli öğretmen danışmanı olmak üzere beş kariyer basamağı bulunmaktadır;

Letonya'da öğretmenlik kariyeri beş kalite seviyesine dayanmaktadır. Öğretmenler değerlendirilmek istedikleri kariyer seviyesini seçebilirler. Daha önce düşük olanları geçmeden daha yüksek bir kalite düzeyine başvurabilirler.

Arnavutluk'ta kalifiye öğretmen, uzman öğretmen ve üstat öğretmen olmak üzere üç kariyer yapısı vardır. Öğretmen dosyası ve yazılı sınav şartı bulunmaktadır. •

Özbekistan'da öğretmenler aday öğretmen, asil öğretmen, lider öğretmen ve başöğretmen olarak görevde yükselebilirler. Görevde yükselme kriterleri; öğretmenlik uygulamasında geçirilen süre, alanında hizmet içi kurslarına katılım ve görevde yükselme sınavlarında başarılı olmaktır.

Türkmenistan'da 2. Derece Muallim Öğretmen, 1. Derece Muallim Öğretmen ve Yukarı Dereceli Muallim Öğretmen unvanları vardır. Kariyer basamaklarında sınavla yükselme bulunmaktadır. 10 yıl sonunda girilen sınavda başarısız olan öğretmenin ilk unvanı iptal edilmektedir.

Ürdün'de kariyer sistemi; öğretmen, başöğretmen ve uzman öğretmen olmak üzere üç yapıdan oluşmaktadır. Kariyer basamaklarında ilerlemek için 160 saatlik eğitimden ve unvan için öngörülen sınavdan başarılı olma şartları aranmaktadır.

Öğretmen Olma Koşulları

Öğretmen olma koşullarına bakıldığında ise; kariyer basamaklarında bir unvan kullanılmasa dahi bazı ülkeler öğretmenlerin özlük haklarını ve derecelerini unvanları ile eşleştirerek değerlendirme yapmaktadır. Örneğin, İngiltere ve Galler'de maaş ödemeleri dört farklı basamakta öğretmenlerin yeterlik değerlendirmelerine bağlı olarak yapılmaktadır.

Başka Koşullar

• İngiltere'de öğretmenlerin, öğretmenlik mesleği için belirlenen otuz üç yeterlik alanında yetiştiklerini göstermek üzere Mesleğe Giriş Profili Belgesi almaları gerekmektedir. Lisede görevli öğretmenlerin %95'i lisansüstü eğitim ile yetişmektedir.

• Finlandiya'da öğretmenlik eğitimi tıp eğitimi gibi 6 yıldır. Öğretmenler en az iki alanda öğretmenlik yapacak şekilde yetişir ve öğretmenlerin tamamı yüksek lisans derecesine sahiptir.

• Belçika'da öğretmenlerin lise eğitiminde son iki sınıfta derse girebilmeleri için yüksek lisans yapma zorunluluğu vardır.

• Fransa'da yüksek lisans zorunluluğu vardır.

• Hollanda'da öğretmenlik için üç yeterlik alanı vardır: İlki lisans, ikincisi yüksek lisans ve üçüncüsü doktora eğitimi ile sağlanır.

• Almanya'da öğretmen eğitimi veren kurumların süresi 3 veya 4 yıl kuramsal, 2 yıl uygulama ağırlıklıdır. Ortaöğretim öğretmenliği (Gymnasium) için 5+2 veya 6+2 yıl şeklinde toplam yedi ya da sekiz yıllık bir eğitim süresi vardır.

İlk Düzenleme

Kanun düzenlemelerine bakıldığında;

- 842 Sayılı İlk Mektep Muallim ve Muavinleri hakkında Kanun (1926) ,
- 2624 Sayılı Orta Tahsil Mekteplerine Yardımcı Muallim Çalıştırılması HK (1934),
- 3238 Sayılı Köy Eğitmenleri Kanunu (Eğitmen- Öğretmen-Başöğretmen) 1937,
- 4274 Sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilatı Kanunu (1942).


İlkokul Diploması

Diploma No. 45 Tarihi: 15.6.1955

Adı ve Soyadı	Nebiha Günlü
Babasının Adı	Mehmet Şakir Günlü
Okul numarası	144
Doğduğu Yer ve Yıl	Karahoca Köyü

Yukarıda künyesi yazılı Mehmet oğlu/kızı Nebiha Günlü 1954-1955 öğretim yılında Orta derece ile Karahoca Köyü ilkokulunu bitirdiğinden bu diplomayı almağa hak kazanmıştır.

Maarif Müdürü: Nami Tığlı

Başöğretmen: Aydın Başçınar

Öğretmen: Aydın Başçınar

Güncel Kariyer Uygulaması

- 2004 yılında Kanun çıkmış,
- 2005 ve 2006 yılında ilk uygulama yapılmış,
- 2008 yılında Anayasa Mahkemesi iptal etmiş,
- 10 binden fazla dava açılmış.

O günden Bugüne Neler İyileştirildi?

- Kontenjan vardı, kaldırıldı (%20-%10/40 bin).
- Sınav konuları daha genişti, eğitim konularıyla sınırlandırıldı.
- Tezli yüksek lisans geçerli idi, tezsiz de kabul edildi.
- Unvanlar için öngörülen tazminatlar 3 kat artırıldı.

Kariyer Basamaklarında Şartlar

a)Kıdem (Uzmanlık için 10 yıl, başöğretmenlik için ise uzmanlıkta 10 yıl hizmeti bulunmak),

b)Disiplin (Kademe ilerleme cezası olmamak),

c)Mesleki çalışma (Öğretmenin ders dışı görevleri, proje hazırlamak, okulda kurul komisyonlarda görev almak gibi),

ç) Eğitim (180-240 ders saati eğitim. Her ders saati 20 Dakika),

d)Sınav.

Kariyer Sınavı Öncesinde Bazı Spekülasyonlar Yapıldı. Bunlar Nelerdi?

- Anayasa Mahkemesi sınavı erteledi.
- Sınav soru ve cevapları elden dağıtılıyor.
- Sınavın kapsamı değiştirildi.
- Sınavlarda gözlemci olarak görev almak isteyen yok.
- Sınavlara katılmıyoruz.

İşte tüm bu bombardımanın altında Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yazılı Sınavı, uzman öğretmen ve başöğretmen unvanı için ayrı ayrı olmak üzere



Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖDSGM) tarafından 19 Kasım 2022 Cumartesi günü 81 ilde yapıldı. Kariyer sınavına yaklaşık 10 kamu kurumunda, 10 bin 700 civarında özel öğretim kurumunda ve 38 farklı ülkede görev yapan öğretmenler başvurdu.

Kısacası; öğretmenlerle ilgili mesleki gelişim sadece kariyerle olmuyor. Hizmet içi eğitim çok önemlidir. Kariyer sistemi olsun ya da olmasın öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu mesleki gelişimi kapsamlı şekilde vermemiz lazım. Klasik yaklaşımlar yeterli olmuyor.

Peki Bu Kapsamda Öğretmenlerle İlgili Diğer Çalışmalar Nelerdir?

- Hizmet içi Eğitim Yönetmeliği değiştirilerek, yeni yaklaşımlar hayata geçirildi.
- Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek amacıyla Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) kuruldu.
- Okul Temelli Mesleki Gelişim ile mesleki yeterliklerini geliştirmek isteyen öğretmenlere kendi gelişim modelini kendisinin oluşturması, hazırladığı Mesleki Gelişim Planının uygulanması ve izlenmesi süreçlerinde yol haritası sunuldu.
- Mesleki Gelişim Toplulukları ile mesleki çalışmalar desteklendi.
- Mesleki Gelişime ayrılan bütçe 35 kat artırıldı.

Tüm bunların yanı sıra Keçiören Ovacık Bölgesinde 344 dönüm alan Öğretmen Hatıra Ormanı olarak düzenlendi. Hatıra ormanının en tepe noktasını da Şehit öğretmenlerimiz için ‘’Şehit Öğretmenler Abidesi’’ yapıldı.



Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanı

FARKLI ÜLKELERDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME UYGULAMALARINA İLİŞKİN ÇALIŞTAY SUNUMU





Dârülmuallimat

Kısa Tarihçe

Öğretmenlik, eğitim ve öğretim ile bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (Öğretmenlik Meslek Kanunu, Madde 3/1). Türkiye, öğretmen yetiştirme açısından zengin bir deneyime sahiptir. Osmanlı döneminde 1848 yılından başlayarak amacı sadece öğretmen yetiştirmek olan okullar açılmış, bu gelenek Cumhuriyet döneminde de devam ettirilmiştir. Öğretmenler bu okullarda teorik ve uygulamalı dersler alarak yetiştirilmişlerdir. Örneğin, Osmanlı döneminde açılan öğretmen okullarından bazıları şunlardır (Abazoğlu, Yıldırım ve Yıldızhan, 2016):

- Dârülmuallimin-i Rüşdi / Ortaöğretmen Okulu (1848),
- Dârülmuallimin-i Sıbyan / İlköğretmen Okulu (1868),
- Dârülmuallimat / Kız Öğretmen Okulu (1870),
- Dârülmuallimin-i Âliye / Yüksek Öğretmen Okulu (1891),
- Ana Muallim Mektebi / Ana Öğretmen Okulu (1913),

Cumhuriyet döneminde ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan kurumlardan bazıları şunlardır:

- 1924'te Ankara'da Musiki Muallim Mektebi,
- 1926'da Orta Muallim Mektebi (Gazi Eğitim Enstitüsü),
- 1926'da ilkokullara öğretmen yetiştiren Muallim Mektepleri (İlk Muallim Mektepleri ve Köy Muallim Mektepleri olarak ikiye ayrılmıştır),
- 1940'da Köy Enstitüleri (Köy Muallim Mekteplerı dönüştürülerek açılmıştır),
- 1954'te köy enstitülerinin kapatılmasından sonra açılan ve öğrenim süresi 6 yıl olan ilk öğretmen okulları,
- 1974'te açılan ve öğrenim süresi 2 yıl olan Eğitim Enstitüleri,
- 1982 yılında eğitim enstitülerinin Eğitim Yüksek Okulu adıyla üniversite bünyesine alınması ve 1989-1990'da bu enstitülerin öğrenim süresi 4 yıl olan Eğitim Fakültelerine dönüştürülmesi,
- 1997 yılında ortaöğretim alan öğretmenliklerinin Tezsiz Yüksek Lisans programlarına dönüştürülmesi,



Musiki Muallim Mektebi

- Ülkemizde öğretmenlerin amacı sadece öğretmen yetiştirmek olan okullar aracılığıyla gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Özetlemek gerekirse, öğretmen yetiştiren okulların öğrenim süresi zamanla artmış, lise düzeyinden yüksek lisans düzeyine çıkarılmıştır.

Öğretmen Yetiştirme Yaklaşımları

Öğretmen yetiştirmeye yönelik farklı yaklaşımlar, modeller, programlar ve uygulamalar geliştirilmiştir (Abazoğlu, 2014; Güneş, 2016; Altıntaş ve Yeşiltepe, 2016). Bunlardan bazıları aşağıda kısaca tanıtılmıştır.

Davranışçı öğretmen eğitimi yaklaşımı: Öğretmen eğitimi teknik boyuttadır. Öğretmen eğitimi, etkili ve yeterli öğretmen için belirlenmiş olan davranışları öğretmen adayına kazandırma sürecidir. Ayrıca öğretmen açık bir şekilde tespit edilen bilgi, beceri, tutum ve stratejilerle yüklenmiş bir tekniker olarak görülmektedir. Bu yüzden davranışçı yaklaşım teknik yaklaşım olarak da nitelendirilebilir.

Kişisel gelişim odaklı öğretmen eğitimi yaklaşımı: İkinci önemli yaklaşım olan ve insancıl bir öğretmen eğitimi yaklaşımı olarak fenomenolojik epistemoloji, gelişim psikolojisi ve algı çerçevesinde bireysel öğretmen eğitimi, psikolojik eğitim ve açık öğretim gibi programları içeren yaklaşımdır.

İş başında öğrenmeye dayalı öğretmen eğitimi yaklaşımı: Öğretmen eğitiminde üçüncü genel yaklaşım bir zanaat olarak öğretme konsepti ve öğretmenlerin zanaatkârlar olduğu algısına dayanmaktadır. Öğretmen eğitimini öncelikle çıraklık eğitimi olarak görmektedir. Öğretmen adayı, tecrübeli öğretmeni ders esnasında gözler ve onun verdiği ödevleri yaparak öğretmenlik mesleğini iş başında kazanır. Öğrendiklerini deneyimli öğretmenin geri bildirimleri ile düzenler.

Araştırma inceleme temelli öğretmen eğitimi yaklaşımı: Araştırma, problem çözme ve yansıtma becerilerini ön planda tutan araştırma inceleme temelli öğretmen eğitimi yaklaşımıdır. Öğretmen bilginin kaynağı olmaktan ziyade bilgiye nasıl ulaşılacağını aktarabilen, araştırmacı gibi sorunları analiz edebilen ve çözüm yolları üretebilendir. Bu anlamda öğretmenlik araştırma, inceleme ve sorgulama sürecidir.

Öğretmen yetiştirmede genellikle ardışık ve eşzamanlı olmak üzere iki model kullanılmaktadır:

Eş zamanlı model; akademik derslerle eşzamanlı olarak, mesleğe yönelik dersler birlikte verilmektedir. Ardışık model; yükseköğretimini herhangi bir alanda tamamlayıp öğretmen olmak isteyenlerin öğretmenlik eğitim programlarına katılmalarıdır. Bu model diğer alanlardan yüksek vasıflı profesyonel elemanların mesleğe dâhil edilmesi şeklindedir.

Öğretmen Yetiştirme Modelleri

ARDIŞIK MODEL: Lisans eğitimi tamamlandıktan sonra eğitim bilimleri alanındaki derslerden oluşan Öğretmenlik Meslek Bilgisi programı tamamlanır. Bu program 8 ay ile 2 yıl arasında sürebilmektedir. Günümüzde uygulanmakta olan Pedagojik formasyon programları buna örnek verilebilir.

EŞ ZAMANLI MODEL: Lisans eğitimine devam edilirken eş zamanlı olarak Öğretmenlik Meslek Bilgisi (Eğitim Bilimleri) programına da devam edilir, her iki program da eş zamanlı olarak tamamlar. Eğitim Fakültesi dışındaki fakültelerin öğrencilerinin kendi alan dersleriyle birlikte eğitim bilimleri derslerini de (genellikle eğitim fakültelerinden) alarak mezun olmaları (1997 yılına kadar Ankara Üniversitesi'nde uygulanan model) buna örnektir.

YÜKSEK LİSANS MODEL: Bu model, lisans eğitimi sonrası eğitim bilimleri alanında tezli veya tezsiz yüksek lisans programının tamamlanmasını içerir. Ortaöğretim kurumlarına yönelik alan öğretmenlerinin eğitiminde bu model tercih edilmektedir.

BÜTÜNLEŞİK MODEL: Bu modelde lisans programı hem alan derslerinden hem de öğretmenlik bilgisi (eğitim bilimleri) derslerinden oluşmakta, böylece bütünleşik bir program uygulanmaktadır. Eğitim Fakültelerinde bu model uygulanmaktadır.

Farklı Eğitim Düzeyleri İçin Uygulanan Modeller

Okul öncesi: Belçika, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Japonya, Türkiye eş zamanlı modeli uygularken, İngiltere ardışık model uygulamaktadır.

İlkokul: Belçika, Danimarka, Finlandiya, Japonya, Türkiye eş zamanlı model uygularken İngiltere ve Almanya ardışık; Estonya eşzamanlı ve ardışık modelin her iki modeli de uygulamaktadır.

Ortaokul: Belçika, Danimarka, Finlandiya, Japonya, Türkiye eş zamanlı model uygularken; İngiltere ve Almanya ve Estonya ardışık model uygulamaktadır.

Lise: Finlandiya ve Japonya eş zamanlı model uygularken; İngiltere, Almanya, Estonya, Belçika, Danimarka ardışık; Belçika ve Türkiye hem eşzamanlı hem de ardışık model uygulamaktadır.



Genel olarak öğretmen yetiştirme programlarında ardışık modelle öğretmenlik sistemine girenlere çeşitli eğitim programları düzenlenmektedir. Bu programlar öğretmenlik eğitimi veren kurumlarda pedagojik formasyon, psikolojik disiplinler, öğretme sanatı, metodoloji ve öğretmenlik alan uygulaması alan derslerinden oluşmaktadır. Ayrıca, Belçika'da yetişkin eğitim merkezleri, Almanya'da öğretmen yetiştirme kurumlarında lisans ve lisansüstü alan mezunlarına yönelik programların yanında, Danimarka'da üniversite mezunlarına (Merit-Teacher programı dâhilinde 150 kredilik dersleri tamamlayanlara), İngiltere'de ise okullarda çalışması için eski askerlere, matematik ve fizik mezunlarına yönelik programlar vardır (Çelik ve Bozgeyikli, 2019).

Öğretmen Yetiştirmeden Sorumlu Kurumlar

- Finlandiya, Estonya, İngiltere, Danimarka, Belçika, Japonya ve Türkiye öğretmen yetiştirmeden merkezi yönetimler sorumluyken; Almanya ve İngiltere'de (Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle) yerel yönetimler sorumludur.

- Bu ülkelerin bazılarında kendine özgü farklı uygulamalar da vardır. Örneğin; Belçika da Belçika Flaman bölgesi ve Belçika Fransız Toplumu olmak üzere iki tür öğretmen yetiştirme modeli vardır ama her iki bölgede de öğretmen yetiştirmeden sorumlu kurumlar aynıdır. Bunlar Eğitim Bakanlığı, üniversite kolejleri, yetişkin eğitim merkezleridir.

Öğrenci Seçimi (Giriş Koşulları)

Öğretmenlik programlarına öğrenci seçimde iki tür yaklaşım vardır (Çelik ve Bozgeyikli, 2019):

1. Öğretmenlik programlarına kabul edilecek öğrenci sayısı ihtiyaca göre belirlenir. Bu yaklaşımla programlardan mezun olan öğretmen adayları genelde doğrudan işe alınırlar. Bu yüzden bu yaklaşımla programa öğrenci seçen ülkeler daha programa girişte öğrenci seçerken oldukça seçici davranırlar

2. Gelecekteki öğretmen ihtiyacı gözetilmeden önceden belirlenen genel kriterler dâhilinde öğrenci alınmasıdır.

Yükseköğretim kurumlarına girmek için ülkeler arasında farklı uygulamalar olsa da OECD ülkelerinin hemen hemen yarısından fazlasında devlet üniversitelerine girmek için ulusal merkezi sınavlar yapılmaktadır. Finlandiya, Estonya, Almanya, İngiltere, Danimarka, Belçika, Japonya ve Türkiye'de öğretmen yetiştirme programlarına giriş koşulları her ülkeye özgü olarak değişiklik göstermektedir. Finlandiya, Japonya, Türkiye gibi ülkeler yarışma sınavını tercih ederken diğer beş ülkeden Almanya "lise bitirme sınavı sertifikası (ABİTUR)", İngiltere Genel Ortaöğretim (GCSE) sertifika sınavı aramaktadır. Bununla birlikte Belçika, Almanya ve Türkiye hariç diğer beş ülke ya mülakat yapmakta veya giriş koşullarını tamamen üniversitelerin kendilerine bırakmaktadır.

Eğitim Süresi

Okul öncesi öğretmenliği için Finlandiya, Estonya, Almanya ve Danimarka üç yıllık bir eğitim yeterli görülürken İngiltere ve Türkiye lisans düzeyinde dört yıllık bir eğitimi atama için zorunlu kılmaktadır (Çelik ve Bozgeyikli, 2019). Japonya tüm kademeler için iki yıllık ön lisans mezunları sadece verildikleri yerlerde geçerli olmak üzere geçici öğretmenlik sertifikasıyla öğretmenlik yapılabilmektedir (Gül, 2016). Finlandiya, Estonya ve Almanya ilkokul, ortaokul ve lise için lisansüstü şartı ararken İngiltere, Japonya ve Türkiye tüm kademeler için lisans (dört yıl) şartı aramaktadır. Belçika okulöncesi, ilkokul ve ortaokul öğretmenliği için lisans, lise öğretmenliği için yüksek lisans şartı aramaktadır (Çelik ve Bozgeyikli, 2019).



EĞİTİM SÜRESİ

Farklı ülkelerin öğretmenlik programlarının süreleri 3 ile 6,5 yıl arasında değişmektedir. Bazı ülkelerde eğitim süresinin fazla olmasının temel nedeni bu ülkelerde öğretmen olmak için en az yüksek lisans mezunu olma şartı aranmasıdır.

Genel olarak öğretmen yetiştirme programlarında ardışık modelle öğretmenlik sistemine girenlere çeşitli eğitim programları düzenlenmektedir. Bu programlar öğretmenlik eğitimi veren kurumlarda pedagojik formasyon, psikolojik disiplinler, öğretme sanatı, metodoloji ve öğretmenlik alan uygulaması alan derslerinden oluşmaktadır.

Ayrıca, Belçika'da yetişkin eğitim merkezleri, Almanya'da öğretmen yetiştirme kurumlarında lisans ve lisansüstü alan mezunlarına yönelik programların yanında, Danimarka'da üniversite mezunlarına, İngiltere'de ise okullarda çalışması için eski askerlere, matematik ve fizik mezunlarına yönelik programlar vardır (Çelik ve Bozgeyikli, 2019).

Mesleğe Giriş Koşulları

- Ülkelerin öğretmen yetiştirme programları alanlara göre ve öğretmenlik programlarının düzeyine göre değişiklik gösterebilmektedir. Almanya, Estonya, Finlandiya ortaöğretimde görev almak isteyen öğretmen adayları yüksek lisans mezunu olmak zorunda iken, Belçika (Fransız ve Flaman Toplulukları), Danimarka, İngiltere, Japonya ve Türkiye'de lisans mezunu olmak yeterlidir.
- Diğer taraftan öğretmenlik mesleğine giriş şartları ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte genel olarak Belçika hariç diğer yedi ülkede mülakat veya performans sınavı yapılmaktadır.
- Bununla birlikte Japonya ve Türkiye gibi ülkelerde öğretmen adayları merkezi sınavda ve mülakatta yeterli puan olma zorunluluğu vardır (Kalkan, 2021).
- Öğretmen adayları öğretmen olabilmek için Finlandiya, Estonya, İngiltere, Danimarka ve Belçika'da doğrudan ya Yerel yönetimlere veya okullara başvurularını yaparken; Almanya, Türkiye ve Japonya Eğitim Bakanlıklarına (merkezi) başvurmak zorundadırlar (Kalkan, 2021).



İSTİHDAM KOŞULLARI, MESLEĞE ATANMA VE STAJ SÜRECİ

University of Connecticut Neag School of Education IB/M Programının ilkeleri

İlke 1: Geniş bir liberal art geçmişi ile belirli bir konu alanı bilgisine sahip olma hizmet öncesi eğitim programının bir parçasıdır.

İlke 2: Uzmanlık alanlarına bakılmaksızın, tüm eğitim dallarında ortak bir pedagojik bilgi temeli (core) gereklidir.

İlke 3: Konu alanı ve sınıf düzeyine özgü pedagojik bilgi, öğrencilerin çalıştığı sertifika alanına göre uyarlanmıştır.

İlke 4: Öğretim yeterliliği, giderek zorlaşan klinik deneyimlerden oluşan altı sömestre göre planlanmıştır.

İlke 5: Her öğrenci çeşitli ortamlarda klinik deneyimlere katılır.

İlke 6: Öğrenci özellikleri ve öğretmenlerin uygulamaları ile ebeveynlerin ve toplumun yaygın sorunları ve problemleri arasındaki etkileşimin analizi ve üzerinde düşünülmesi, eğitimcileri 21yy için lider ve yenilikçi olmaya hazırlamada çok önemlidir.

Integrated Bachelor's/Master's (IB/M) Programın yapısı

Birinci ve İkinci Sınıflar: Liberal Art Eğitimi + bir konu alanında ana dalını tamamlamalıdır.

Üçüncü Yıl: Pedagojik Bilgi (Pedagojik Core)

Öğrenen Olarak Öğrenci: Tüm öğrenciler, sınıf seviyesi ve içerik alanı uzmanlıklarından bağımsız olarak, öğrencileri tanımaya dönük (ör. Öğrenme teorisi, değerlendirme, istisnai konular, vb.) ve bir sosyal kurum olarak okul hakkında temel dersler alırlar.

Son Yıl: Konu ve Sınıf Düzeyine Özgü Pedagojik Bilgidir.

Öğretmen olarak Öğrenci: Öğrenciler, öğretmenlik alanlarında çalışmaya ve klinik deneyimlerle uzmanlaşmaya başlar. Temel dersler, belirli içeriği ve belirli sınıf düzeylerinde öğretme yöntemlerine odaklanır.

Yüksek Lisans Yılı: Profesyonel Sorgulama ve Liderlik, "Lider Olarak Öğretmendir.

Tokyo Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Temel ilke; "Eğitim birlikte yetişmek ve yetiştirmekle ilgilidir. Bu ilkenin programlardaki yansıması çok sayıda uygulama ve deneyim içermesidir. Gerçek sınıflara ve sınıf videolarına odaklanan tartışmalar etkileşimli olarak yapılır. Mezuniyet tezi zorunludur.

Hong Kong Üniversitesi

Program, sıkı bir akademik çalışmayı, deneyimsel öğrenme (experiential learning), staj ve değişim (internship and exchange) ve pratik uygulama (practical application) ile birleştirmektedir.



Finlandiya Öğretmen Eğitimi Programlarının Yapısı

- Akademik Disiplin
- Araştırma Çalışmaları
- Pedagojik Çalışmalar
- İletişim, BİT ve Dil Çalışmaları
- Kişisel Çalışma Planı
- İsteğe Bağlı Çalışmalar

Finlandiya'da Dil ve BİT Çalışmaları

Ana dil dersleri: Sözlü iletişim, konuşma ve kültür, sınıf iletişimi, konuşma eğitimi öğretimi, yazılı iletişim ve akademik yazma becerileri vb. içerir.

Yabancı dil dersleri: Öğrencilerin yabancı literatüre (özellikle araştırma makaleleri, kitaplar vb.) kolayca erişebilmeleri için verilir.

Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Beş yıl boyunca tüm derslerin bir parçası halindedir, ancak odak araştırma, öğretim ve işbirliği için BİT kullanımıdır.

Güney Kore

Sado Yetiştirme Dersi

- "Davranışı dünyaya örnek olan bir öğretmen olmayı öğrenin" mottosuyla bu uygulamaya geçilmiştir.
- Akademik olarak üstün olmanın yanı sıra davranış açısından da yüksek ahlaki standartlara bağlı kalmak, başkalarına da örnek olmak ve "Doğru Öğretmen" tavrını benimsemelerini sağlamayı amaçlayan bir ders uygulamaya geçirilmiştir.
- Güney Kore'de araştırma becerileri önemli bir yer tutmaktadır.
- Dördüncü yıldaki son 30 günlük stajda ise adayların bir uzmanlık alanına odaklandıkları bir uygulama araştırma projesini tamamlamaları beklenmektedir.
- Ayrıca sanat, müzik, spor, dil, drama, bilim gibi en az iki yan alanda uzmanlaştıkları görülmektedir.

Öğretmenlik Uygulaması

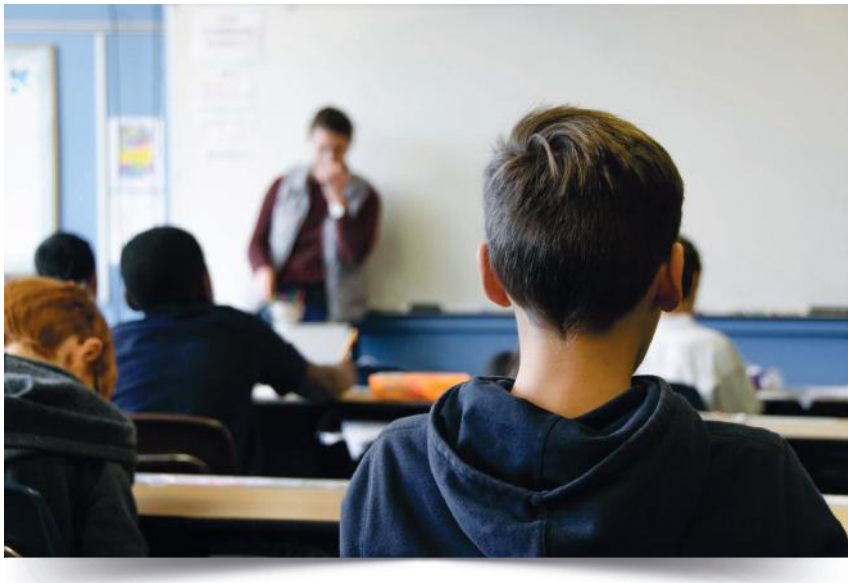
- Her sınıf düzeyinde farklılaştırılmış uygulama, gelişimsel ve aşamalı bir öğrenme dizisi
- Farklı uygulama kurumları,
- Blok ya da haftalık uygulamalar
- Resmi olmayan eğitim katılımı: Bütüncül bir eğitim görüşü geliştirme (British Columbia) uygulama süresi 80-90 gün,
- Yurtdışı stajları
- Mesleki deneyime hazırlık
- Mavi Kart (Blue Card- Working with Children Check) edinmeleri gerekmektedir. (Sidney)

Sidney Üniversitesi

- Öğretmen eğitimi programı, program alanına ilişkin temel ve ileri düzey dersleri, güçlü bir sosyal adalet ve liderlik odağını, minimum gereksinimleri aşan erken çocukluk ortamlarında 90 günlük iş temelli yerleştirmeyi ve güçlü bir kuramsal ve etik temelden güçlü uygulama ve araştırma becerileri geliştirme olanaklarını birleştiren bir yapıda oluşturulmuştur.
- Ayrıca adayların, küçük çocukları psikolojik, sosyolojik ve kapsayıcı bakış açıları ile yetiştirebilmelerinin gerektirdiği donanımı edinebilmelerini sağlamak için adaylara bir eğitim ana dal (education major) seçeneği de sunulmaktadır.

Başarılı öğretmen eğitimi veren farklı kurumların ortak özellikleri (Bıkmaz, 2022)

- Program ögeleri birbiri ile tutarlı,
- Güçlü bir çekirdek programı olan,
- Genişletilmiş ve birbiri ile ilişkilendirilmiş klinik/öğretim deneyimleri olan,
- Öğretmen adaylarının öğrenciler ve öğrenme hakkında kendi inançları ile yüzleşmelerine yardımcı olacak ve bireylerin kendilerinden ne kadar farklı olduklarını öğrenecekleri öğretim stratejilerinin açıkça uygulandığı,
- Sorgulayıcı yaklaşımı temel alan,
- Güçlü okul-üniversite işbirliği olan,
- Kritik becerilerde gelinen düzeyi ortaya koyan bir performans değerlendirme sistemine sahip olan programlardır (Darling-Hammond, 2006).
- Güçlü bir didaktik programı olduğu kadar güçlü bir klinik programa da sahiptir.
- Öğretmen adaylarının daha sonra öğretecekleri öğretim programı hakkında çalışma olanakları sunma imkanı ve bir bitirme projesi (tipik olarak öğrencilerle sınıflarda yapılacak bir çalışma) vardır.
- Öğretmen adayları, öğrendiklerini öğretim planlarında, öğretim uygulamalarında deneyimleyerek analizi eyleme dönüştürmeyi öğrenir.
- Öğretmen adaylarının bu girişimlerine, yeniden deneme ve gelişmeye devam etme olanakları ile birlikte ayrıntılı geri bildirimler verilir ve bunları, öğretimle ilgili olarak öğrencinin öğrenmesi üzerine sistematik yansıtma çalışmaları izler.



- Öğretimle ilgili olarak ortaklaşan ve net bir vizyon;
- Dersler ve uygulamalı çalışmaları yönlendirmek ve değerlendirmek için kullanılan tanımlanmış standartlar;
- Uygulama bağlamında öğretilen, çocuk ve ergen gelişimi, öğrenme teorisi, biliş, motivasyon ve alan öğretimine ilişkin önemli bilgilerden oluşan bir öğretim programı;
- Eşzamanlı, derslerde verilen bilgileri ve uygulamaları desteklemek için genişletilmiş klinik deneyimler (en az 30 hafta);
- Uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim üyeleri arasında güçlü ilişkiler, ortak bilgi ve paylaşılan inançlar;
- Öğrenmenin gerçek uygulama sorunlarına uygulanmasını sağlamak için «vaka çalışması» yöntemlerinin, öğretmen araştırmasının, performans değerlendirmelerinin ve ürün dosyası değerlendirmesinin kapsamlı kullanımı bulunmaktadır. (Bıkmaz, 2022)

Kaynaklar

- Abazoğlu, İ. (2014). Dünyada öğretmen yetiştirme programları ve öğretmenlere yönelik mesleki gelişim uygulamaları, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/5 Spring 2014, p. 1-46, ANKARA-TURKEY
- Abazoğlu, İ.; Yıldırım, O. ve Yıldızhan, Y. (2016). Geçmişten günümüze Türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme, Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(6), 143-160.
- Altıntaş, G. Ve Yeşiltepe, M. (2016). Karşılaştırmalı öğretmen yetiştirme, Western Anatolia Journal of Educational Sciences, INOVED Özel Sayı, 225-250.
- Aykaç, N., Kabaran, H. ve Bilgin, H. (2014). Türkiye'de ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen yetiştirme uygulamalarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. Turkish Studies, 9(3), 279-292.https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.6484
- Aytaç, A. ve Er, K. O. (2018). Türkiye'de ve Finlandiya'da hizmet öncesi sınıf öğretmeni yetiştirme programlarındaki öğretmenlik uygulamalarının karşılaştırılması. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 4(2), 10- 19.https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/504844
- Bıkmaz, F. (2022). Öğretmen eğitiminde bir program geliştirme geliştirme çalşması: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği. 10. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi. Gazi Üniversitesi: Ankara.
- Commission/EACEA/Eurydice, E. (2018). Teaching careers in Europe: Access, progression and support. Luxembourg: Publications Office of the European Union.doi:10.2797/309510. adresinden 20.01.2023 tarihinde erişilmiştir
- Çelik, Z. ve Bozgeyikli, H. (2019). Dünyada ve Türkiye'de öğretmen yetiştirme, istihdam ve mesleki gelişim politikaları. Ankara: EBSAM | Odak Analiz 2.https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/odak_analiz_2.pdf
- Çelik, Z., Bozgeyikli, H. (2019). Dünyada ve Türkiye'de öğretmen yetiştirme, istihdam ve mesleki gelişim politikaları (OdakAnalizNo.2). Ankara: EBSAM.
- Darling-Hammond, L., & Berry, B. (2006). Highly qualified teachers for all. Educational leadership, 64(3), 14.
- Gül, A. C. (2016). Türkiye ile Çin, Finlandiya, Japonya ve Hollanda'nın öğretmen yetiştirme ve seçme sistemlerinin karşılaştırılması. Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 7(2), 63-72.https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/399646
- Güneş, F. (2016). Öğretmen Yetiştirme Yaklaşım ve Modelleri, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 17, Sayı 3, Aralık 2016, Sayfa 413-435.
- Kalkan, A. (2021). Türkiye ve bazı gelişmiş ülkelerin öğretmen yetiştirme sistemleri ve programlarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 1-16.
- MEB. (2019). PİSA 2018 Türkiye ön raporu. Ankara: MEB. http://pisa.meb.gov.tr/?page_id=22adresinden 20.01.2023 tarihinde erişilmiştir.
- MEB. (2020b). TIMSS 2019 Türkiye ön raporu. Ankara: MEB. https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_12/10175514_TIMSS_2019_Turkiye_On_Raporu_.pdf adresinden 20.01.2023 tarihinde erişilmiştir.
- OECD. (2019). What are the admission systems for tertiary education?https://www.oecd-ilibrary.org/adresinden 20.01.2023 tarihinde erişilmiştir.





Prof. Dr. Mahmut SELVİ
Gazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dekanı

21. YÜZYIL Öğretmeni

Yıl 2040 ve Mezunlarımız...?

- *Hangi bilgi ve becerilere sahip olmalıdır?*
- *Üniversitelerin bu süreçte rolü ne olmalıdır?*

Mezunlarımızın yaşamda daha başarılı olabilmesi için odak ne olmalıdır?



21. yüzyıl becerileri, öğretmen yetkinlikleri konusunda yeni beklentileri gündeme getirmiştir. Öğretmenlerden 21. yüzyıl beceri öğretimini öğretim yaklaşımlarına entegre edebilmesi beklenmektedir (Fraillon vd., 2014). Öğrencilerin küresel bir toplumda yetkin olmaları için, öğretmenlerin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmesi, modellemesi ve değerlendirmesi gerekmektedir.

21. Yüzyılda Evrensel Eğitim Bilginin esas amacı, evrensel gerçekliği tanımlamak değil, insanlara bu dünyadaki hayatlarında yardımcı olmaktır. Yaşayan bütün toplumların kendilerine özgü bir eğitimi vardır ve eğitim insanlığın ortak paydasıdır. Bu yönüyle eğitimin milli olduğu kadar evrensel bir niteliği de vardır. Kültürler arası etkileşim, kültürün bütün unsurları gibi eğitimin de gelişmesine yol açan önemli bir etkendir.



Üniversitelerin hedefi; üniversitelerin topluma hizmetteki asıl hedefi, bilimi kendisine rehber edinen, bilgi, beceri ve erdemiyle hem Türk ulusuna hem de küresel topluma örnek olacak, Türkiye'yi çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkararak, Atatürk'ün ve Türk milletinin idealini gerçekleştirecek bir gençlik yetiştirmektir.

Eğitim Fakültesi'nin vizyonu; bireysel yeteneklerini geliştirmiş, Türk kültür ve medeniyetini bilen, Atatürk'ün ideallerine bağlı, dünyayı tanıyan, küreselleşmeyi anlamış, demokrasiye inanan, doğayı koruyan, uluslararası standartlarda çağdaş bilgi ve yöntemleri kullanan, bilgi, beceri ve erdemiyle öğrencilerine model olacak, onları, Türkiye'yi çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracak niteliklerle donatacak, bilge ve yenilikçi öğretmenler yetiştiren bir kurum olmalıdır.

Eğitim Fakültesi'nin misyonu, her bakımdan gelişmiş, çağdaş genel kültür, alan bilgisi ve meslek eğitimi almış, bilgili, becerili, yüksek karakterli, kendini mesleğine adamış öğretmenleri yetiştirmek için gerekli olan eğitim, araştırma, uygulama ve hizmeti sağlamaktır. Eğitim fakültesi; genel kültür, alan bilgisi ve mesleki bilgi, beceri ve değerlerden oluşan bir öğretmen eğitimi programını en çağdaş yöntemlerle uygulamalıdır. Eğitim fakülteleri ve öğretmen yetiştirme sistemimizin muhakkak dönüşmesi ve güncellenmesi gerekmektedir. Öğretmen yetiştirme dönüşmeden kaynağı biz kontrol edemeyiz. Kaynağı kontrol etmeden sistemi kontrol edemeyiz.

Mezun olan öğretmenler nasıl olmalıdır?

21.yüzyıl becerilerine hazırlayan kurumlar olarak eğitim fakültelerinin beceri öğretimine yönelik düzenlemelere yer vermesi gereklidir. Çağı yakalamak ve dünyanın geleceğinde söz sahibi olmak isteyen ülkeler eğitim sistemleri, öğretmen yetiştirme programları ve mevcut öğretmenlerinin yetkinlikleri konusunda daha dikkatli olmak zorundadır. "Genel kültür" ve "alan bilgisi" yeterli olmayan bir öğretmen adayının çok iyi bir "meslek eğitimi" alması, söz gelimi, öğretim yöntemlerini çok iyi bilmesi onu iyi bir öğretmen yapmaya yetmez. Peki mezun olan öğretmenler nasıl olmalıdır? Birer stratejik düşünür ve planlayıcı olmalılar. Böyle yetişen öğretmenler; Öğretilecek konuyu bilir, bir çocuğun neyi bildiğini ve neyi bilmediğini anlar, o çocuğun neyi bilmesi gerektiği konusunda net bir fikri vardır, bir çocuğu bilgi, beceri ve davranışlar açısından bulunduğu yerden alıp olması gereken yere götürecek yöntemler kullanır, stratejiler geliştirebilir.

İdeal bir öğretmen olmak için;

Öğretmen adaylarının; "Ne"yin "nasıl" öğretileceğini bilmesi, derslerin içeriğinin, tek tek dersleri aşan daha büyük bir eğitim anlayışından etkilendiğini anlaması, müfredatı, öğretilen alanın amaçları ve öğrencinin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak planlayabilmesi, öğrencilere eğitimde fırsat eşitliği sağlamayı öğrenmesi gerekmektedir.

Öğretmenlik özel bir meslektir!

Eğitim, bu iş için özel olarak yetiştirilmiş öğretmenlerin yapabileceği özel bir meslektir. Öğretmen adaylarının özel olarak seçilmesi gerekir. Uzmanlık alanları ne olursa olsun bütün öğretmenlerden beklenen, toplumun kültürünü çocuk ve gençlere sevdirmek, öğretmek ve kültürel devamlılığa katkı sağlamaktır. Eğitim fakültesinin öğrencileri diğer fakültelerdeki öğrencilerden farklıdır; onlar sadece öğrenci değil, öğretmek için öğrenen eğitimci adaylarıdır.



Öğretmen eğitiminde öğretilen müfredatın "genel kültür," "alan bilgisi" ve "öğretmenlik meslek bilgisi" şeklinde ayrılması, öğretmen eğitimini analiz etmeyi ve anlamayı kolaylaştırmak için yapılan bir sınıflandırmadır. Öğretmen eğitimi, kendisini oluşturan bütün organların birbiriyle bağlantılı olduğu ve bütün organların birbirleriyle etkileştiği biyolojik bir sistem gibi, kendi içinde bir bütün olarak düşünülmelidir. İyi bir "alan" eğitimi, iyi bir öğretmen olmak için yeterli değildir, ama iyi bir alan eğitimi almadan da iyi bir öğretmen olmak hiç mümkün değildir! En iyi eğitim ancak en iyi öğretmenlerle verilebilir! Bilinçli, üretken ve iyi bir insan olmak için öğrenilmesi gereken bilgi, beceri ve erdemlerin katlanarak arttığı küresel bilgi toplumunda en önemli zenginlik kaynağımız olan çocuklarımıza mümkün olan en iyi eğitimi sağlamanın önemi her gün biraz daha artmaktadır.

Teknolojinin hızla geliştiği, bilgi üretiminin katlanarak arttığı, yeni mesleklerin ortaya çıktığı, mal ve hizmet değişiminin ve kültürel rekabetin küresel ölçekte yaşandığı modern toplumda ise iyi bir örgün eğitim almadan, ne kültürel kimliğin ne de bir mesleğin tam olarak öğrenilmesi mümkün değildir.

İdeal bir öğretmenin sınıfında; Konular ezberleyerek değil anlayarak öğrenilir. Öğrenciler, öğrendiklerini sınıf dışı ortamlarda da kullanır; öğrendikleri bilgiyi kavramsal olarak anlar ve organize eder. Öğretim etkinliklerinde öğrencilerin mevcut bilgi ve deneyimleri kullanılır. Öğretilen konular öğrencilerin mevcut bilgisiyle ilişkilendirilir.

Öğrenciler nasıl öğrendiklerini bilir. Eğer öğrenciler nasıl öğrendiklerini ve kendi öğrenme süreçlerini nasıl yöneteceklerini bilirlerse, o zaman kendi öğrenme amaçlarını tanımlayarak ve onları başarmak için yaptıkları ilerlemeyi yöneterek, çok daha başarılı bir şekilde öğrenebilirler.

Öğrencilerin bildikleri ve inandıklarıyla öğretilenler arasında bir ilişki kurulamazsa, öğrenciler öğretilen yeni bilgi ve kavramları öğrenemeyebilir veya onları sınavlarda kullanmak için öğrenirler ama anlamış olmazlar ve farkı bağlamlarda kullanamazlar.

Yeni Bir Öğretmen Modeli "Çocuklarımızı kim eğitiyor" endişesinden kurtulmak ve onları bu yeni "eğitici" odaklardan yararlanabilecek ama onların olası zararlı etkilerinden koruyabilecek bilgi, beceri ve değerlerle yetiştirmek için, yeni bir eğitim sistemine ve yeni bir öğretmen modeline ihtiyaç vardır. Bilgi çağında ancak bilgili, becerili, erdemli, eleştirel düşünce sahibi, "doğru" bilgiye nasıl ulaşılacağını bilen ve bilgi üretebilen öğretmenler bilgi toplumu gençliğini yeni ortaya çıkan ve ne öğrettiği kontrol edilemeyen eğitici odaklardan daha fazla etkileyebilir, yönlendirebilir ve eğitebilir.



Okul-Üniversite İşbirliği

Son dönemlerde, özellikle de 1980'lerin ortalarından itibaren öğretmen eğitiminde en çok tartışılan konulardan birisi okul-üniversite işbirliğidir. Uygulama öğretmenlerinin; model ve öğretmen, ipucu ve tavsiye kaynağı, aday öğretmenlerin derslerinde gözlemci, geri bildirim kaynağı, yönlendirici, değerlendirici ve ustalık gibi çeşitli fonksiyonları vardır.

Üniversite-okul ortaklığı, öğretmenlerin mesleki gelişimleri için teori ve uygulamayı bir araya getiren hem formal hem de informal öğrenme süreçlerini içeren bir öğretmen mesleki gelişim modeli olarak nitelendirilmektedir. Üniversite-okul ortaklıklarının sunduğu en önemli fayda, aday öğretmenlerin uygulama ağırlıklı usta-çırak modeli ile yetişmesidir.

Bu işbirliğinin temel amaçlarından birisi, öğretmen adaylarına alan çalışmaları sırasında "iyi öğretim" uygulamalarının çeşitli örneklerini göstermek ve onların uygulamalar sırasında ihtiyaç duydukları nitelikli yardımı almalarını temin etmektir. Bu uygulama birçok bakımdan "bilgi yapılandırmacıdır."

Okul-üniversite işbirliği sayesinde kuram ve uygulama bağlantısı kurulmakta, okul uygulamaları eleştirel bir yaklaşımla sorgulanmakta ve uygulamalar sırasında öğretmen adayları, yaparak ve yaşayarak öğrenmektedir (Beck ve Kosnik, 2006: 23).





Meslek Geliştirme Okulları

Üniversiteler ile okullar arasında resmi bir anlaşma yapılarak, ortak çalışmalar yapmak amacıyla "Meslek Geliştirme Okulları"nın kurulması gerekmektedir. Üniversite ile yeni kurulan, daha doğru bir ifadeyle, Meslek Geliştirme Okulu olarak kısmen yeniden organize edilen okullar arasında yapılan işbirliği, genellikle öğretmen eğitimi, hizmet içi eğitim, okulda araştırma ve okulun yenilenmesi gibi alanlarda yapılmaktadır.

Mesleki eğitim de dâhil tüm kademelerde yönlendirme sistematiği yapılmalıdır. Çocukların ilkokuldan itibaren ilgi, yetenek, mizaç açısından anlaşılabilmesi, tanınabilmesine yönelik bir yapı kurulmalıdır. Zamanla sınava giren öğrenci sayısı, sınava giren okul sayısı ve okullar arasındaki imkân farklılıkları azalırsa, doğal olarak bir sınav baskısının azalması da söz konusu olacaktır. Yükseköğretimdeki yığılmayı önlemek ya da ara eleman denilen aslında ana eleman olan bireyleri yetiştirmek ile ilgili sıkıntımızı çözebilmek adına, mesleki eğitimin önemini artırmalıyız.

Neden ve Nasıl Bir Öğretmenlik Meslek Kanunu Bekliyor?



Haydar URFALI
Türk Eğitim-Sen
Genel Sekreteri



MAKALE

Türkiye'de öğretmenlik mesleğini tanımlayan, mesleğin yerini, değerini ve yönünü ortaya koyan, bunun yanı sıra temel düzeyde öğretmenlerin hak ve sorumluluklarını belirleyen bir "Öğretmenlik Meslek Kanunu" olması gerekliliği öğretmen camiasında uzun süredir konuşulmakta beklenmekte idi.

Öğretmenlik Meslek Kanunu uzun yıllar düşünce aşamasında kaldıktan sonra 23 Ekim 2018 tarihinde 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nin tanıtım toplantısında kamuoyuna ilk kez duyuruldu. Sendika olarak, 2018'den 2022 yılına dek 4 yıllık süreçte kanunda neler olması gerektiğine dair çok ciddi gayret ortaya koyduk. Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarının dü-

zenlediği çalıştaylara katılarak, kanuna dair beklentilerimizi ifade ettik. Türk Eğitim-Sen olarak çalıştaylar düzenleyerek, raporlar ve öneriler hazırladık. Televizyon programlarında ÖMK'ya dair görüşlerimizi dile getirdik, basın açıklaması ve basın toplantılarında kanunla ilgili taleplerimizi kamuoyuyla paylaştık. Defalarca sosyal medya kampanyaları düzenleyerek, meslektaşlarımızın meslek kanunu sürecine sahip çıkması noktasında gayret ortaya koyduk.

ÖMK ile ilgili detaylar ilk olarak 01-03 Aralık 2022 tarihlerinde yapılan 20. Millî Eğitim Şurası açılış konuşmasında paylaşıldı. 31 Aralık 2021'de TBMM'ye sunulan kanun teklifi, 11 Ocak 2022'de Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu'nda kabul edildi; ardından 3 Şubat 2022'de TBMM Genel Kurulu'nda görüşülerek, yasalaştı. 14 Şubat 2022 tarihi itibarıyla 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Ancak yürürlüğe konulan ÖMK beklentileri karşılamayarak, öğretmen camiasında tam bir hayal kırıklığı yarattı. Çünkü kanun, ancak özel öğretim kurumlarında çalışan meslektaşlarımız da dahil olmak üzere tüm öğretmenleri kapsadığı ve öğretmen yetiştirmeden emekliliğe kadar muhatap olunan tüm süreçleri içerdiği taktirde öğretmenlik mesleğine ait olabilirdi.

Öğretmenler ile okul yöneticilerinin muhatap olduğu mevzuat oldukça dağınık bir durum arz etmektedir. Başta yönetmelikler olmak üzere, yasal metinlerin pek çoğunun gündelik ihtiyaçlar üzerinden defalarca yapılandırıldığı görülmektedir. Bunun uygulamalarda tutarsızlık ve karmaşaya neden olduğu da bilinmektedir. Öğretmenleri ilgilendiren hemen her konuda geliştirilecek politikaların dayandığı yasal arka planı belirsiz hale getiren bu dağınıklık ve tutarsızlık, öğretmenlik mesleğine ilişkin süreçlerin tutarlı ve bütünlük içinde yer aldığı bir çatı ya da üst metni; yani Öğretmenlik Meslek Kanunu'nu daha da önemli hale getirmektedir.

Mevzuat incelendiğinde;

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda,
- 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda,
- 652 sayılı Özel Barınma Hizmeti Veren Kurumlar ve Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de,
- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda öğretmenlerle ilgili bazı düzenlemeler yer almaktadır.
- Öğretmenlik Meslek Kanunu'nda yer alan hususların çoğunun yürürlükte olan kanun maddelerinin yerinin değiştirilmesi şeklinde düzenlendiği de yapılan incelemeden anlaşılmaktadır.

Şöyle ki;

7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanun metninde yer alan Öğretmenlik konulu 3.madde, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanun'da yer alan Öğretmenlik Mesleği konulu 3.kısım, Öğretmenlik konulu mülga 43.madde ve Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi konulu 4.madde, yine 1739 sayılı Kanun'un Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi konulu mülga 45. maddesi ile aynı ifadeleri içermektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Öğretmenlik Mesleği konulu 3.kısımında yer alan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Eğitim Yüksekokulu açma yetkisi konulu 44, Öğretmenlerin bölge hizmeti konulu 46, Uzman ve usta öğreticiler konulu 47, Öğretmenlerin hizmet içi yetiştirilmesi konulu 48, Yurt içi ve yurt dışı yetişme imkânları konulu 49, Öğretmen konutları konulu 50 ve Öğretmenlerin izin ve tatilleri konulu 50/A maddeler ise Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer almaya devam etmektedir.

Aday öğretmenlik konulu 5, Öğretmenlik kariyer basamakları konulu 6, Hüküm bulunmayan hâller ko-



nulu 7, 8, 9 ve 10.maddeler ile uzman öğretmen veya başöğretmen unvanına sahip olanlar konulu Geçici Madde 1 ise 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunun'da yer almıştır.

Öğretmenlik profesyonel bir meslektir. Bu nedenle diğer profesyonel meslek grupları gibi profesyonel standartlara ve uygulamalara sahip olması gerekmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünün hedeflenen düzeye getirilmesi ve mesleğin hak ettiği değeri görmesinde en önemli etmen hiç şüphesiz ki profesyonel bir mesleğin gereklilikleri arasında yer alan bir meslek kanununa sahip olmasıdır. Öğretmenlerin toplumsal ilerlemedeki rollerinin farkında olan pek çok toplum, ülkelerinin geleceğindeki bu kilit rolleri yerine getirmek konusunda onları motive etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlik yalnızca profesyonel bir meslek olarak görülmemiş aynı zamanda toplumsal statü açısından diğer pek çok meslek grubundan ayrı bir yere konulmuştur.

Pek çok ülkede öğretmenlik mesleği ile ilgili kanunlar bulunmaktadır. İngiltere, Almanya, Kanada, Çin ve Avustralya öğretmenlik meslek kanunu olan ülkeler arasında yer almaktadır.

Öğretmenlerin toplumsal statüsüne atfedilen önem, 5 Ekim 1966'da hükümetler arası bir konferansta Öğretmenlerin Statüsüne İlişkin ILO/UNESCO Tavsiye Kararı'nın kabul edilmesi ile somutluk kazanmıştır. Bu karar kapsamında öğretmenlerin hak ve sorumlulukları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin uluslararası standartlar ele alınmıştır. Raporda yer alan tavsiye kararların hemen hepsinde öğretmenliğin profesyonel bir meslek olduğu, bu nedenle diğer profesyonel meslek grupları gibi profesyonel standartlara ve uygulamalara sahip olması gerektiği vurgusu dikkat çekmektedir.

Ülkemizde de diğer profesyonel meslek gruplarının pek çoğunun bu tür bir meslek kanununa sahip olduğu görülmektedir.

Örneğin; 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu,

3458 sayılı Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun,

926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu,

2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu,

1136 sayılı Avukatlık Kanunu,

3224 sayılı Türk Diş Hekimleri Birliği Kanunu.

Öğretmenlik Meslek Kanunu, öğretmenleri ilgilendiren tüm konularda ortaya konulacak politikalar ile bunlara dayalı karar ve uygulamalara yol gösteren temel kaynak olarak görülmektedir. Bu bakımdan öğretmenlerin olduğu her yerde mesleği kurumsallaştıran bir meslek kanunu, önemli bir gereklilik haline gelmektedir.

Türk Eğitim-Sen olarak diyoruz ki; "Öğretmen atama, nakil ve istihdam modeli, yönetici atama sistemi, yıpranma payı, izin ve ödül sistemi düzenlemesi, maaş karşılığı ders saatleri düzenlemesi ve teşvik uygulaması, şiddete karşı tedbirler gibi konuların yer almadığı, öğretmenlerin muhatap olduğu mevzuat ve süreçlerin tek bir çatı altında toplanmadığı bir kanun, tam anlamıyla Öğretmenlik Meslek Kanunu olamaz.

"Öğretmen ve Okul Yöneticilerine göre Öğretmenlik Meslek Kanunu Neden Olmalı?" sorusunun cevabını bulmaya gayret ettik.

Şimdi ise "Öğretmen ve Okul Yöneticilerine göre Öğretmenlik Meslek Kanunu Nasıl Olmalı?" sorusuna cevap bulmaya çalışalım.

En başta Öğretmenlik Meslek Kanunu öğretmenlerin saygınlığını artırmak için öğretmenlik mesleğinin kaybettiği itibarını tekrar kazandırmanın adımlarını atmalıdır. Ehliyet ve liyakat sahibi olma ön şartıyla devlete sadakatle bağlılığı ve millete adanmışlığı baş tacı edecek bir anlayışın eğitim sistemimize yerleştirilmesi gerekmektedir.

Toplumsal mutabakata cevap verebilen bir meslek kanununda;

öğretmen yetiştiren kurumlara öğrenci seçimi,

öğretmen yetiştirme süreci,

öğretmen atama süreci ve koşulları,

öğretmenlerin görev ve sorumlulukları,

öğretmenlerin istihdam statüsü,

aday öğretmenlik ve kariyer basamakları,

yönetici atama ve seçim kriterleri,

denetçi atama ve seçim kriterleri,



öğretmenlerin mesleki gelişimi,

görevde yükselme,

yer değiştirme ve nakil işlemleri,

mesleki ve etik standartlar,

ödül ve disiplin işlemleri

sosyal, mali ve özlük haklar,

emeklilik,

şiddet ve mobbing gibi öğretmen adaylarının mesleğe seçiminden, emekliliklerine kadar olan süreyi kapsayan tüm aşamaları somut, tutarlı ve bütüncül bir biçimde ortaya koyan ve düzenleyen maddelerin de bulunması gerekirdi.

Türk Eğitim Tarihçisi

Prof. Dr. *Yahya AKYÜZ* ile

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Millet Mektepleri Üzerine Bir Söyleşi

Röportaj: **Doç. Dr. Ümit POLAT**

Atatürk, bizzat kendisi "Başöğretmen" unvanı ile eline tebeşiri alarak, kara tahta başında halka ders vermiş, kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır.





Hocam öncelikle Türk Eğitim-Sen Sendikası olarak röportaj teklifimizi kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Bu çerçevede Türk eğitim tarihi üzerine araştırmalar yürüten en kıdemli isimlerden birisisiniz. Bunu da göz önünde bulundurarak soruyoruz.

Sizce Türk eğitim tarihinin kilometre taşlarından olan cumhuriyet dönemi eğitim sistemi hakkında neler söyleyebilirsiniz? Cumhuriyet'i kuran kadroların yaptığı tercih ne oldu?

Cumhuriyet döneminde, eğitimin düzenleme ve geliştirilmesi için büyük çabalar harcanmıştır. Yeni Devletin kurucusu Atatürk, eğitim ve öğretimi millî, demokratik bir çerçeve içinde geliştirmenin, böyle bir eğitim ve öğretim yoluyla kişilikli, özgür, yaratıcı, aktif

nesiller yetiştirmenin temel amacımız olduğunu belirtmiş, bunu öğretmenlere ve topluma temel hedef olarak göstermiştir. Cumhuriyet yeni bir insan tipi oluşturmak istedi. Bu insan tipi biraz pragmatist olacak, kendi ayaklar› üzerinde duracak bir insan tipidir. Eski dönemin memur yetiştiren zihniyetine karşı bir tip bu. Cumhuriyet'i kuranlar eski insan tipinin bilgiyi, kullanma amacını pek düşünmeden elde edip bir süs, ziynet gibi gören bir anlayışla sahip bulunduğunu ileri sürüyorlardı. Eski sistemi, böyle bir insan yetiştirmekle eleştiriyorlardı. Onun için Cumhuriyet döneminde kimseye muhtaç olmayacak bir şekilde, pragmatik bir düşünceyle insan yetiştirme işine girişildi. Cumhuriyet'in insan yetiştirme felsefesi budur. Kendi işini kendi yapacak, kimseye muhtaç olmayacak, memur olmayacak bir insan. Bu Mehmet Akif'te de vardır. Mehmet Akif II. Meşrutiyet dönemindeki yazılarında Osmanlıların kâtip, memur veya din görevlisi olmaktan başka bir amaç gütmeyen meslek anlayışların› ve hayata bakışlarını dar bulup eleştirmiş ve gerçek müspet bilimlere ve manevî bilimlere sahip insan tipini arzulamıştır. Böyle bir insan tipinin yetiştirilmesinin Cumhuriyet felsefesinin de temelinde olduğunu görüyoruz. Nitekim Atatürk de benzer şekilde, bilimi bir süs olarak değil işe yarar bir unsur olarak değerlendirecek ve hayatta başarılı olacak insanlar yetiştirmeliyiz demiştir.



Cumhuriyet dönemi eğitiminin temel özellikleri sıralayacak olursak:

1. Dönemin siyasal, ekonomik, hukukî, kültürel değişmeleri gerçekleştirildiğinde toplumun %10'u bile okuryazar olmadığı için, bunların kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmelerinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmış ve eğitime bu nedenle önem verilmiştir.

2. Atatürk, bizzat kendisi "Başöğretmen" unvanı ile eline tebeşiri alarak, kara tahta başında halka ders vermiş, kitlelerin eğitim düzeyinin yükselmesi için büyük çaba harcamıştır. Bu hareketiyle, O, öğretmen ve eğitimcilere çok değerli bir manevi destek sağlamıştır.

3. Eğitimde genel olarak sayısal bakımdan önemli gelişmeler sağlanmıştır.

4. 1924'te çıkarılan Tevhid-i Tedrisat (öğretim birliği) kanunu ile tüm okullar Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve medreseler kaldırılmıştır.

5. Eğitim demokratikleşmiştir.

6. Özellikle tarih ve dil konularında millî bir amaca yönelme başlamıştır. Ancak, zaman zaman bu alanlarda aşırılıklara da gidilmiştir.

7. Lâtin harfleri kabul edilmiştir.

8. Kadın eğitimine önem verilmiştir, bu alanda büyük gelişme sağlanmış ve erkek-kız karışık (karma) eğitim kesinlikle gerçekleşmiştir.

9. Kurtuluş Savaşının kazanılması ve 1938'e kadar Atatürk'ün varlığı, tüm halka ve öğrencilere, kendilerine ve geleceğe güven duygusu ve büyük bir şevk vermiş, kız erkek tüm öğrenciler bir meslek sahibi olarak topluma yararlı olabilmek için büyük çaba harcamışlardır.

10. İlkokul öğretmenlerinin maaşları 1948'de yerel yönetim bütçelerinden çıkarılıp Devlet bütçesinden ödenmeye başlamıştır.

11. Bir süre, köy için eğitim ve öğretmen konusunda önemle durulmuş, bazı uygulamalara girişilmiştir.

12. Atatürk ilkelerine bağlı, aktif, yeni bir insan tipi yetiştirmek eğitimin en önemli amaçlarından biri olmuştur. Bu, sosyal hayata karışan, fikrini özgürce söyleyen "kimseye haksızlık yapmayan, haksızlıklara da duyarsız kalmayıp tepki gösteren" yurttaş tipidir ve önceki dönemlerin insan tiplerinden çok farklıdır. Ancak, 1950'lerden sonra zaman zaman bu amaçlara karşı gelişmeler de görülmüştür.

13. Özellikle 1940'lara kadar halk eğitimine önem verilmiştir.



Milli Eğitim Bakanı: Mustafa Necati Bey , Mustafa Kemal ATATÜRK

Osmanlı Devleti'nde 1776 yılından itibaren batı örneğine göre askerî okullar da; Tanzimat (1839) yıllarından itibaren de yine batılı sivil öğretimden ilham alınarak rüşdiye, idadî, sultanî gibi ortaöğretim ve iptidaî gibi ilköğretim kurumları açılmaya başlanmış, darülfünûn kurulmuştur.

Genel eğitim alanında eğitimi düzenlemeye ve geliştirmeye çalışan başlıca yasalar çıkarılmıştır bunlardan en önemlisi Tevhid-i Tedrisat kanunudur.

Bu kanunun eğitim ve öğretim açısından önemi nedir?

Osmanlı Devleti'nde 1776'lardan itibaren Batı örneğine göre askerî okullar ve Tanzimat (1839) yıllarından itibaren de yine Batılı sivil öğretimden ilham alınarak Rüşdiye, İdadî, Sultanî gibi ortaöğretim ve İptidaî gibi ilköğretim kurumları açılmaya başlanmış, Darülfünûn kurulmuştur. Maarif Nezaretine bağlı bu yeni mekteplerin yanında Meşihata, şer'iye ve Evkaf Nezaretine bağlı medreseler ve sıbyan mektepleri de varlıklarını, etkilerini sürdürmüşlerdir. Yeni açılan mekteplere, onları medrese ve sıbyan mekteplerinden ayırmak için bazan Tanzimat mektepleri, Maarif mektepleri de denir. Buralarda yeni bazı derslerin yanında Arapça, din dersleri de yer alıyor, öğrencilere zorunlu olarak ibadetler de yaptırılıyordu. Fakat buna rağmen medrese zihniyeti onları benimsememişti ve her fırsatta onlara tepki gösteriyordu. Bir taraftan da azınlık ve yabancı okullar bir ahtapot gibi ülkede yayılıyor, istedikleri gibi at oynatıyorlardı. Bu kurumlar millî bir amaç gütmüyor, birbirlerine zıt görüşlü insanlar yetiştiriyorlardı. Tarikatlar ve tekkeler de yine çok farklı dünya görüşlerinde insanlar yetiştirmekte idi. Osmanlı döneminde Ziya Gökalp ve başka aydınlarca büyük sakıncaları fark edilse bile çözümü bulunamayan bu mesele, millî bir Devlet olan Türkiye Cumhuriyetinde sürüp gidemezdi. Öğretim birliği mutlaka sağlanmalıydı.

Mustafa Kemal, 27 Ağustos 1925 günü İnebolu'da yaptığı bir konuşmasında Tevhid-i Tedrisatın önemini işaret ederek : "Ey büyük millet! Dünya medeniyet ailesinde saygın bir yer sahibi olmaya lâyık Türk milleti, evlatlarına vereceği eğitim, okul ve medrese adında birbirinden büsbütün başka iki çeşit kuruma

bölüştürmeğe halen katlanabilir miydi? Eğitim ve öğretimi birleştirmedikçe aynı fikirde, aynı zihniyette fertlerden oluşmuş bir millet yapmaya imkan aramak, boş işle uğraşmak olmaz mıydı?"

Bu amaçla 3 Mart 1924'te 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır. "Öğretimlerin birleştirilmesi" anlamına gelen bu kanunla şu düzenlemeler getirilmiştir:

Md. 1. Ülkedeki tüm bilim ve öğretim kurumları Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.

Md. 2. Şer'iye ve Evkaf Vekâleti ya da özel vakıflarınca idare edilen tüm medrese ve mektepler Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.

Md. 3. Şer'iye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde mekteplere ve medreselere ayrılan para, Eğitim Bakanlığı bütçesine geçirilecektir.

Md. 4. Eğitim Bakanlığı yüksek din uzmanları yetiştirmek için Darülfünûnda bir İlâhiyat Fakültesi, imam ve hatip yetiştirmek için de ayrı mektepler açacaktır.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte;

Çok başlı eğitim sistemine son verilerek eğitim-öğretim birleştirilmiş,

Çağın gerisinde kalmış olan ve akıl ve bilim yönünden hiçbir varlık gösteremeyen medreseler kapatılmış, Azınlık okullarında Türkçe zorunlu kılınarak, bu okullar Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabi kılınmıştır. En nihayetinde bu kanun ile Türkiye'de çağdaş ve milli bir eğitim sistemi hayata geçirilmiştir.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim birliği bir sistem olarak benimsenmiş bulunmaktadır. Yeni Türkiye'nin kültür yaşamında çok önemli bir başarı sağlayan bu kanun, aslında büyük bir kültür hamlesidir. Eğitimin birleştirilmesi ile 19. yüzyıl sonlarından beri Türkiye eğitiminde görülen, mektep ve medrese adlarıyla devam eden iki başlı eğitime son verilmiş, dinî otoritenin devlet otoritesinden ayrılmasına paralel olarak öğretimin de laikleştirilmesi bu kanunla sağlanmıştır. Ayrıca Cumhuriyet kuşaklarının hurafelerden ve yabancı fikir ve tesirlerden uzak, millî bir terbiye sistemi ile yetiştirilmesi olanağı da elde edilmiştir.

Tüm eğitim ve öğretim kurumları Eğitim Bakanlığına bağlanmakla, eğitim işlerinin tek elden yürütülmesi mümkün olmuştur. Türk eğitim tarihinin en uzun süre yaşamış öğretim kurumları olan medreseler kapatılmıştır. Bu kapatma Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 11 Mart 1924 tarihli bir genelgesi ile gerçekleşmiştir. O sırada mevcut 16 bin kadar medrese öğrencisi, bulundukları yerlerin ilk, ortaokul, lise ve öğretmen okullarına aktarılmış, hocalarını da isterlerse okullarda din dersi öğretmenliklerine atanabilecekleri belirtilmiştir.



Meşrutiyet döneminde de eğitimin yaygınlaştırılamaması ile ilgili tartışmalar büyük bir ilgiyle devam etmiş, bu konuda ileri sürülen çözüm önerileri teori düzeyinden uygulama düzeyine geçirilmeye başlanmıştır.

Bu düşüncenin gerçekleşmesini mümkün kılacak aktörlere baktığımızda belki birtakım kurumlara yoğunlaşmak gerekiyor. Özellikle bu dönemde Eğitim Bakanı Mustafa Necati Bey tarafından açılan Millet Mekteplerinin nasıl açılmıştır? Harf inkılabından sonra başlayan eğitim seferberliğinin önemli bir parçası olan Millet Mektepleri hakkında neler söyleyebilirsiniz?



CUMHURİYET BELGELER 1 KASIM 1978

Enver Naci GÖKŞEN

Millet Mektepleri

MİLLET MEKTEPLERİNE DEVAM EDEN İHTİYAR KADINLAR

Seferberlik:

Mektepler açılıyor

M. Necati'nin mektubu:

DEMOKRASİ

YENİ YAZI !.

Millet mektepleri hakkında bilgi verebilmek için önce harf inkılabının tarihi gelişim süreçlerine kısaca bakacak olursak;

Osmanlı Devleti'nde alfabe tartışmaları Tanzimat döneminde artan bürokratik ihtiyaçlar ve eğitimin yaygınlaştırılması için mevcut Osmanlı alfabesinde yapılması gereken bir dizi değişiklikleri içeren önerilerle başlamıştır. Dönemin önemli düşünürleri Münif Paşa, Namık Kemal, Ali Suavi, bu konuda çeşitli görüşler öne sürerek Osmanlı toplumunda geri kalmışlığın ve okur-yazar oranının arttırılması için öncelikle alfabe sorununun çözüme kavuşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir. Meşrutiyet döneminde de eğitimin yaygınlaştırılamaması ile ilgili tartışmalar büyük bir ilgiyle devam etmiş, bu konuda ileri sürülen çözüm önerileri teori düzeyinden uygulama düzeyine geçirilmeye başlanmıştır. Basılan bazı ders kitaplarında, yayınlanan bazı gazete ve dergilerde alfabenin daha kolay ve hızlı okunmasını sağlama konusunda örnekler ortaya konulmuştur. Yine bu dönemde Enver Paşa'nın girişimiyle askeri yazışmalar için de bir alfabe ıslahatı denenmiştir.

Cumhuriyet döneminde ise alfabe tartışmaları sadece aydınların ele aldığı bir konu olmaktan çıkmış, devletin bir eğitim sorunu olarak görülmüştür. Bu dönemde eğitimin toplumun bütününe yaygınlaştırılması için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Eğitim sorununun alfabe boyutuna köklü bir çözüm bulabilmek için Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Uluslararası Rakamların kabulü ile başlayan gelişmeler Latin alfabesi esasına dayalı yeni bir Türk alfabesinin kabul edilmesiyle son bulmuştur.

Mustafa Kemal Paşa Batı uygarlığına girmek için şart olduğunu düşündüğü harflerde değişiklik meselesine gençlik yıllarında ilgi göstermeye başlamış ve bu ilgisi bizzat üzerinde çalıştığı harf inkılâbının gerçekleştirildiği yıllara kadar sürmüştür. Mustafa Kemal Paşa'nın harf değişikliğine ilişkin ilk görüşlerinin İkinci Meşrutiyet dönemine rastladığı bu dönemde okuduğu bazı kitaplardan anlaşılmaktadır.

Başvekâletin 29 Mayıs 1928 tarihli emriyle Maarif Vekâleti, Latin harflerinin Haziran ayı ortalarında Latin harflerine geçişi ve uygulanmasının incelenmesi için Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Ruşen Eşref (Ünaydın), Falih Rıfkı (Atay), Fazıl Ahmet (Aykaç), Ragıp Hulusi (Özdem),Mehmet Emin (Erişirgil), İbrahim (Grandi), Ahmet Cevat (Emre), ve İbrahim (Sungu) Beylerden oluşan bir "Dil Encümeni" kurulmuştur.

Dil Encümenin bu çalışmaları üzerine Mustafa Kemal Paşa, 9 Ağustos 1928 akşamı Gülhane Parkında Cumhuriyet Halk Fırkası'nın düzenlediği halka açık bir toplantıda yazı devrimini halka ilk defa ilan etmiştir. Ardından Falih Rıfkı (Atay)'a yeni alfabeyle yazdığı devrimin hedefini açıklayan şu konuşmayı yaptırmıştır:


YAZI DEVRİMİ belgeler

1 KASIM 1928

YAZI DEVRİMİNİN ANLAMI

Prof. Dr. Mesut GÖKBERK

جمهوريت

Yeni Harfleriniz

Gazi Hazretlerinin Seyahatleri

Berlin - Tokyo

İktisat mücadelesinde Türk hanın

"Yeni Türk harflerini çok çabuk öğretmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya, öğretiniz. Bunu vatanperlik, milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir heyet-i içtimaiyenin yüzde onu, yirmisi okumayazma bilir; yüzde seksen doksanı bilmez; bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lazımdır."

Türk Harfleri'nin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun" adıyla kabul edilmiştir. Yeni Türk Harfleri'nin kabul edilmesiyle ilgili olarak 1 Kasım 1928 tarih ve 1353 numara ile çıkarılan yasa 3 Kasımda yürürlüğe girmiştir.

Gülhane Parkında düzenlenen törenden sonra ülke çapında Yeni Türk alfabesini halka öğretme seferberliği başlatılmıştır. İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı'nda öncelikle dönemin önemli devlet erkânına Cumhurbaşkanlığı bürokratlarına milletvekillerine ardından şair ve yazarlara okuma yazma kursları açılmıştır.

Türk toplumuna yeni alfabeyi öğretebilmek için yürütülen faaliyetlerin en kapsamlı olanı ise dönemin Maarif Vekili Mustafa Necat Bey'in öncülüğünde kurulması gerçekleştirilen Millet Mekteplerinin eğitim öğretim faaliyetlerine başlaması olmuştur. Halka okuma-yazma öğretmek amacıyla açılması planlanan Halk Dershanelerinin"Millet Mektepleri" ne dönüştürülmesine karar verilmiştir

Mustafa Necati Bey, Halk Mekteplerinden önce John Dewey'in tavsiyelerine uyarak çok sayıda Halk Dershaneleri açmıştır. Bu dershanelerin faaliyetlerini düzenleyen Halk Dershaneleri ve Konferansları Talimatnamesi de aynı yıl çıkarılmıştır. Maarif Vekâleti, 1928 yılında Halk Mektepleri Talimatnamesi adıyla yeni bir yönetmelik hazırlamıştır. Millet Mektepleri teşkilatı kurulmadan önce halk dershanelerinin sayısı 3.304'e ulaşmış ve bu dershanelerde eğitim gören vatandaş sayısı da 64.302'ye yükselmiştir.

Millet Mektepleri; Harf devriminin ardından, 24 Kasım 1928 tarihinde yayınlanan Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesine bağlı olarak 1 Ocak 1929 tarihinde açılmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk de bu okulların başöğretmenliğini üstlenmiştir. Bu sebeple 24 Kasım günü ülkemizde Öğretmenler Günü olarak kutlanmaktadır.

Halk Eğitimi Şubesine bağlı olarak kurulan Millet Mekteplerinde iki türlü kurs düzenlenmiştir. Hiç okuma-yazma bilmeyenler için 4 aylık A-Kursları, eski yazıyla okuma-yazma bilenlere 2 aylık B-Kursları açılmıştır. Genel Başkanlığı'nı da Atatürk'ün yürüttüğü Millet Mekteplerine 16-40 yaşları arasında olan her vatandaş gitmek mecburiyetindeydi. Öğretmeni ve okulu olmayan köyler için de uygun mevsimlerde Seyyar Öğretim Heyetleri kurulmuştur.



CUMHURİYET BELGELER SAYFA 5

BİR YAZI DEVRİMİNİN "ÖYKÜSÜ"

Cemal Nadir'in 1928 yılında yaptığı ilk karikatürlerinden HİCRET

Sadi BORAK

1928 - 8 Mayıs :

20 Mayıs:

23 Mayıs:

26 Haziran:

30 Haziran

8 Temmuz:

19 Temmuz:

1 Ağustos:

8 Ağustos:

9 Ağustos:

10 Ağustos:

15 Ağustos:

16 Ağustos:

19 Ağustos:

20 Ağustos:

21 Ağustos:

23 Ağustos:

25 Ağustos:

26 Ağustos:

27 Ağustos:

29 Ağustos:

30 Ağustos

Millet mekteplerinde verilen derslerle vatandaşın günlük yaşamında en çok yararlanabilecekleri konulara ait bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır. Bu dersler okuma- yazma hesap ve ölçüler sağlık bilgileri yurt bilgisi dersleridir.

Millet Mekteplerinin kuruluş amacı nedir?

Millet Mekteplerinin ana amacı yeni alfabeyi insanlara öğretmek ve ülkedeki okuryazar oranını artırmaktır. 1928 yılında ilk yayınlanan talimatname ile okuma yazma bilsin ya da bilmesin, 16-45 yaş arasındaki her vatandaşın Millet Mekteplerinde eğitim alması zorunlu kılınmıştır. 1 Ocak 1929 yılında açılan Millet Mektepleri için Eylül 1929 yılında yeni bir yönetmelik yayınlanmış ve bu mektepler iki ayrı dersliğe ayrılmıştır. Millet Mekteplerindeki ilk dersliklerde yalnızca okuma yazma eğitimi verilirken; ikinci dersliklerde ise okuma yazmanın yanı sıra vatandaşlık bilgisi, tarih, yurt bilgisi ve coğrafya gibi dersler verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca eğitim süreleri; eski yazı bilenler için 2 ay, hiç okuma yazma bilmeyenler için ise 4 ay olarak belirlenmiştir.

Millet Mektepleri; sabit, gezici ve özel olmak üzere üç farklı şekilde halka hizmet vermiştir.

Sabit Millet Mektepleri: Okul, cami gibi mekânlarda eğitim vermişlerdir. Bu mekteplerde gündüzleri çocuklar eğitim görürken akşamları yetişkinler ders alırlardı.

Gezici Millet Mektepleri: Bir okula sahip olmayan kırsal kesimlerde hizmet veren mekteplerdir. Kasım ayında başlayan eğitim, Şubat ayına kadar sürerdi.

Özel Millet Mektepleri: Bazı devlet kurumları ve fabrikalarda çalışanların okuma yazma öğrenmesi için oluşturulan mekteplerdir.



Millet Mekteplerinde derslere her yıl 1 Kasım'da başlanması haftada, üç gün ve en az altı saat ders yapılması; Pazar-Perşembe günleri de saat 15.30'dan sonra kadınların, aynı günlerin akşamları saat 19.30'dan sonra da erkeklerin derslere girmeleri uygun görülmüştür. Ancak bu gün ve saatler zorunlu olmayıp, yönetim kurullarının kararı ile uygun zamanlara alınabilmekteydi. Okulu olmayan köylerde yalnızca bir dönem için açılan, Millet Mekteplerinde ise eğitim, öğleden önce 12-16 yaş arasındaki çocukların, öğleden sonra da 16-45 yaş arasındaki yetişkinlerin devam etmeleri ve yetişkinler için ayrı kurslar düzenlenmesi karalaştırılmıştır. Daha sonra kurulacak olan Köy Enstitülerinin habercisi olan bu okullar 1930 yılında, Afyon, Kastamonu, Tosya ve Tekirdağ'da açılmıştır. Köylerde görev yapacak öğretmenlerin kadro fazlası öğretmenlerden ve öğretmenlik yapmaya elverişli aydın kişilerden seçilmesine özellikle dikkat edilecektir.

Açılan Millet Mekteplerinde genel olarak eğitim Kasım ayında başlamış ve haftada üç gün yapılan derslere devam zorunluluğu da getirilmiştir. Eğitim öğretim dönemlerinin sonunda uygulanan sınavlarda, sınavı kazananlara okulu bitirme belgesi verilir; sınavı geçemeyenler ise ikinci bir kursa devam ederlerdi.

Millet Mekteplerinde verilen derslerle vatandaşın günlük yaşamında en çok yararlanabilecekleri konulara ait bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır. Bu dersler Okuma- Yazma Hesap ve Ölçüler Sağlık Bilgileri Yurt Bilgisi dersleridir.

Millet Mekteplerinin hizmet vermeye başladığı ilk yıllarda toplam 20.487 derslik açılmış ve 1.075.500 kişi buralarda eğitim görmüştür.

Ayrıca, başöğretmen seçilen Mustafa Kemal Atatürk de yeni harfleri öğretmek için Bursa, Amasya, Çanakkale, Tokat gibi birçok şehre gitmiş ve bu eğitim seferberliğine bizzat katılmıştır.1928 ile 1935 yılları arasında Millet Mekteplerinin yaptığı çalışmaların neticesinde; 1927 yılında yüzde 10 olan okuryazarlık oranı, 1935 senesinde yüzde 20'ye yükselmiştir. Erkeklerde bu oran yüzde 13'ten yüzde 30'a; kadınlarda ise yüzde 4'ten yüzde 10.5'a yükselmiştir. 1936 yılında gelindiğinde ise Millet Mekteplerinden diploma alanların toplam sayısı 2,5 milyona ulaşmıştır.

Ayrıca örgün eğitimin dışında kalmış kişiler için de Millet Mektepleri açılmıştır. Bu okullarda verilen yaygın halk eğitimi sayesinde birçok insan okuma yazma öğrenmiştir. Zamanla bu okullara ilgi azalsa da Millet Mektepleri'nde yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri sonucunda toplamda iki milyona yakın insan okuma yazmayı öğrenmiştir. Millet Mektepleri Alfabe devriminin bir sonucu olarak halka okuma-yazma eğitimi vermek üzere açılmışlar, ancak daha sonra halkın ihtiyaçları göz önünde bulundurularak eğitimin içeriği geliştirilmiştir. Bu sayede halka yalnızca okuma-yazma öğretilmekle kalınmamış, yeni bir vatandaş yaratmanın en önemli kurumlarından birsi olarak da değerlendirilmiştir. Yurttaşlık eğimi ile çağdaş Türkiye'nin ulus devlet yapısını ve buna uygun nitelikli biçimde bir toplumsal yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

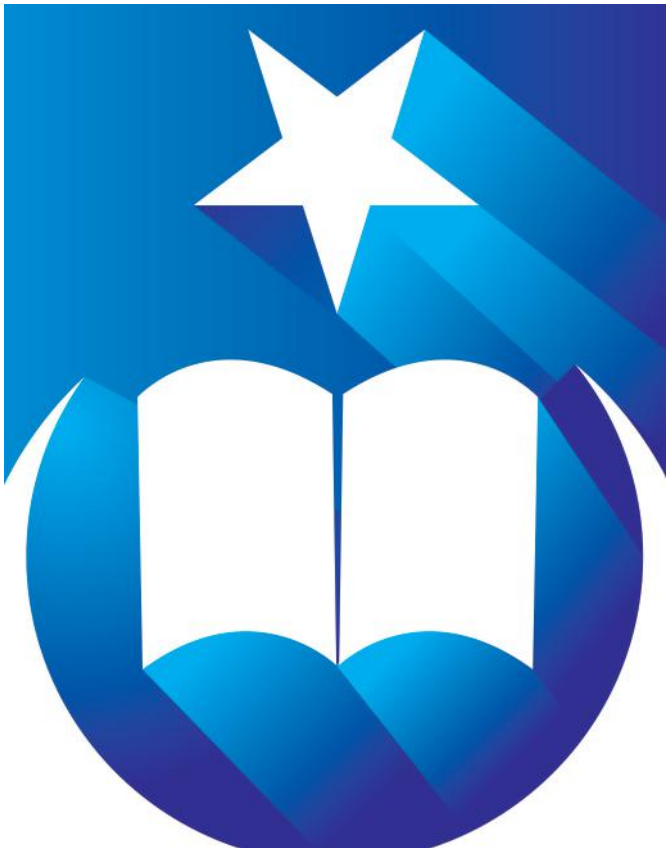


Şinasi ARTIKIŞIK

Türk Eğitim Sen Ankara 3 No' lu
Şube Kurucu Başkanı

Kamu ve Eğitim Çalışanının **Promosyon Mücadelesi** ve Türk Eğitim-Sen

Türkiye kamuoyunun yakından takip ettiği, 24 Haziran 1992'de kurulan Türkiye Kamu Sen; Türk sendika tarihine örnek mücadelelerle dolu sayfalar ekledi. Destansı uğraşın içerisinde, 18 Haziran 1992'de kurulmuş olan Türk Eğitim Sen'in de müstesna yeri vardır. Kamu çalışanlarının arasında, iktidar(lar)ın en ağır zulmüne uğrayanlar eğitim çalışanları olmuştur. Sendikamız üyeleri ve yöneticileri haksız cezalar, sürgünler, görevden al(ın)malar, kazanılan fakat uygulanmayan mahkeme kararları, yoğun baskılara rağmen, tavırlarını değiştirmediler. Vatanın her köşesinde sendikal mücadelelerine devam ettiler. Türk milletinin geleceğinin yegâne teminatı çocuklarımızı, gençlerimizi yarınlara, çağın şartlarına göre en uygun şekilde hazırlamanın/yetiştirmenin savaşını vermeyi sürdürdüler.



Türk Eğitim Sen, "ben" yerine "biz", kısacası "hepimiz" demeyi, haykırmayı ön planda tutar. Adaleti, sevgiyi, güzeli, doğruyu, samimiyeti, hoşgörüyü, yardımlaşmayı ve dayanışmayı önemsemiştir. Bu değerler bizim millî ve dinî hasletlerimizdir. Toplumdaki itibarımız, sadece taşıdığımız özelliklerimizden değil, kazandırdıklarımızdan da kaynaklanmaktadır.

Türk Eğitim Sen'in bağlı olduğu, Türkiye Kamu Sen, 1992 – 2001 yılları arasında sendikal mücadeleyi yasal zemine oturtma gayreti/amacı içindeydi. Diğer sendikalar, "grevsiz sendika yasası olmaz!" diyerek Türkiye Kamu Sen'e engel olmaya çaba sarf ettiler. Bu sebepten ötürü, yıllarca yasal zemini olmayan şartlarda sendikacılık yapmaya çalıştık. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikalar Kanunu'nun çıkartılmasıyla yeni/temel dayanak kazandık. Kamu çalışanları sendikacılığı hukukî zemine oturtulabildi. Ama iktidarların ve kurumların üzerimizdeki baskısı hiç bitmedi. Zorluklar, her türlü açık ve gizli engellemeler, çalışanların, üyelerimizin haklarını savunmaktan alıkoy(a)madı.

11 Ağustos 2001 tarihinde yürürlüğe giren, 4688 sayılı Kanun'un geçici 6.maddesi ile 8 aylık sürede kuruluş çalışmalarının tamamlanması istendi. Türk Eğitim Sen Genel Merkezi, 8 Eylül 2001'de tüzük kurultayını gerçekleştirdi. Türkiye'nin tüm illerinde kurucular kuruluna yetki vererek, şubelerini oluşturdu. Şubeler ve genel merkez, olağan genel kurullarını yaparak yasal zeminde sendikal çalışmalarına başladı.

Biz de, Türk Eğitim Sen'in Ankara 3 No' lu Şubesi olarak,8/9 Aralık 2001 tarihinde delege seçimlerini, 12/13 Ocak 2002 tarihinde de genel kurulumuzu gerçekleştirdik. İlk yönetim kurulu toplantısında yapılan görev dağılımı sonucunda şube başkanı olarak sorumluluk aldım. Sorumluluk/yetki alanımıza Ankara'nın 12 ilçesi dâhildi. Sendikal çalışmalarımıza devam ederken; aynı zamanda Mamak İmam Hatip Lisesinde Müdür Başyardımcılığı yapmaktaydım.



Bir sabah okul müdürü, personel listesi ile odama geldi. "Maaş aldığımız bankayı değiştireceğini, karşılığında promosyon alacağını ve okul ihtiyaçları için harcayacağını, " söyledi. Personelin tamamının dilekçeyi imzalaması gerektiğini, bir kişi dahi eksik olursa, bankayı değiştiremeyeceğimizi belirtti. O zamana kadar bankaların verdiği promosyon ücretini kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarının idarecileri alıyor, bildikleri/diledikleri gibi tasarrufta bulunuyorlardı. Promosyon tutar(lar)ı okula harcandığından, idarenin kullanımında olduğunu, düşünüyordum. "Bu tercih idarenin mi?" diye sorduğumda, okul müdürü "Hayır" cevabını verdi. Promosyonun çalışanların hakkı olduğunu, kendilerine verilmesi gerektiğini, söyledim.

Zihnimde promosyonun personelin hakkı olduğu,- fikri iyiden iyiye oluşmuştu. Bu hakkın gerçek sahiplerine ulaşması için sendikanın gücünü harekete geçirmeliyim. diye düşündüm.

Zaman kaybetmeden de harekete geçtim. Hafta sonundaki Şube Yönetim Kurulu Toplantısı'nda konuyu gündeme getirdim, Yönetim Kurulumuz, "pazartesi gününden itibaren promosyonun çalışanlara dağıtılmamasındaki haksızlığın düzeltilmesiyle ilgili imza kampanyası başlatılması," kararı aldı.



Türk Eğitim Sen Ankara şubelerinin ortak toplantısında, promosyon konusunda, Mamak İmam Hatip Lisesi Müdürü ile aramızda geçen konuşmayı, anlattım. Sonra da, 2002 yılında, İş Bankası, milletvekillerine banka promosyonu olarak birer tane dizüstü bilgisayar taahhüt ettiğini hatırlattım. Banka, sözünde durmuş, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı aracılığıyla milletvekillerine hediyelerini ulaştırmıştı. Bütün kurum ve kuruluşların promosyonu nakit talep etmelerini ve personellere dağıtmalarını önerdim. Promosyonun çalışanların hakkı olduğunu söyledim. Ankara Türk Eğitim Sen 1, 2, 3, 4, 5 No' lu şubelerin, kurucu şube başkanları ve yönetim kurulu üyeleri, konunun çok önemli olduğunu belirttiler. Promosyonların çalışanlara verilmesi için Genel Merkez yöneticilerinin bilgilendirilmesi, aynı yönde kamuoyu oluşturulması çalışmalarına başlanılması kararını aldılar.

Türk Eğitim Sen Genel Merkezi, her yıl Türkiye çapında organize ettiği, Şube Başkanları ile İstişare Toplantılarında promosyon konusunu da gündemine aldı. Daha sonra da şube yönetim kurulları, kadın komisyonları, ilçe yönetimleri ve iş yeri temsilcileri ile yapılan görüşme toplantılarında da aynı mevzuyu gündemde tuttu. Türkiye çapında mücadele başlattı. Zira promosyon meselesi, Türkiye'de bütün çalışanları ilgilendirmekteydi. Çalışanların en doğal hakkıydı. Ücretlerini bankalardan alanların öz malıydı, dolayısıyla doğrudan sahiplerine ödenmeliydi. Türkiye Kamu Sen'e bağlı sendikaların Genel Merkez Yöneticileri, şube yöneticileri, il, ilçe, işyeri temsilcilik yöneticileri, üyeler, ülke çapındaki mücadelenin içinde yer aldı.

Kısa süre sonra bazı illerdeki Türk Eğitim Sen yöneticileri ve üyeler promosyonun kurumlarında çalışanlara dağıtılmasını sağladı. Yeni uygulamaya karşı çıkan, kurumların tasarrufunda kalmasını savunan kimi farklı ya da rakip sendika yöneticileri, Türk Eğitim Sen yönetici ve üyelerini şikâyet ederek/ettirerek soruşturma geçirmelerine neden oldu.

Türkiye Kamu Sen yöneticileri ve üyeleri, bedel ödemek pahasına mücadeleye devam etti. Türkiye Kamu Sen'e bağlı sendikalar, onlarca kamu kurum ve kuruluşlarında, kurum idare kurullarına katılarak, promosyonun çalışanlara ödenmesi fikrini resmî tutanaklara geçirtti. Uygulamanın istedikleri şekilde tecelli edebilmesi için muhtelif idarî davalar da açtılar.

Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, devletin gelirlerinin harcama usullerini belirleyen birimdir. Türkiye Kamu Sen'e bağlı sendikalar, 2004'te ve 2005'te, Maliye Bakanlığı'na ve adı geçen Genel Müdürlüğe, promosyonun çalışanlara dağıtılması hususunda düzenlemeye gidilmesi, görüş oluşturulması için yazılı başvurular yaptı, 2004'te Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün yazılı cevabı olumsuzdu.

Mücadeleye devam edildi. 2005 yılında yazılı başvuru yinelendi. Israrımız, değişmeyen haklı duruşumuz beklediğimiz sonucu verdi. 05.12.2005 tarih ve 22580 sayılı yazı ile cevabı olumluydu. Metinde bankalar yapılan bu protokol karşılığında sunacakları hizmet kalitesinin dışında ilgili kurumlara "Promosyon" adı altında aynî veya nakdî ek mali imkânlar da sağlayabilmektedir. İlave mali imkânların tasarrufuna ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte,

uygulamada imkânlar kurum hizmetlerine tahsis edilebildiği gibi çalışanlara da paylaştırılabilmektedir. Bu aşamada, ek mali imkânların ne şekilde kullanılacağının tahakkuk daireleri tarafından kararlaştırılmasının uygun olacağı." şeklinde görüş bildirmişti. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün yazısından hareketle bankaların promosyonu, Türkiye'nin bazı illerindeki üniversiteler, il milli eğitim müdürlükleri, ilçe milli eğitim müdürlükleri, bazı bakanlıklar ve bağlı müdürlüklerinde sahiplerine dağıtmaya başladı.

23 Kasım 2006 tarihinde, Türk Eğitim Sen Genel Merkez Yöneticileri ve bazı şube başkanları, dönemin Milli Eğitim Bakanı ile görüşme gerçekleştirdi.12 Aralık 2006'da, Milli Eğitim Bakanlığı genelge yayınladı. promosyon tutarının %70'inin çalışanlara verilmesi ile ilgili ilk olumlu kararını duyurdu. Başbakanlık tarafından, 20 Temmuz 2007 tarihli ve 26588 sayılı Resmî Gazete'de 2007/21 sayılı Genelge yayımlandı. Kamu kurum ve kuruluşlarda uygulama birliği sağlanması amaçlandı. Tamimin 4. maddesinde, promosyonun üçte birinin komisyonlar tarafından birim personelinin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılmak üzere ayırabilecekleri, belirtildi. Türk Eğitim Sen, ilgili idarî mahkemeye, adı geçen genelgenin iptali için dava açtı. Banka promosyonlarının tamamının hak sahiplerine dağıtılmasını sağladı. 10 Ağustos 2010 tarihli ve 27668 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan, 2010/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile 2007/21 sayılı Genelge'nin 4. maddesi, "Banka tarafından verilecek promosyon miktarının tamamı personele dağıtılacaktır" şeklinde yeniden düzenlendi. Böylece promosyon bedelinin doğrudan emekçilerin aylıklarının ve ücretlerinin tamamlayıcı bir parçası olduğu kabul edildi. Türk Eğitim Sen'in Ankara 3 No' lu Şubesi'nin **"PROMOSYON ÇALIŞANLARIN HAKKI, KAMU ÇALIŞANLARINA DAĞITILMALI"** sloganı hayata geçirildi. Devlet, memurların ve işçilerinin maaşlarından kaynaklanan "Promosyon" adlı gelir kalemine sahip olmanın önü açıldı.

Görüşümüz, Türkiye'nin tamamında, dünyaca ünlü Matematikçi Edward Norton Lorenz' in "Kelebek Etkisi" fikri gibi yankı buldu. Kelebek Etkisi teorisine göre, Amazon Ormanları'nda bir kelebek kanat çırpsa, başka bir kıtada fırtınaya neden olabilirdi. "Küçük olayların büyük etkilere, değişikliklere neden olabileceğini," ifade ediyordu.

"Kelebek Etkisi" fikri, tüm insanlığı etkisi altına aldı. Ekonomi, politika, psikoloji, felsefe gibi başka alanlarda, bilimsel olmayan alanlarda da bile kullanılmaya başlanıldı.

Kelebeğin kanat sesi, başta Türk Eğitim Sen Genel Merkezi ve Ankara şubelerinde hissedilerek, Türkiye'deki bütün şubelerimizde yankı yaptı. Dolayısıyla Türkiye Kamu Sen'e bağlı olan Türk Eğitim Sen'den çıkan fikir, diğer iş kollarında da "Kelebek Etkisi" yarattı. Promosyonun çalışanlara verilmesine karşı çıkan bazı sendikalar ve konfederasyonlar da, Türkiye Kamu Sen'in çizgisine geldiler, mücadeleye katılmak zorunda kaldılar. Lorenz'in ünlü görüşü, Türkiye çapında bütün bakanlıklarda, illerde, ilçelerde, tüm kamu kurum, kuruluşlarında, özel sektörlerde, idareciler ve işverenler üzerinde de görüldü/hissedildi. İlahiyatçıları da etkiledi. İnternete "Promosyon hakkında ilahiyatçıların yorumları…" diye yazdığınızda, onlarca açıklamayı okuyabilir, videolarını seyredebilirsiniz. Kimisi "Promosyon faiz hükmündedir, haramdır!' derken; kimisi de, "Faiz gibidir, diyemeyiz," şeklinde fikir beyan etti. Kimileri de dedi ki faize tam olarak benzememekle birlikte, faiz şüphesinden tümüyle de uzak değildir. Faizle bire bir örtüşmez, hediye sayılabilir. Bazı ilahiyatçılar da duygusal davranıyordu: " Her konuda kalbine danış. Ne diyorsa, öyle hareket et!" Bir kısmı da, "Promosyon helal midir?" sorusuna ilginç, olumlu, güne uygun cevaplar verdi: "Promosyon(lar)da problem yok. Alırsınız, harcarsınız. Daha yüksek miktarlarda vermeleri gerekir." İlahiyatçılar arasında, BES (Bireysel Emeklilik Sistemi), banka kredileri, bonuslar, kredi kartları vb. ile ilgili yorumlar



da farklılıklar taşımaktaydı. Kısaca ulema arasında da ihtilaf vardı! Ama ilahiyatçıların kahir ekseriyetinin fikri promosyonun bankada bırakılmaması, isteyenin tercih ettiği kuruluşlara vermesi, dileyenin fakir fukaraya dağıtması, ihtiyaç sahibinin varsa kendisine, ailesine veya gerekli gördüğü yerlere harcama yapabilmesi, şeklindeydi.

Çalışanların mülkleri olan maaş karşılığı aldıkları, ücretlerinden doğan hak diye de tanımlanan promosyondan, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu,926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 3466 sayılı Uzman Jandarma Kanunu, 2802 sayılı Hâkim ve Savcılar Kanunu ve 2914 sayılı Yüksek Öğretim Personel Kanunu hükümlerine göre maaş alan devlet memurları ve diğer kamu görevlileri (sözleşmeli statüdeki personel dahil) kamu ve özel kesimde iş kanununa göre istihdam edilen işçiler ile 2023 itibariyle 15 milyon emeklinin de kapsam içinde olduğu milyonlar faydalanmaktadır.

Promosyonun, çalışanlara verilmesi mücadelesini başlatarak çözümüne öncülük eden Türk Eğitim Sen, sonuca ulaştıran Türkiye Kamu Sen, sadece kamu çalışanlarının değil, toplumun diğer kesimlerinin faydalanacağı, önemli kazanımına da imza atarak Türk sendikacılık tarihinde müstesna yerlerini aldılar.

Promosyonun çalışanlara dağıtılmasının Ankara'daki "Fikir Babası" olmanın, haklı gururunu yaşıyorum/taşıyorum. Bu düşünce bende oluştuğunda, bir öğretmen bakanlığa yazılı olarak "hakkın çalışanlara verilmesi," talebinde bulunsa, "öğretmenin işgüzarlığı," denilir, "mevcut mevzuat talebe uygun değildir," mealinde cevap verilebilirdi. Dilekçesi hiç dikkate alınmadan çöpe bile atılabilirdi. Etkin sivil toplum örgütü Türkiye Kamu Sen ile bağlı sendikaların gücü, yöneticilerinin ve üyelerinin kararlı mücadelesi sonucunda hak(lar) alındı. Promosyonun çalışanlara, emeklilere dağıtılmasının yasal zemini oluşturuldu.

"Promosyon gerçek sahibine verilmeli!" fikri, diğer devletlerin çalışanlarına da örnek olabilir. Türkiye Kamu Sen ve Türk Eğitim Sen, faaliyetleriyle, çağdaş bankacılık sisteminin en yeni ürünü promosyondan diğer ülkelerin emekçilerinin de faydalanabilmesinin öncülüğünü yapabilir. Böylece Ankara'da, Türk Eğitim Sen'de bir kelebeğin kanat çırpması, dünyada da ses getirecek, dünya emekçilerinin promosyon zaferiyle sonuçlanabilecektir.

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Yücel NAMAL ile



Cumhuriyetin 100. Yılı

üzerine söyleşi gerçekleştirdik

Röportaj: **Meltem YALÇINKAYA**



Cumhuriyetin 100. Yılını kutlamaya hazırlanırken; 1. Dünya Savaşı'ndan, Kurtuluş Savaşı'na, Cumhuriyetin ilanından Atatürk inkılaplarına, çağdaşlaşma hareketlerine kadar geçen süreci, eğitim, bilim, kültür-sanat, ekonomi, sağlık ve dil alanlarını kapsayan gelişmeleri değerlendirir misiniz? Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze tarih alanlarında yapılan çalışmaları, yenilikleri, gelişmeleri yorumlar mısınız?

Bu soruyu I. Dünya Savaşı'ndan itibaren değil de, 18. Yüzyıldan itibaren ele almak gerekir. Çağdaşlaşma bilim, kültür, sanat ve ekonomi alanında çağdaş bir toplum olmak için yapılan girişimlerdir. Bu girişimler 18. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu ile başlayıp Cumhuriyet döneminde Atatürk inkılaplarıyla devam etmiştir. Atatürk, Lozan Antlaşması'nın ardından toplumu muasır medeniyet seviyesine çıkarmak amacıyla birtakım köklü reformlara girişmiştir. Onun gerçekleştirdiği inkılapların esası medeniyetçilik, laiklik, kadın-erkek eşitliği, eğitimde çağdaşlaşma ve ekonomik kalkınmaya dayanmaktadır.

Atatürk inkılapları daha önce gerçekleşen Batılılaşma hareketlerinin bir devamı olmakla beraber kesinlikle bir taklitçilik değildir. Atatürk, çağdaşlaşmayı Türk toplumunun öz değerlerini kaybetmeden çağdaş bilim ve tekniğin alınması olarak görmekteydi.

Atatürk inkılaplarının bir diğer özelliği inkılapların zor kullanarak değil, ikna yolu ile gerçekleştirilmesidir. Örneğin Atatürk önce başında şapka ile Kastamonu'ya gitmiş, şapka giymenin gerekliliğini anlatmıştır. Şapka Kanunu bu geziden üç ay sonra, şapkanın halk tarafından benimsenmesi üzerine çıkarılmıştır.



Yapılan inkılaplara baktığımızda belli başlı şu değerlendirmelerde de bulunabiliriz: Öncelikle saltanatın kaldırılmasıyla millet egemenliğinin önündeki engel kaldırılır. Türkiye'de, kadınlara seçme ve seçilme hakkı bildiğiniz üzere pek çok Avrupa ülkesinden önce tanınmıştır. Ülkemizde 3 Nisan 1930 tarihinde belediyelerde, 26 Ekim 1933'te köy ihtiyar heyeti ve muhtarlık seçimlerinde, nihayetinde 5 Aralık 1934'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Atatürk, 1925'te Kastamonu'da yaptığı konuşmada, "Toplumu kalkındırmak istiyorsak, izlememiz gereken daha emin ve daha etkili bir yol vardır. O da Türk kadınını çalışmalarımıza ortak etmek, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, kadının, bilimsel, toplumsal ve ekonomik hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapma yoludur." demiştir. Bu konuşma ile kadın-erkek eşitliği ilkesini açıkça ortaya koyan Atatürk, Birleşmiş Milletlerin, 20 yıl sonra kabul ettiği Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi'nin 1. ve 2. maddesi ile yayımladığı ilkeleri, çok daha önce dile getirmiştir. Kadınlara Fransa'da 1944, Japonya'da 1945, İtalya'da 1946, Arjantin ve Meksika'da 1946, İsviçre'de ise 1971 yılında tam olarak seçme ve seçilme hakkı tanınmasına rağmen; medeni olarak addedilen pek çok ülkeden önce, seçme ve seçilme hakkını Türk kadını kazanmıştır.

Öncelikle eğitimi ele alan Atatürk, yeni Türk harflerinin kabulü ile ülkedeki okuryazar sayısını artırmayı hedeflemiştir. Ardından Üniversite Reformu ile çağdaş üniversite yapısı oluşturularak alanlarında uzman yabancı akademisyenler ile desteklenmiştir. Kültür alanındaki gelişmeleri incelemeden önce Atatürk'ün kültür anlayışına değinmekte yarar vardır. Atatürk'e göre, "Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, intibah almak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir." Dolayısıyla kültürü çok geniş kapsamda ele almıştır. Bunun içinde Türkçe'nin bilimsel dil olmasına çalışmasının yanı sıra Atatürk, Türkçe'yi yabancı dil boyunduruğundan kurtarmaya çalıştığı için 12 Temmuz 1932'de Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur. Ayrıca yurt dışına öğrenci göndererek eğitim için yapılan hamleleri hızlandırmıştır. Dil ve kültür alanında yapılan yenilikler ile birlikte sanat konusu da ele alınmıştır. Darülbedayi; İstanbul Şehir Tiyatroları haline getirilerek, batılı bir tiyatro düzeni oluşturulmuş ve tiyatro eserleri sahnelenmeye başlanmıştır. Aynı şekilde mimari ve heykel sanatına da önem veren Atatürk, sanatın hem Türkiye'de yaygın-

laşmasına öncülük etmiş, hem de Mimar Kemaleddin Bey'in klasik Türk mimari anlayışını yorumlayarak eserler meydan getirmesi konusunda kendisini desteklemiştir. Tarih alanına baktığımız zaman, 15 Nisan 1931'de Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasıyla birlikte, Türk tarihi sadece Osmanlı dönemiyle sınırlandırılmamış, aynı zamanda İslamiyet öncesi Türk tarihi de araştırılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalarla birlikte Türk tarihi bilimsel metotlar ışığında yeniden ele alınmaya başlanmıştır. Böylelikle hem ulusal hem de yerel tarih yazımı gelişmeye başlamıştır. Özellikle son yıllarda teknolojinin de yardımıyla bilgi ve belgeye ulaşımın kolaylaşması tarih yazımına büyük bir ivme kazandırmıştır. Anlaşıldığı üzere Atatürk, milli mevcudiyeti koruyabilmek için çağdaş medeni seviyeye ulaşmayı hedef olarak almış, kendinden öncekiler gibi, Batı medeniyetini sınırlı değil, bir bütün olarak benimsemek gerektiğine inanmıştır. Bu nedenle çağdaşlaşmayı hedef aldığından ilmi rehber edinmiştir.

Türk Tarih Kurumu'na neden ihtiyaç duyuldu? Türk Tarih Kurumu'nun önemini, kuruluş felsefesini, çalışmalarını, Atatürk'ün bu kuruma verdiği değeri anlatır mısınız?



Aslında erken cumhuriyet dönemi Türk tarihiyle ilgili çalışmalar ve müesseseleşmeyi Türk Tarih Tetkik Cemiyeti'nin kuruluşuyla başlatabiliriz. Bu dönemde İstanbul Darülfünu'nuna bağlı Türkiyat Enstitüsü 12 Kasım 1924 tarihinde ilmi araştırmalar için kurulmuştur. Amblemi elinde meşale tutan bir bozkurt olan bu enstitünün başına Fuad Köprülü getirilmiştir. 28 Nisan 1930 tarihinde, Atatürk'ün de bizzat katıldığı Türk Ocakları'nın VI. Kurultayı'nın son oturumunda "Türk Tarihi Tedkik Heyeti" oluşturulur. Afet İnan'ın teklifi ile Türk Ocağı yasasına eklenen madde ile "Türk tarih ve medeniyetini ilmi bir suretle tetkik ve tetebbu eylemek vazifesiyle görevli olarak Türk Tarihi Tetkik Heyeti kurulmuştur. Bununla aslında Türk Tarih Kurumunun temeli olan Türk Tarih Heyeti kurulmuştur. Bu heyet ilk toplantısında Türk tarihi, dili ve kültürü üzerine çalışmalar yapmayı kararlaştırır. 1930 yılı sonlarına doğru Türk Tarih Tezini yansıtan "Türk Tarihinin Ana Hatları" isimli eseri bastırır.

Fakat Türk Ocakları içinde kurulan Türk Tarih Heyeti'nin çalışmalarının yeterli olmaması üzerine sadece tarih araştırmaları ile ilgilenen ayrı bir çalışma grubunun oluşturulmasına karar verilmiştir. 1931 yılında Türk Ocakları'nın kapanmasının ardından Türk Tarihi Tetkik Heyeti'nin hukuki varlığı son bulunca, bunun yerine aynı yıl Türk Tarih Tetkik Cemiyeti ismi ile bir dernek kurulmuştur. Aynı isimlerle çalışmalarına devam eden cemiyetin adı 1935 yılında Türk Tarih Kurumu'na dönüştürülmüştür. Böylece Türk tarihi ile ilgili çalışmalar daha planlı bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Kurum yayınları vasıtasıyla ve arkeolojik çalışmalarla Türk tarihi araştırmalarına öncülük etmiştir.

Atatürk, hayatının son dönemlerine kadar Türk Tarih Kurumu'nun çalışmalarıyla yakından ilgilenmiş ve birçok toplantısına bizzat katılmıştır.

O'nun Türk Tarih Kurumuna ve tarihe verdiği önem, 5 Eylül 1938'de düzenlediği vasiyetnâme ile İş Bankası'ndaki hisselerinin gelirinin yarısını Türk Tarih Kurumu'na bağışlamasından anlaşılmaktadır.

Nitekim Atatürk'ten sonra gelen bütün Cumhurbaşkanları da bir gelenek olarak Türk Tarih Kurumunun koruyucu başkanları olmuştur.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yapılan erken dönem tarih çalışmalarında özellikle dikkat edilen hususlar nelerdi?

Milletler zor zamanlarda varlıklarını korumak ve geliştirmek için kendilerini daha iyi tanımak ve anlamak ihtiyacını duyarlar. Bu durumda milletlerin "ben nasıl olmalıyım?" demeden önce "ben neyim?" sorusunun cevabını vermeleri gerekir. Bu da tarihi yeni bir bakış açısıyla ele almakla mümkündür. Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve ekonomik bağımsızlığını teminat altına aldıktan sonra Türk milletinin, kendini tanıması ve tanıtması için tarihin başka bir bakışla değerlendirilmesini istemiştir. Bunun üzerine Türklerin dünya tarihindeki yeri ve rolleri hakkında görüşleri içeren "Türk Tarih Tezi"ni ortaya atmıştır. Bu yalnızca geçmişle hesaplaşmanın bir mahsulü değil, aynı zamanda Türk tarihini, bu yeni tarih içerisinde geçmiş ile halin birleştiği ve Türk milliyetinin özellikleri, milli kültür ve Türk'ün milli kimliğini ortaya çıkarmak üzere milli benliği güçlendirmenin bir kaynağı olacaktı. Bu nedenle Atatürk'ün tarih araştırmalarını teşvik etmesi, tarih öğretimi ve tarihçilerin yetiştirilmesi ile ilgilenmesi, tarihle ilgili müesseseler kurması ve kongreler toplaması bundandır.

Erken dönem cumhuriyet tarihi çalışmalarında iç ve dış etmenler etkili olmuştur. İç politik etmenlere baktığımızda, öncelikle Türk devletini çağdaş ve milli temellere dayandırmak gerekir. Türkiye Cumhuriyeti Devletini tarihi bir temele bağlamak suretiyle devlete "milli kimlik", topluma da "milli şahsiyet" kazandırmak, bununla birlikte Cumhuriyet ve beraberinde getirdiği kültürel değişimi, yapılan yenilikleri topluma benimsetmek önemlidir. Atatürk, Türk milletine, tarihinin Osmanlı tarihinden ibaret olmadığını, uzak mazide Orta Asya'da ihtişamlı bir tarih olduğunu işaret etmiş; ayrıca yeni milli devlet anlayışına uygun topluma millet şuurunu kazandırmayı da amaçlamıştır. Bir diğer husus da; milli tarih anlayışında Türk milletine yeni bir ideal oluşturmaktır.



Dış etmenlere baktığımızda; Avrupalı devletler emperyalist emellerini meşrulaştırmak üzere "Avrupa merkezli" tarihi inşa etmiştir. Bu nedenle erken cumhuriyet dönemi tarihçiliği üstün Avrupa merkezli tarih yaklaşımlarına karşı gereken cevabın bilimsel olarak verilmesi gerekliliğine inanmışlardır.

Erken dönem tarihçiliğinin dışa dönük amaçlarından belki de en önemlisi, Türklerin Anadolu'ya sonradan gelen istilacı bir kavim olmadığını ve Anadolu'nun tarihin en eski dönemlerinden beri Türklere ait olduğunu bütün dünyaya tarihi delilleriyle ispatlamaktı.

Atatürk'ün bir diğer hedefi de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin meşruluğunu ispatlamak, ayrıca Türk ulusunun kendine güvenmesi ve kendi milli kaynaklarından tarihini öğrenmesidir. Bu nedenle milli tarih anlayışı benimsenmiştir. Böylelikle tarihe yardımcı bilimler sınıfında yer alan antropoloji, arkeoloji gibi bilim dallarının yanı sıra Türk Tarih Tezi'nden de faydalanılmıştır.

Atatürk, Türk tarihine, diline, Türkiye'nin coğrafyasına çok önem veriyordu. Bu noktada Cumhuriyetin en önemli yeniliklerinden birisi Dil, Tarih, Coğrafya Fakültelerinin kurulmasıdır. Bu fakültelerin kuruluş amacı, Cumhuriyetimize katkısı ve bugünkü konumunu değerlendirir misiniz?



Osmanlı eğitim sistemi, üçlü bir yapı üzerine kuruluydu. İlk grubu temel düzeyde okuma yazma ile birtakım dini bilgilerin verilmeye çalışıldığı sıbyan okulları ile XVI. yüzyıldan itibaren kendini yenileme yeteneğini yitiren medreseler oluşturuyordu. İkinci grubu Gayr-ı Müslimlerin içinde yaşadıkları Müslüman toplumla ayrışmalarına neden olan ve kendi milli gelişmelerine katkıda bulunan Cemaat Okulları oluşturuyordu. Üçüncü grubu ise kapitülasyonlar çerçevesinde büyük devletlerin her türlü suistimaline açık olarak faaliyet gösteren Yabancı Okullar oluşturuyordu. Devlet ve toplumunun medeni dünya ile rekabetine olumlu katkı sağlamayan eğitim düzeninin farkına varan II. Mahmut'tan itibaren devletin sorumluluk alanı haline gelmeye başlayan eğitim organizasyonunda 1870'li yıllardan itibaren kademeli, sınıf düzeninde ve belli bir müfredat çerçevesinde eğitim veren iptidaiye, rüştiye ve idadiye gibi genel nitelikli birçok okul açılmıştı. Özellikle II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) misyoner okullarının hedeflerinin farkında olan idare, Müslümanların da iyi eğitim alabilecekleri bir eğitim düzenini taşraya yaymak konusunda özel bir çaba harcar.

Atatürk, öğretim birliğinden uzak, yetersiz donanımlarla sürdürülen eğitim faaliyetlerinin toplumun seviye kaybetmesine zemin hazırlayan kısır döngüye neden olduğunu çok iyi biliyordu. Atatürk'ün, milli mücadelenin devam ettiği günlerde Ankara'da toplanan Maarif Kongresi'nin açılışında eğitimin önemine yaptığı özel vurgu, Temmuz 1923'te İzmir'deki bir konuşmasında eğitim ve öğretim birliğinin gerekliliğine dikkat çekmesi, 1 Mart 1924'te meclisin ikinci devre toplantısının açılış konuşmasında aynı konuyu gündeme getirmesi ve iki gün sonra da tüm medrese ve mekteplerin Maarif Nezareti'ne bağlanması, hemen akabinde okullaşma oranının arttırılması ve programların çağdaş hale getirilmesi çabaları, sözü edilen kısır döngünün aşılması idealleriyle doğrudan ilgiliydi.

1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün okullar Maarif Vekâletine bağlanarak eğitim öğretim birliğini engelleyen yapı ortadan kaldırılmış; yeni eğitim sistemi için gerekli olan öğretmenlerin yetiştirilmesine öncelik verilerek, Mart 1924'de Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu, iki yıl sonra da (Mart 1926) Maarif Teşkilatına Dair Kanun çıkarılarak ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerine ilişkin önemli düzenlemelere imza atılmıştı. Maarifin aldığı yeni rotanın yükseköğretime yansıması uzun sürmemiş, medreselerin yerini alacak üniversitelerin planlamasına da girişilmişti. 1924 Nisan'ından itibaren Darülfunun'a tüzel kişilik ve katma bütçe tahsis edilerek geliştirilmesi konusunda birçok çaba sarf edilmişti.



1933 Temmuz'unda kapatılan Darülfünun'un yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. İstanbul Üniversitesi'ne çağdaş gelişmeleri takip eden, Cumhuriyet ideolojisini benimsemiş yeni yapı kazandırılması çabaları sürerken, hemen aynı tarihlerde Ankara'da da bir üniversite açılması fikri ağırlık kazanmış durumdaydı. 14 Haziran 1935'de TBMM'de yapılan görüşmelerden sonra, 22 Haziran 1935 tarihli kanunla Maarif Vekâletine bağlı olarak Ankara'da bir Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi kurulması sağlanmıştı. Atatürk, Türkiye'nin sadece tarihinin ve dilinin araştırılmasını yeterli görmemektedir. Türkiye coğrafyasının bilimsel metotlar eşliğinde araştırılması için 14 Haziran 1935 tarihinde Prof. Dr. Herbert Louis tarafından Ankara Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi kurulmuştur. Bu kurumun faaliyete geçmesiyle birlikte Türkiye'nin bitki örtüsü, coğrafi bölgeleri, buzul topografyası, nüfus yoğunluğu üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Louis'in ardından gelen akademisyenler ise, karst olayları, endemik bitki türleri konusunda çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda Türkiye'nin yer üstü ve yeraltı kaynakları hakkında bilgi edinilmiştir. Edinilen bu bilgiler ışığında ekonomik kalkınma hamleleri yapılmıştır. Zamanla sayıları artan bu kurumların günümüzdeki konumu incelendiğinde, alanlarında öncü kuruluş olmaya devam ettiğini söyleyebilirim.

100 yıllık Cumhuriyet tarihimizde, "milli tarih" kavramı neden önemlidir? Bunun tarih eğitimine katkısı nedir?

Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve milli mücadele, belleklerde onulmaz izler bırakmıştır. Yeni devletin politikalarını bu meyanda değerlendirmek gerekecektir. Bu durum tarih anlayışında da etkisini göstermiştir. Milli tarih kavramını millet-tarih ve milliyetçilik kavramlarına dayandırabiliriz. Bu nedenle milli tarihin Türk milliyetçiliği ile paralel geliştiğini de söyleyebiliriz. Anadolu Türk'ünün, yeni bir devlet kurma çabası içinde, geçmişten farklı olarak "milli kimlik" olgusu etrafında devletin ve toplumun ortaklığı üstüne kurulu bir dünya görüşü ve tarih anlayışı doğacaktır. Milli mücadele, milli ve romantik tarihçiliğin oluşumunda dönüm noktasıdır. Milli bilinç ve kimliğin oluşturulmasında savaştan sonra yeni bir heyecan oluştuğu görülmektedir. Milli Mücadele Türk milletinin varoluş mücadelesini oluşturur. Bu bağlamda savaş sonu milli bir tarihin gelişimi kaçınılmaz olmuştur. Milli tarih kavramı bir milleti milli şuur etrafında birleşmesi ile iktisadi, sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmesi ancak o milleti meydana getiren değerlerin korunması ve nesilden nesile aktarılmasıyla mümkündür. Bunu da sağlayacak en önemli etken milli tarihtir.

Tarih bilimi sadece olayların kronolojik olarak sınıflandırılmasından ibaret bir bilim dalı değildir. Dolayısıyla olayların nasıl ve ne şekilde geliştiği, uluslar üzerindeki etkileri de bu bilim dalının araştırdığı olgular arasındadır.

Milletler, kendine güvenmeleri ve miraslarına sahip çıkmaları için milli tarih kavramına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle köklü uluslar tarih yazımında milliyetçi bir tavır sergilemektedir. Bunun tarih eğitimine katkısı ise kendine güvenen bireylerin yetişmesine olanak sağlamasıdır.

İlköğretim, ortaöğretimde ve yükseköğretimde tarih öğretimi yeterli mi? Tarih öğretiminde kullanılan dokümanlar, tarih kitapları hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Tarihin ezberci anlayıştan çıkarılıp, akılda kalıcı hale getirilmesi noktasında yapılması gerekenler nelerdir?

İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde tarih öğretimi konusunda yapılması gereken en önemli şey yaş gruplarına göre tarih yazımını yeniden düzenlemektir. Burada sadece tarih kitaplarıyla sınırlı kalınmamalıdır. Yaşadığımız dijital çağda görsel materyallerle desteklenerek ezberci anlayıştan çıkılmalıdır. Ayrıca okullarda araştırma gezileri düzenlenerek tarih yaşamın merkezine oturtulmalıdır.

Tarih dersi vatandaşlık eğitimi için en önemli araçtır. Bu açıdan devletler programları kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmektedir. Türkiye'deki tarih öğretim programları da bu bağlamda kurgulanmış ve sarmal bir anlayışla uygulanmaktadır. Programlar değer öğretimi açısından yeterli değildir. Buna rağmen eski programlara göre mevcut program, ilkokul ortaokul ve liselerde daha kapsayıcıdır ve tarihsel öğeleri gençlerin tanımasına daha fazla yer vermektedir. Yani programın olumlu ve olumsuz yanları bulunmaktadır. Üniversitelerde ise bu tamamen belirlenen derslere göre içeriğin hocaların oluşturmasına bırakılmış bir durumdur. Bu konuda yapılabilecekler arasında şunları sayabiliriz:



Tarih dersi program içeriklerinde çocukların doğru değer edinmelerine yönelik öğelere daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

- Ayrıca çocukların tarihsel kahramanlarımıza öykünebileceği, örnek alabileceği ve özdeşim kurabileceği bir içeriğe yer verilmelidir.
- Akademisyenler ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında, milli tarih üzerine ortak çalışmalar yapılmalıdır.
- Milli tarihte, okul dışı tarih öğretimi konusu ele alınmalıdır.
- Teknolojinin olanakları tarih öğretimi için kullanılmalıdır.
- Türk dünyası ile milli tarih-ortak tarih çalışmaları ve ders kitapları hazırlanmalıdır.

Tarihi gerçeklerden uzaklaşarak anlatılan özellikle yabancı eksenli yayınlara karşı ne tür önlemler alınabilir?

Sinema, televizyon ve sosyal medya üzerinden doğrular paylaşılmalıdır. Çünkü günümüz insanının zamanının çoğunu bu mecralarda harcadığını görmekteyiz. Ayrıca yerli ve milli yayınların artırılması ve desteklenmesiyle bu sorunun çözüleceğine inanıyorum.

Gazi Üniversitesi Teknoloji Fakültesi İnşaat Mühendisliği Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Seyhan Fırat ile

"Türkiye'de Deprem Gerçeği"ni

yakın plana aldık

Röportaj: **Meltem YALÇINKAYA**

Sayın Seyhan Fırat; depreme dayanıklı bina yapımının öneminden, "yetkin mühendislik" kavramına, depreme dayanıklı bina teknolojilerinden, bina güçlendirmesine kadar birçok husus hakkında değerli görüşleri ile dergimize katkı sundu.



Türkiye, 6 Şubat tarihindeki 7,7 ve 7,6 büyüklüğünde iki büyük depremle sarsıldı. 50 binin üzerinde vatandaşımız hayatını kaybederken; 100 binin üzerinde vatandaşımız yaralandı. Depremde resmi rakamlara göre toplam kaç binada yıkım oldu, acil yıkılması gereken, ağır, orta ve az hasarlı binaların sayısı nedir?

Öncelikle depremlerde hayatlarını kaybeden tüm vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralılara acil şifalar diliyorum.

Biz deprem ülkesiyiz. Önce bunun bilincine varmamız gerekiyor. Her depremde maalesef çok canımız yanıyor. 1999 Kocaeli depremini Sakarya'da yaşadım. Resmi rakamlara göre 17 bin 480 civarında insanımızı kaybettik, on binlerce kişi yaralandı.

Binlerce yapıyı, sanayi tesisimizi de kaybettik. Çok ciddi bir ekonomik kayıp gerçekleşti. Kahramanmaraş depreminde de sizin bahsettiğiniz gibi 50 binin üzerinde can kaybımız oldu. Bir tek can bile bizim için kıymetli. Bunun idrakinde olmak zorundayız.

Bu bölgede 11 ili baz aldığımızda yaklaşık 15 milyon insan yaşıyor. Bu da nüfusumuzun neredeyse altıda birini oluşturuyor. Bakınız Kahramanmaraş, Malatya ve Gaziantep; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en önemli ticaret alanlarındandır. 11 ili göz önüne aldığınızda çok ciddi Gayri Safi Milli Hasılada kaybımız var. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın Raporuna göre depremin Türkiye üzerinde yol açtığı yük 103,6 milyar dolar. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın rakamlarına göre de 518.000 civarında ağır hasar, yıkılmış ve yıkılacak konut var. 131.600 civarında ise orta hasarlı konut rapor edilmiştir.

Depreme dayanıklı yapı tasarımının öneminden söz ediyoruz. Bu büyüklükte depremlerle karşılaştığımızda aslında can kayıplarını yaşamamamız gerekiyor. Bu yapılar ayakta kalmalıydı. Biz aslında tasarımlarımızı, hesaplamalarımızı buna göre yapmak zorundayız.

Ben bu bölgenin insanıyım. 2018'den beri burada deprem olacağı ile ilgili çeşitli yazılar yazdım, seminerler verdim, gerek sivil toplum kuruluşları, gerekse kanun yapıcılar, karar alıcılar nezdinde girişimlerim oldu ama ne yazık ki depreme hazırlıklı yakalanmadık. 50.000'den fazla insanımızı yıkılan yapılarımızın altında kaybettik.

Bütün Türkiye'yi deprem bölgesi olarak kabul etmek zorundayız. Çünkü Pazarcık ve Elbistan merkez üssü olan depremlerde Şanlıurfada'da da, Diyarbakır'da da binalarımız yıkılıyor. 1999 depreminde Eskişehir'de binalar yıkılmıştı. Deprem odak merkezine çok uzak olan illerde, ilçelerde köylerde dahi binalar yıkılıyor ve insanlarımız hayatlarını kaybediyor. O halde konuya bütüncül bakmamız gerekir. Bütün Türkiye genelinde depreme dayanıklı yapı kavramını geliştirmek zorundayız. Artık bu depremin her an, her büyüklükte, her yerde olabileceğinin bilincine varıp, yapılarımızı buna uygun yapmak zorundayız. Başka bir alternatifimiz yok!

Deprem yönetmeliği ülkemizde ilk kez 1940 yılında çıkarıldı. Bu süreçte yönetmelik defalarca revize edildi. Kâğıt üzerinde her şey doğruyken, uygulamada neden sorun yaşanıyor?

Biz aslında deprem yönetmeliklerini ilk çıkaran, uygulayan ya da iyi deprem yönetmelikleri hazırlayan ülkelerden birisiyiz. Haklısınız birtakım uygulamalarda sorunlar yaşıyoruz. 1939 Erzincan depremi, evet çok önemli bir depremdi. Kuzey Anadolu fayı üzerinde gerçekleşti. 60 yıllık süreçte fay hattı Çankırı, Gerede ve Kocaeli depremleriyle batıya doğru hareket etti, şimdi de İstanbul depremini beklediğimiz noktaya geldik.



İstanbul depreminin olacağını söylemek bir kehanet değil. Belirttiğiniz Erzincan depremi ile batıya doğru kırıla kırıla en son 1999 depremi gerçekleşti. 17 Ağustos 1999 Kocaeli ve 12 Kasım 1999 Düzce depremi literatüre 7,4 ve 7,2 olarak geçti. Bunlar da büyük depremlerdi. Bu depremlerden sonra biz tekrar yönetmeliğimizi değiştirdik. 2007 yılında da deprem yönetmeliği değişti ve son olarak 2018 yılında deprem yönetmeliğinde değişiklik yapıldı. Çünkü teknoloji ve bilim gelişiyor. Gelişen bilime göre yönetmeliklerimizi geliştirmek zorundayız. Büyük ihtimalle deprem yönetmeliği bir kez daha değişecek. Daha sıkı hale getireceğiz.

Uygulamada sorunlar var dediniz evet birçok sorun var.

● Bunlardan birisi aslında ülkemizde "yetkin mühendisliğin" olmamasıdır.

Öncelikle bu ülkeye artık "yetkin mühendislik" kavramını getirmek zorundayız.



180'den fazla üniversitede inşaat mühendisi yetiştiriyoruz. Yılda ortalama 10 bin civarında mühendis mezun ediyoruz. Mezun olan inşaat mühendislerinin hepsinin imza yetkileri var. Her türlü binayı, yapıyı analiz edip, hesaplarını yapıp, imza atabilirler. Bu, dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde böyle değil. ABD'de, İngiltere'de, Avrupa'da yanı başımızdaki Yunanistan'da bile yetkin mühendis olmadan belli yapılara imza atma yetkileri yok. Dolayısıyla artık yetkin mühendis kavramının Türkiye'ye getirilmesi gerekiyor.

Çünkü aynı kalite ve donanımda inşaat mühendisi yetiştiremiyoruz. Öğretim üyesi sayıları, laboratuvar imkânları ve birçok faktör söz konusu. Her yerde aynı bilgi seviyesinde mühendis yetiştirmeniz mümkün değil. Dolayısıyla iyi mühendis yetiştirseniz dahi kendini geliştirecek, yenileyecek mühendislere ihtiyacımız var.

"Yetkin mühendis" belgesi aldığınızda, bu belge ömür boyu sizde kalmıyor. Belli aralıklarla yine ABD'de olduğu gibi bir sınava girmeniz ve o belgenizi devam ettirmeniz gerekiyor. Bu size kendinizi güncelleme fırsatı sağlıyor. Böylece güncel bilimsel gelişmelerle kendinizi yeniliyorsunuz.

● Diğer bir sorun denetleme ile ilgili. Maalesef yapılarımız yeterince denetlenmiyor. Bunun da birçok sebebi var. Yeni mezun genç inşaat mühendisleri yapı denetimlerde çalıştırılıyor ve çok düşük ücretler alıyorlar. Özellikle yapı denetim firmalarında asgari ücretin altında dahi çalıştırılan mühendisler var. Dolayısıyla bu arkadaşlarımızın bir kursa tabi tutulup, sonrasında işe başlamaları ve ücretlerinin artırılması gerekiyor.

● Her şantiyede bir inşaat mühendisi bulundurma zorunluluğu getirilmelidir. Ne yazık ki bazı şantiyelerde inşaat mühendisi bulunmuyor. Kâğıt üstünde var ama gerçekten sahada yer alarak, yapılan işleri kontrol etmesi gerekiyor.



● Bu depremde de yaşadığımız üzere çok ciddi işçilik hataları olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla ustaların ya da işçilerin çok hızlı bir şekilde eğitilmesi gerekiyor. Belgesi olan ustaların ve işçilerin inşaat sektöründe çalışmasının sağlanması elzemdir. Bunun için Mesleki Yeterlilik Kurumu var. Bu kurum uzun yıllardır çalışmalar yapıyor ama inşaat sektöründe maalesef belgeli usta ve işçilerin çalıştırılması her sene erteleniyor ya da bu sertifikaları halk eğitim merkezlerinden alıyorlar. Her işçinin eğitilip, sertifika alarak inşaat ya da şantiye alanına girmeleri gerekiyor.

● Bu depremde malzemeyle ilgili ciddi sorunlar gördüm. Deprem bölgesinde beton imalatında kırılmamış ve yıkanmamış dere agregası kumu kullanılmış. Bunu ucuz ya da kolay diye tercih ediyorlar. Yıkılan binaların çoğundan örnek numuneler aldım. Maalesef dere agregası kullanılmış. Dere agregasının yüzeyi çok pürüzsüz. Betonun içindeki çimentoyla agregaların iyi yapışmasını isteriz ki, sağlam bir beton elde edebilelim. Maalesef kırılmamış dere agregasında bunu sağlayamıyoruz.

Depremde bazı binalar yıkılırken, bazı binalar sapasağlamdı. Bu süreçte sadece eski binalar değil, çok sayıda yeni bina da yıkıldı. Ayakta kalan, yıkılmayan, dokusunu muhafaza eden binalar Deprem Yönetmeliğine uygun, diğerleri uygun olmayan yapılar mı? Bu durumda akıllara yıkılan binalarda yapı ruhsatının nasıl alındığına dair soru işaretleri de beliriyor. Bununla ilgili katı bir süreç yürütülmediği ortada. Bu konudaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

Yapı ruhsatını belediyeler veriyor. Yapı denetimi imza atmadan ve formaliteler tamamlanmadan ruhsatı alamazsınız. Bu noktada denetim mekanizmasının çok iyi işletilmesi gerekiyor. Bu malzemeler kullanıldığına göre ve yapılar yıkıldığına göre demek ki sorun var. Bu sorunun üzerine ülke olarak çok iyi gitmemiz gerekiyor.





Hangi zemin daha dayanıklı? Zemine uygun yapıyı nasıl tespit edebiliriz? Çok katlı yapılar az katlı yapılara göre daha mı riskli?

İsterseniz sorunu cevaplamaya sondan başlayalım. Çok katlı yapılar ya da az katlı yapılara riskli ya da risksiz demeniz çok zor. Çünkü öncelikle yapıların mühendislik alması gerekiyor. Kimi yüksek katlı yapılar ayakta dururken, kimileri yıkıldı. Mesela Hatay'daki Rönesans Rezidans gibi. İçerisinde 1000'e yakın insanımız hayatını kaybetti. Uygun zemine ve uygun şartlarda yapıldıysa ve mühendislik hizmeti aldıysa depreme dayanıklı yapı performansını beklememiz gerekiyor. Bir bina yıkıldıysa zeminden ya da yapıdan kaynaklanan sorunlar olarak ayırmamalıyız. Bütüncül bakmak zorundayız.

İyi bir zemin analizi yapıp, bu zemindeki bilgilerle yapınızın temelini ve yapınızı tasarlamanız gerekiyor. Eğer bu zemin yeterli taşıma gücüne sahip değilse, o zaman derin kazılar ve temellerle bu sorunu çözmemiz gerekiyor. Biz her zemine, her yapıyı yapabilecek bilgi düzeyine sahibiz. Fakat maalesef bilimsel verileri kullanarak yapmıyoruz.

Mesela benim ilçem Adıyaman Gölbaşı. Burada bir bina tamamen yan yatmış durumda. "Çok sağlam yapıldı ama zeminden dolayı bina yattı" deniliyor. Oysa bir binayı zemini olmadan düşünemezsiniz. Dolayısıyla zeminle birlikte tasarlayıp, düşünmek zorundasınız. Pratik olarak şunu söylüyoruz: Sağlam zeminlere daha yüksek katlı, taşıma gücü zayıf olan zeminlere daha az katlı yapılar yapalım diyoruz. Ama her halükarda bu yapılar mutlaka mühendislik hizmeti almalı. Peki neden taşıma gücü zayıf olan zeminlere az katlı yapılar yapıyoruz? Çünkü zeminlerin deprem etkisini büyütme özelliği var.





Bu nedenle Hatay'da, Gölbaşı'nda yaşadığımız gibi alüvyon zeminler, depremin ivmesini artırma özelliğine sahipler. Hatay bu depremde en fazla hasar alan ilimiz. Hatay'ın konumuna baktığımızda; alüvyon zemin, Asi Nehri'nin taşıdığı, Menderes Deltası'nın oluşturduğu bir alandan bahsediyoruz. O düz alanda da o kadar inanılmaz boyutta hasar var ki... Dağlık kesimdeki yerleşim yeriyle kıyasladığınızda, düz ovada çok daha fazla hasar var.

Aslında Adıyaman Gölbaşı'nda da benzer hasar var. Gölbaşı, fay hattı ve alüvyon zemin üzerinde kurulmuş. Alüvyon zemin deprem etkisini çok büyüttüğü için yine taşıma gücü kayıpları oluşmuş. Gölbaşı'nda yapıların yüzde 90'a yakını hasar almış ve özellikle 5 katın üzerindeki yapılar kuzeybatı yönüne doğru oturma yapmış. Deformasyonlarını tek bir yöne yaptığı için binada kabul edilebilir sınırların dışında eğimler var. Dolayısıyla bunlar ağır hasarlı sınıfına dahil edilip, yıkılacak ve şehir yeniden imar edilecek. Belki daha sağlam zeminlerin olduğu yerlere doğru geçilecek. Ama mevcut bulunan daha az katlı mesela 1, 2, 3 katlı mühendislik görmüş yapılarda Gölbaşı'nda fazla hasar yok. Benzer durumu 1999 depreminde Adapazarı'nda yaşadık. Burada aslında iyi bir mühendislik aldığında ve uygun zemine, uygun yapıları yaptığımızda depremin yıkıcı etkisini azaltabiliyoruz. Dolayısıyla sağlam zeminlere yüksek katlı, sağlam olmayan zeminlere daha az katlı ama mutlaka mühendislik hizmeti almış yapılar yapmak zorundayız.



Depreme dayanıklı bina teknolojilerine göz attığımızda, dünyaca ünlü mimarımız Mimar Sinan'ın sismik izolatör yöntemi dikkat çekiyor. Sismik izolatör depreme karşı dayanıklılıkta nasıl bir görev üstleniyor?

Sismik izolatörler kullanılarak; yapının depreme karşı dayanımını arttırmak yerine, yapıların periyodu uzatılarak yapıya etki eden deprem kuvveti azaltılır. Ayrıca izolatör kullanımı ile yer değiştirmeler izolatörde oluşacağından taşıyıcı sistem rijit hareket göstermekte ve yapının deprem dayanımı artmaktadır. Sismik izolatör, depremden sonra hemen işlev görmesi gereken hastane, itfaiye, ulaşım istasyonları, hava alanları, köprü gibi yapılarda, enerji üretim tesislerinde, ilk yardım merkezlerinde, tarihi yapılarda ve yüksek deprem performansı istenen tüm yapılarda kullanılabilir.

Son yıllarda özellikle şehir hastanelerinde sismik izolatörü çok kullanmaya başladık. Ama sismik izolatörü kullanırken fay hatları üzerine yapmamaya dikkat etmemiz gerekiyor.

Deprem bölgesinde bir Eğitim ve Araştırma Hastanesi ağır hasar almış. Diğer yerlerde sismik izolatör üzerine yapılmış hastaneler hizmet vermeye devam ediyor. O zaman fay hatlarını dikkate alarak hastane, okul, haberleşme gibi yapıları depreme dayanıklı sismik izolatörler üzerine inşa etmemiz gerekiyor.

Japonya ya da gelişmiş ülkelerde çok ciddi bir şekilde kullanılıyor. Sismik izolatör belki de 100 yıldan fazla dünyada uygulanan bir yöntemdir. Şu anda yüzde 5-10 aralığında daha bir maliyet getiriyor ki, bu kadar ağır hasar ve yıkım olacağına yüzde 10 daha maliyet getirsin. Bu tür teknolojilerin uygulanması gerekir.



Özellikle nüfusun yoğun olduğu ya da acil hizmet vermesi gereken yapıların altına izolatörleri kullanmamız gerekiyor.

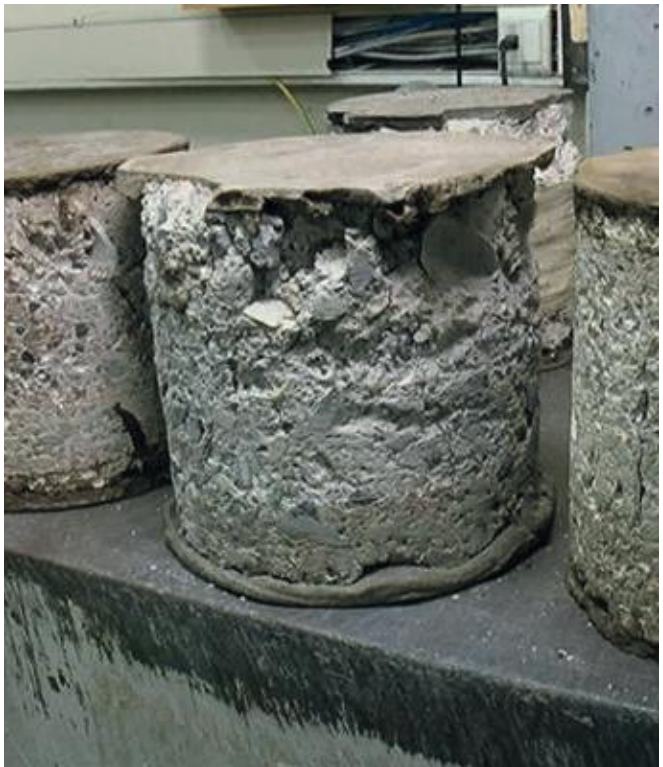
Bu süreçte kamu kurumlarının ve okulların, hastane binalarının da durumu sorgulanmakta. İstanbul'da, Ankara'da ve diğer illerde bazı okullar boşaltıldı. Öte yandan İstanbul'da taşınan 93 okul dışında ülke genelinde 4 bin 159 okulun daha yüksek deprem riski altında olduğu, 191 okulun ise doğrudan fay zonuna kurulduğu uyarısı yapıldı. Bu konuda bir çalışmanız var mı?

Gerek kamu yapılarının gerekse insanların yoğunlaştığı yapıların çok hızlı şekilde kontrol edilmesi gerekiyor. Kentsel Dönüşüm Kanunu çıkarıldı ama uygulama hızı yavaş. Kentsel dönüşümde amaç, kentlerimizin daha sağlam yapılara dönüştürülmesiydi. Okullar, hastaneler, üniversiteler, bakanlık binaları gibi yapılarda bu sorunları yaşıyoruz. Bakınız Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, çocuk ve acil kısmı hariç boşaltıldı. Eski yapılarımızda bu tür sorunları yaşıyoruz.

Dolayısıyla binaların deprem performans analizlerinin yapılıp güçlendirilmesi ya da yeniden inşası şarttır. Bu depremlerde Malatya'da iki tane güçlendirilmiş okul yıkıldı. Dolayısıyla bunu yaparken dikkatli olmalıyız. Güçlendirmeyi de iyi ele almak zorundayız. Gerekiyorsa güçlendirme yerine, bazı binaları yıkıp, yeniden inşa etmek gerekiyor.

Diyelim ki, oturduğumuz bina riskli çıktı, bu durumda tahliye süreci nasıl yürütülüyor? Riskli binanın yıkılması zorunlu mu? Kabul etmeyen kat sahipleri için nasıl bir süreç yürütülüyor? Bu aralar karot alımı ciddi boyutlarda. Öte yandan karot alımı sağlıklı bir yöntem mi karot alırken dikkat edilmesi gereken hususlar nelerdir?

Bu tabi hukuki bir süreç. Kentsel dönüşümde de böyle. Apartman sakinlerinin çoğu karar verdiğinde, bir kat maliki izin vermezse, sorunlar yaşanıyor. Bu da ona benziyor.





Yapının kontrolüne geldiğimizde, bunu yapan firmalar var ama üniversiteler de bu işi yapıyor. Ben apartman sakinlerinin üniversitelere müracaat etmelerini istiyorum.

Bir yapının, binanın depreme dayanıklı olup, olmadığını anlamak için binadan karot almanız gerekiyor. Bu arada kolon ve kirişlerdeki perde duvarlarında kullanılan donatı sayısını ve çapını belirlemeniz gerekiyor. Burada tahribatsız yöntemlerle, ultrason cihazı gibi aletlerle tespit edebiliyoruz. Karotun uygun yerlerden alınması ve donatılara zarar verilmemesi gerekiyor.

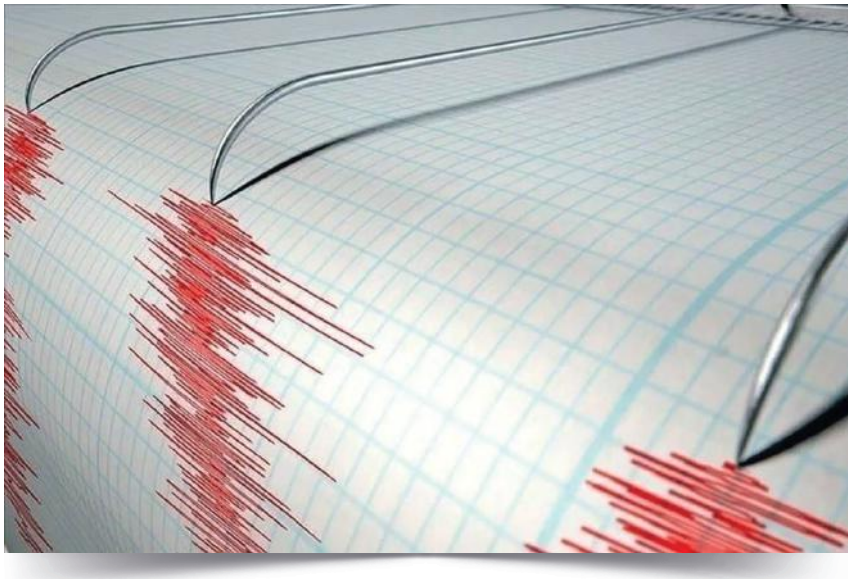


Özellikle kolonların alt ve üst bölgelerinden değil, daha çok orta bölgelerinden alınması lazım ki kolon zayıflatılmasın. Binanın her yerinden istediğiniz şekilde karot alamazsınız. Uygun yeri belirleyip, en az hasar vereceğiniz yerden almalısınız. Çünkü her bir karot örneğinin alınması aslında, o kolona zarar veriyor. Dolayısıyla yerin çok iyi tespit edilip, karot örneğinin uzman ekiplerce alınması ve akredite olmuş laboratuvarlarda basınç dayanımlarının tespit edilmesi şarttır. Daha sonra da bu binaların yapısal deprem performans analizleri yapılmalıdır. Buradan binanız depreme dayanıklı mı, değil mi öğrenebiliyorsunuz. Şunu da unutmamak gerekiyor: Hesap yöntemleri, donatı ve beton kaliteleri değiştiği için güçlendirme gerekebiliyor. Ama burada tabi yapının yüksekliğine, en-boy oranından tutun da yapım yılına kadar birçok faktör var. Yapının durumunun tespit edilmesinde fayda var. Deprem odak merkezine uzak illerimizde dahi bina yıkımı ve can kayıpları yaşıyoruz. Ama binanın yıkılıp, yeniden yapılması ile ilgili de hukuki süreçleri Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile çözmeleri gerekiyor.

Bu depremle birlikte Marmara Depremi de yeniden gündeme geldi. Kısa bir süre içinde alınması gereken tedbirler nelerdir? Türkiye'de şu bölgeler ya da şehirler daha güvenli diyebilir miyiz?

Bunu söylemek çok zor. Ama başta da söylediğim gibi bir deprem ülkesiyiz. İstanbul ya da Marmara Depremi her an olabilir. Çünkü tekrarlanma periyodu geldi. Biliyorsunuz tekrarlanma periyodları var.

6 Şubat depremi en son 1513'te olmuştu. Yani bölgede 510 yıl sonra gerçekleşti. Bu bölgede 400-500 yıl aralığıyla depremler tekrarlanıyor. Kuzey Anadolu fay zonunda depremler daha sık, 150-250 yıl aralığıyla gerçekleşiyor. Bu da Marmara Bölgesi için her an, her büyüklükte bir depremin olacağı anlamına geliyor.





Öte yandan Ege Bölgesi risk altında. Çünkü tamamen deprem bölgesi.

Doğu Anadolu fay zonunda hala kırılmamış faylar var, dolayısıyla bunlar da kırılacak. Bu döngü devam edecek.

Coğrafyamızda yaklaşık 13-15 milyon yıldır formasyonuna devam ediyor ve depremler oluyor. Düşündüğünüzde genç bir oluşum.

Anadolu fayları genç faylar ve her an, her büyüklükte depremi oluşturacak fayların üzerinde yaşıyoruz. Şu il emniyetli demek çok zor. Her yerde depreme dayanıklı yapılar yapıp, insanlarımızı bu yapılarda yaşatmak zorundayız.

Dünyada durum nedir? Deprem yaşayan ülkelerde alınan tedbirler nelerdir?

ABD, Japonya, Meksika ve Şili, Türkiye gibi depremi yoğun yaşayan ülkelerdir. O ülkeler bize göre deprem yönetmeliklerini daha sıkı uyguluyor. Dolayısıyla bizim kadar can kaybı yaşanmıyor. 2004 Hint Okyanusu depremi ve tsunamisi dünyadaki önemli depremlerden biriydi. 9.1 ila 9.3 olan büyüklüğüyle, bir sismografla kaydedilmiş olan bugüne kadarki en büyük üçüncü depremdi. Süresi 8.3 dakika ile 10 dakika arasında değişen deprem, bugüne kadar görülmüş en uzun süreye sahipti ve tüm gezegeni 1 cm hareket ettirdi, Alaska'ya kadar depremleri tetikledi. İçmerkezi Simeulue ile Sumatra arasındaydı. Endonezya depremi bir kıtanın diğer kıtanın altına girmesi şeklindeydi. Tsunami gerçekleşti ve 230.000'den fazla insan hayatını kaybetti. O bölgelerde de çok ciddi depremler yaşanıyor. Şunu söyleyebilirim: Yönetmelikleri sıkı bir şekilde uygulayan ülkeler ile yönetmelikleri sıkı bir şekilde uygulamayan ülkeler arasında çok ciddi farklar var.

Bizim coğrafyamızda Türkiye, İran, Pakistan, Ermenistan gibi ülkelerde yaşanan depremlerde ne yazık ki büyük can kayıpları oluyor. Bu noktada, deprem yönetmeliklerine uymayıp, daha sağlam yapılar yapmadığımız sonucu çıkıyor.

Aziz milletimizin ve tüm insanlığın bu tür acılar yaşamaması en büyük dileğimdir. Fakat, deprem bizim bir gerçeğimizdir.



Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Felsefe Grubu Eğitimi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Hasan Eşici ile

deprem sonrası psikososyal destek faaliyetleri hakkında söyleşi gerçekleştirdik.

Röportaj: **Tuğçe TAŞDEMİR**

Cumhuriyet tarihimizin en acı ve ağır depremlerinden biri ile karşı karşıya kaldık. Bu süreçte öğretmenler, eğitim çalışanları, eğitim yöneticileri topyekûn afetin yaralarının sarılması için çalışıyor. Siz bu konu hakkında neler söylemek istersiniz? Deprem ve eğitim sürecini değerlendirebilir misiniz?

Şiddeti yüksek iki deprem yaşadık. Bu süreçte 11 ilimiz ağır hasar gördü. Öncelikli olarak vefat eden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet; yaralılara acil şifalar, geride kalanlara sabırlar diliyorum. Bölgedeki eğitim kurumları, yöneticiler, öğretmenler ve diğer eğitim çalışanları da depremden çok ciddi bir şekilde etkilendi. Buna rağmen okullar, barınma ve diğer ihtiyaçlar için hizmete açıldı; eğitim çalışanları topluma destek olmak için canla başla mücadele etti. Bu konuda zamanla sahadan daha fazla hayretle karşılayacağımız kahramanlık öyküleri duyacağız. Bu zor zamanda kendini bile unutup yardıma koşan ülkemizin hayırlı evlatlarını, isimsiz kahramanlarını, saygıyla ve şükranla anmak istiyorum. Böylesi büyük bir afetin üstesinden ancak devlet-millet el ele vererek, milli



birlik ve beraberlik içerisinde gelebiliriz. Toplum olarak hep birlikte dayanışma ruhunu güçlü tutarak, yeniden toparlanabiliriz.

Tabi bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı'na, Sağlık Bakanlığı'na, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na, sivil toplum kuruluşlarına ciddi anlamda sorumluluk düşmektedir. Maalesef kısa sürede çözebileceğimiz bir soruna sahip değiliz. Uzun vadede yaralarımızı tam olarak sarabiliriz. Cumhuriyetimizin 100. yılına yakışır şekilde bu onarımı yapmamız gerekiyor. Bu dönemde kişisel hırslara yenik düşmemeliyiz.



Geçmişte yapılan hataların tekrarlanmaması için bilimden ayrılmamamız gerekirdi. Devletimizin kurucusu Atatürk'ün, "Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır" sözü temel düsturumuz olmalıdır. Bu bir vatan görevidir. Bilimsel kriterlere uygun bir yapılaşma, şehirleşme olsaydı, bu süreç daha az hasar ile atlatılmış olurdu. Millet olarak artık hiçbir şekilde kişisel menfaat gütmemeliyiz. Bilimsel kriterlere ve kanunlara uygun binalar ve yollar yaparak, şehirleri ve diğer yerleşim yerlerini güvenli bölgelere inşa ederek insanlarımızı bu risklerden korumamız gerekiyor.

Milli Eğitim Bakanlığı hızlı aksiyon alarak bir takım tedbirleri hayata geçirdi. Deprem bölgesinde okullar kapandı, 202 bin 817 öğrenciye nakil imkânı sağladı. Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in ifade ettiği üzere, yürütülen çalışmalarla 418 psikososyal destek çadırı ve 88 hastane sınıfında toplam 691 bin 284 öğrenci ve veliye ulaşıldı. Bu ve benzeri önlemleri yeterli buluyor musunuz?

Bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı'nın hızlı bir şekilde aksiyon alması çok önemlidir. Çünkü Milli Eğitim Bakanlığı 1 milyon 200 bin öğretmen ve personeli olan bir kurumdur. Devletin toplam kamu personelinin neredeyse yüzde 25'i Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapmaktadır. Her mahalle, sokak, il ve ilçede okullarımız var. Bakanlığın geçmişte de çok büyük deneyimleri var. Şöyle ki;

Milli Eğitim Bakanlığı'nda "Psikososyal Destek Hizmetleri" Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı. Dolayısıyla zaten psikososyal hizmet veren hali hazırda bir ekip var. Bu ekipler Elazığ, Van, Gölcük depremleri başta olmak üzere Soma'daki maden kazası, orman yangınları vb. afetlerin olduğu bölgelerde Özel Eğitim Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda psikososyal destek çalışmalarını yaptılar. Bu çalışmalar, psikolojik danışmanlar ve rehber öğretmenler üzerinden yürütülüyor. Çok deneyimli meslektaşlarımız var. Çocuklara, kadınlara, yaşlılara yani toplumun her kesimine yönelik psikososyal destek ihtiyacını giderecek çalışmaları etkili bir şekilde yapabiliyorlar. Psikolojik ilkyardım konusunda da donanımlılar ve hızlı aksiyon alıyorlar.

Afet anında ilk bir ay zaten psikolojik ilkyardım gerekiyor. Tabi bunun yanında Milli Eğitim Bakanlığı sadece psikososyal destek değil, eğitim-öğretimin devam etmesi, okulların bir an önce açılması için de yoğun çaba sarf etti. Çünkü okul sadece eğitim-öğretim yapılan alanlar değil, toplumsal yaşamın birçok fonksiyonunu icra eden en önemli kurumlardır. Okul, çocukların rutinlerine devam etmesi, arkadaşlarına, öğretmenlerine kavuşması demektir.



Öte yandan depremin ardından 202 bin 817 öğrenciye nakil imkânı sağlandı. Bu nakiller, okuldan uzak kalmayı engelledi, çocukların normal bir yaşamın parçası olan eğitim-öğretime dönmesini sağladı. Ayrıca hem nakil olan öğrenciler hem de yerleşik öğrenciler yönüyle ele aldığımızda nakiller, toplumsal bütünlük açısından da çok önemlidir. Zira deprem sonrasında nakil olan öğrenciler ile yeni bir ortam, yeni bir sosyal ağ kurulmaktadır. Psikososyal destek ve eğitim faaliyetlerini okullarda sürdürmek noktasında bu çaba çok değerlidir. Bu çabanın sonucunda toplumun normalleşmesi biraz daha kolay olacaktır.

Bu noktada şuna dikkat çekmek istiyorum: Deprem bölgesinde birçok öğretmen arkadaşımızla iletişime geçtik. Bazıları gerçekten ağır travma yaşadı. Ailelerini, yakınlarını, evlerini kaybeden öğretmenler için de anlayışlı ve özverili politikaların geliştirilmesinde büyük fayda var. Örneğin, Nurdağı ilçesi Gaziantep iline bağlı olduğu için Nurdağı'nda görev yapan öğretmenler okullara çağrıldı. Ancak Nurdağı en büyük yıkımı gören ilçelerden birisidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu bölgelerde politika üretirken, öğretmenlerin ihtiyaçlarına dönük çabasını biraz daha artırması gerekir. Merkezi karar ile değil, bölgenin ihtiyaçlarına göre birtakım iyileştirmeler, uyarlamalar yapmakta fayda var.

Deprem bölgesinde öğretmenlerimize daha fazla psikososyal destek çalışmaları yapılmalıdır. Bu kapsamda öğretmenlerimize bir süre izin verilebilir. Bölgede kalarak görevine devam etmek isteyen öğretmenlerimiz de olacaktır. Bu meslektaşlarımız 1-2 ay idari izinli sayılabilir. Mazeret tayinlerinde kolaylık sağlanabilir.

Bireysel ihtiyaçlar ve buna uygun uyarlamalar göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bilmediğimiz birtakım sorunlarla uğraşıyor olabilirler. Kişisel ve mesleki ihtiyaçlarına göre çözüm üretmek, önemsendiklerini hissetmelerine de yardımcı olacaktır. Ailesinde kayıpları ya da hasta, engelli veya ciddi travma yaşayan bireyler olabilir. Kendisi de aynı şekilde toparlanmak için zamana ihtiyaç duyabilir. Görme, işitme engelli ya da süre gelen hastalığa sahip öğrencisi olan, eğitim-öğretimlerini başka ilde sürdürmek zorunda kalanlar olabilir. Dolayısıyla herkesin ihtiyacı düzeyinde bir destek sistemi kurmak sorunun çözümünde faydalı olacaktır.

> **Üniversitelerimizin rehberlik ve psikolojik danışmanlık, psikoloji ve sosyal hizmetler bölümleri başta olmak üzere ilgili tüm birimlerinden öğretim üyeleri Yükseköğretim Kurulu koordinasyonunda deprem bölgesinde gönüllü olarak psikososyal destek hizmeti veriyor. Bu konu hakkında neler söylemek istersiniz?**

Psikiyatri, PDR, psikoloji, sosyal hizmet uzmanlığı, psikiyatri hemşireliği yükseköğretimde ruh sağlığı hizmet alanlarındandır. Üniversitelerde lisans eğitimleri süresince psikososyal destek hizmetleri, psikolojik yardım, terapi süreçlerinde destek olacak eğitimler verilmektedir. Bu bölümlerin öğretim üyeleri zaten geçmiş afetlerden de deneyimlilerdir.

"Afet Psikolojisi", "Afet Sosyolojisi", "Rehabilitasyon Danışmanlığı" alanlarında çalışan hocalarımız bulunmaktadır.

Şu hususu da dile getirmek istiyorum: Yükseköğretim Kurumu bu süreçte hızlı bir aksiyon aldı. Ama şöyle bir problem var.

"Manevi Danışmanlık yapabilecek uzmanlar sürece dahil edilsin" şeklinde resmi yazı gönderildi. Oysa YÖK böyle bir ifade kullanmak yerine, genel olarak psikolojik destek sunabilecek bütün personelin belirlenmesi ve sahaya sevk edilmesi için çaba gösterebilirdi.

Elbette ki manevi danışmanlık yapacak kişiler psikoloji içerisinde bir yardım alanıdır ve yüzyıldır özellikle pozitif psikolojinin gelişmesi ile birlikte ciddi anlamda ivme kazanmıştır. Ancak bölgeye sadece manevi danışmanlık anlamında yardım götürmeye çalışmak bir problem olarak karşımıza çıktı. Bu durum kamuoyu ve sosyal medyada da eleştirildi. Herkes bilmelidir ki, ülkemiz insanları farklı inanç ve kültür değerlerine sahip olsa da bizler, ihtiyaç duyulan ruh sağlığı hizmeti verebilecek nitelikteyiz.

Kahir ekseriyetimiz yani büyük bir çoğunluğumuz toplumun inançlarını, milli değerlerini, örf ve adetlerini, kültürel özelliklerini dikkate almaktadır. Ancak farklı çağrışımlar yapacak şekilde resmi yazılar ile bu kişilerin bölgeye davet edilmesi, açıkçası kişisel anlamda eleştireceğim bir durumdur. Tabi ki o bölgede manevi anlamda desteğe ihtiyaç duyan insanlar da var.



Ancak manevi danışmanlığın bir ilkesi vardır. Danışan eğer isterse ve tercih ederse manevi anlamda danışmanlık yapılabilir. Aksi taktirde biz terapi ortamlarında psikososyal destek çalışma alanında doğrudan bu tür inanç ve kültürel değerleri empoze edecek şekilde süreci yönetemeyiz.

Bunun dışında şu anda bölgede akademisyenler çok yoğun çalışıyorlar. PDR ve okul öncesi öğretmenlerimiz de bölgede. Destek faaliyetlerini Milli Eğitim Bakanlığı ve yükseköğretim kurumları ile koordineli bir şekilde yürütüyorlar. Sağlık, barınma, gıda gibi ihtiyaçlar ulaştırılmaya çalışılırken, psikolojik ilk yardım çalışmaları da yapılıyor. Bölgede görev yapan meslektaşlarımız depremin olduğu ilk andan itibaren gönüllü ve bireysel çabalarla, Milli Eğitim Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları ve ruh sağlığı mesleğine ilişkin dernekler ile koordineli çalışarak, faaliyetlerde bulunuyor.

11 ilin doğrudan etkilendiği afetten en büyük yarayı eğitim süreçlerimiz aldı. Çocukların deprem sonrası okula dönüş sürecinde yaşanan zorluklar nelerdir? Depremzede çocuklara yaklaşım nasıl olmalıdır? Çocukların bu zorlu dönemi daha kolay atlatmaları için yapılması gerekenleri anlatabilir misiniz?

Neredeyse her öğrencinin en az bir yakını, bir tanıdığı yıkım yaşadı. Bu nedenle çocuklarda güven duygusu zedelendi. Oturduğu evin, yaşadığı yerin 'güvensiz' olduğu duygusu ortaya çıktı. Kaygı, travma sonrası stres bozukluğu gibi duygu durum bozuklukları yaşıyorlar. Tabi çocuklar yetişkinlere göre daha esnek yapıya sahip. Daha çabuk bu duruma adapte olacaklardır. Okul ve sınıflarda psikososyal destek çalışmaları süresince zaten bu güveni tesis etmek, oyun ve etkinlikler ile rutine dönebilmelerine yardımcı olmak için yoğun bir gayret söz konusudur. Bu süreçte



farklı belirtiler gösteren çocuklarımız varsa onlar için de ayrıca psikolojik destek süreçleri -hem rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar hem de çocuk-ergen psikiyatrisi ile desteklenerek- devam etmektedir. Şunu da göz ardı etmemeliyiz:

Çocuklar yetişkinleri izleyerek, nasıl tepki vereceklerine bakarlar. Ailelerini, öğretmenlerini, toplumu gözlemler ve buradan kendileri için bir yol haritası çizerler. Bu noktada çocuklarla beraber çalışan kişilerin daha pozitif olması, olaylara daha olumlu yaklaşması, çocukları gerekirse bireysel ya da grup çalışmaları içerisine dahil ederek, onların duygularını ifade etmelerine yardımcı olmaları gerekiyor.

Sonuçta bu sürecin büyük bir çoğunluğu duygular üzerinden devam ediyor. Öğrencilerin, duygusal açıdan normalleşmesine yardımcı olacak çalışmaların içerisinde tutulması gerekiyor.

Öte yandan bizler depremi doğrudan değil, uzaktan yaşamamıza rağmen aslında ikincil travmaya maruz kaldık. Bu nedenle Türkiye genelindeki tüm öğretmenlerle ilgili psikolojik anlamda 'iyi oluş' haritası çıkarılması gerekir. Depremden nasıl etkilendiler? Ne tür bir desteğe ihtiyaçları var? Çünkü biz hep mağdura yardım etmek tarafındayız. Ama yardım edene de yardım edilir. Öğretmenlere yönelik destek sistemi kurulması gerekir. Öğretmen Yetiştirme Genel Müdürlüğü'nün bu konuda bir çabası söz konusudur. Ben de hatta şu öneriyi dile getirmiştim: "Öğretmenlere sadece özlük hakları veya mesleki bilgilerini geliştirecek bir destek sistemi değil; psikolojik, hukuki, ekonomik destek sunacak bir merkeze ihtiyaç var."

Nitekim öğretmenleri destekleyecek, dinleyecek, anlayacak, onların ihtiyaçlarını giderecek birtakım yapılara ihtiyaç olduğunu görüyoruz.

Örneğin, bir öğretmen arkadaşımız depremde 27 yakınını kaybetti. Bu öğretmenimizin destek ihtiyacı ile depremde hiç hasar almamış ve gerçekten güvenli bir yerde olan, hiçbir yakınını kaybetmemiş öğretmenimizin destek ihtiyacı birbirinden farklıdır.

Tabi hepimizin desteğe ihtiyacı var. Bu noktada insanlarımız, "Benim de ihtiyacım olursa bana destek verecek bir alan, kurum, birim var." diyebilmelidir. Çünkü sosyal destek, ruh sağlığını koruyan ve geliştiren en önemli kaynaklardan birisidir. Bunu da, ilgili literatürü incelediğimizde görmekteyiz. Bu destek sistemini kurmak, devletin toplumla ilişkisini daha da güçlendirmektedir.

Son olarak sizin ekleyeceğiniz hususlar nelerdir?

Milli Eğitim Bakanlığı'nın psikososyal destek amaçlı hazırladığı birçok materyal var. Zaten o materyaller üzerinden etkinlikler yapılıyor. Geçmiş afetlerin getirdiği deneyim söz konusudur. Rehber öğretmenler, psikolojik danışmanlar ilk andan itibaren aksiyon aldılar. Kendileri deprem yaşamalarına rağmen bunu başarabildiler.

Şu anda da çalışmalar çok iyi ilerliyor. Bölgedeki üniversiteler psikososyal destek çadırları kurdular. Örneğin; Hasan Kalyoncu Üniversitesi Psikoloji ve PDR bölümü öğrencileri ile yüksek lisans ve doktora öğrencileri, akademisyenlerle beraber çadırlarda psikososyal destek hizmetleri sunuyorlar. Toplumda genç, yaşlı, engelli, çocuk, öğretmen, öğrenci aslında hepsinin psikososyal destek çalışması var. 13 milyon insanın da bu durumdan faydalanması gerekiyor. Deprem bölgesinden gelenler için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile MEB koordineli olarak psikososyal destek çalışmaları yapıyor.



Ayrıca politika yapıcılar çalışanlara nasıl daha fazla destek olabilir, yapılan desteklerde neler eksik kalıyor? Bunları nasıl tamamlayabiliriz? Bu konular da üzerinde durulması gereken hususlardır.

Öte yandan ülkemizde fırsatçılığa müsaade edilmemesi gerekiyor. Kira ve ev fiyatlarının artışları kaygı verici boyuttadır. Oysa paylaşmaya, dayanışmaya, destek sistemlerini geliştirmeye bugün, her zamankinden çok ihtiyacımız var. Erol Güngör, "Toplumları ayakta tutan iki duygu vardır. İlki rekabet ikincisi dayanışmadır. Dayanışma rekabetten her zaman bir adım önde olmak zorundadır" der. Gücümüz yettiği kadar o dayanışmayı harekete geçirmek zorundayız.

Cumhuriyetin ikinci 100 yılında bize bu ülkeyi emanet edenlere yakışır bir şekilde 11 ilimiz başta olmak üzere 81 ilimizin ihya çalışmalarının yapılması gerekiyor. Biz kadim bir kültürün temsilcileriyiz. Dünyanın batı ile doğu arasındaki köprüsüyüz. Ne doğudan vazgeçebiliriz, ne de batıdan. İlerlemek istiyorsak, elbette batıdaki gelişmelere bakmalı ve onları yorumlamalıyız. Doğunun da kadim değerlerini, eserlerini, ilime, irfana verdiği değeri, medeniyet inşasında bir insan modeline sahip olduğunu unutmamalıyız. Biz insan modeli üzerinden ülkemizi ve geleceğimizi inşa etmeliyiz. Güçlü, yılmaz, başarılı, yardımsever, sevgi ve saygıya sahip olmalıyız. O değerlerle birlikte insanı inşa etmeliyiz. Nasıl ki evimize, arabamıza birtakım eşya ve aksesuarlar alıyorsak, yani estetik arayışındaysak, insanın estetiği de ahlaktır. Şöyle ki; aynı zeminde iki bina yan yana düşünün. Bir tanesi yıkılıyor, diğerine hiçbir şey olmuyor. Maalesef yıkılan binanın inşasında bilim etiği, ahlakı ve aynı zamanda insani değerler noktasında bir zafiyet söz konusudur. Dolayısıyla böyle problemlerle bir daha karşılaşmamak için ahlaklı nesiller yetiştirmeliyiz.

85 milyon insanımızın emeğine yazık. Yüz milyarlarca lira zarar var. Hep birlikte yeniden o zararı tanzim etmeye çalışacağız. Ancak hem insan kaynağımızı kaybediyoruz, hem de geride kalan 85 milyon insanımızın yaşanan acılar ile verimliliği düşüyor. Bu durumda dünya ile nasıl rekabet edeceğiz? Ekonomik ve toplumsal yönden bu kadar insan kaynağı heba ediliyor. Bakınız; Şeyh Edebali, "İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" demiştir. Bu, Osmanlı Devleti'nin kuruluş felsefesidir. Biz de her koşul ve şartta insanımızı yaşatmalı, bunun için gayret etmeliyiz.



KURT-AR

Genel Başkanı Çağrı Koçyiğit İle Söyleşi

Röportaj: **Tuğçe TAŞDEMİR**

Kahramanmaraş merkezli iki büyük deprem, 11 ilde büyük yıkıma neden oldu. Depremin ardından başlatılan arama-kurtarma çalışmalarına Türkiye'nin dört bir yanından ekipler dâhil oldu. KURT-AR olarak sürece siz nasıl dâhil oldunuz?

Depremin yaşandığı ilk andan itibaren hızlı bir şekilde organize olduk. Depremden bir saat sonra bütün ekipmanlarımızı alarak, yola çıktık. Aslında hazırlıklıydık. Çünkü İstanbul depremini bekliyorduk. Kahramanmaraş merkezli depremle sadece yönümüz değişmiş oldu.





Yüzyılın afeti ile karşı karşıya kaldık. Böylesine büyük afetlerde sorunun çözümü ve tespiti önem arz ediyor. Bu süreçte devletin tüm kurumlarına görev düştüğü gibi STK'lara da önemli görevler düştü. KURT-AR deprem bölgesinde hangi faaliyetlerde bulundu? Kaç kişilik bir ekiple sahada yer aldı? STK'larda faaliyetler büyük çoğunlukla gönüllüler ile yürütülmektedir. Sizin için de bu durum geçerli mi?

Kısaca derneğimizden bahsetmek istiyorum. 2011 yılında Türk Milliyetçileri tarafından kurulmuş başka hiçbir kurum ile bağı olmayan bir gönüllü birliği olarak çalışmaya başlayan Kurt-Ar 2016 yılında "Kurt-Ar Uluslararası İnsani Yardım Derneği" adı altında resmiyet kazanmıştır. Savaş bölgeleri başta olmak üzere acil yardıma ihtiyacı olan soydaşlarımıza, imkânların elverdiği ölçüde, yardım ulaştırmayı hedefleyen Kurt-Ar, tamamen bağışçıların destekleri ile çalışmalarını yürütmektedir. Bugüne kadar Kurt-Ar'a emanet edilen tüm ayni ve nakdi yardımlar bizzat kendi gönüllüleri tarafından ihtiyaç sahiplerine teslim edilmiş ve kesinlikle başka aracılar kullanılmamıştır. Maddi yardım dışında savaş bölgelerindeki eğitim ve kültür faaliyetleri de aralıksız devam etmektedir.

2021 yılında ülkemizin yaşadığı afetlerde yaptığımız çalışmalardan sonra ekibimizi profesyonel hale getirebilmek için KURT-AR arama kurtarma ekibimizi kurduk. Eğitimler sonucunda ekibimiz, AFAD tarafından yapılan sınavı başarıyla geçerek, akredite olmaya hak kazanmıştır.

Öte yandan sivil toplum kuruluşlarına bu süreçte önemli görevler düşüyor. Bakınız, devletimiz böyle büyük afetlerde genele hitap edebilir. Yani devletin köyde yaşayan Ahmet amcaya depremin birinci ya da ikinci günü ulaşması mümkün değildir. Böyle bir hazırlık dünyanın hiçbir yerinde olamaz. İşte tam da bu noktada STK ve gönüllüler devreye girmektedir. Afet

bölgesinde köydeki Ahmet amcaya, gerek arama-kurtarma çalışmaları gerekse yardımlar noktasında sivil toplum kuruluşları ve gönüllüler ulaştı. Herkes elinden geleni yaptı. KURT-AR olarak deprem bölgesine ulaşmadan düşüncemiz iki ya da üç gün içerisinde bölgeden ayrılmaktı. Ancak iki hafta enkazda çalıştık. Bölgedeki vatandaşlarımıza araçlarımız her türlü desteği verdi.

Türkiye'deki arama kurtarma faaliyetleri yeterli mi? Özellikle eğitim, ekipman ve insan gücü bakımından yorumlayabilir misiniz?



Son birkaç yıldır bu konunun üzerine düşen AFAD, birçok ekibe akreditasyon vermeye başladı. Akreditasyon uluslararası eğitim sisteminin bir parçasıdır. Eğitimlerin ardından ekipler sınavlara giriyor. Bu sınavlar afet simülasyonlarıdır. Son yıllarda bu şekilde yüzlerce ekip yetiştirilmektedir. Bildiğim kadarıyla dünyada hiçbir ülkede bu kadar çok akreditasyon verilmiş ekip bulunmamaktadır.

Tabi hazırlık tahminimizce İstanbul depremi için yapılmıştı. Kahramanmaraş merkezli depremlerde de bu sistem devreye girdi. Teçhizat olarak ise şöyle bir durum söz konusu: AFAD ve Kızılay'ın ekipmanları elbette eksiksiz ama sivil toplum kuruluşlarına yeterli destek verilmiyor. Şöyle bir örnek vermek istiyorum: KURT-AR olarak depremin ilk günü Afşin'deydik. Bir enkazda 14 yaşındaki genci kurtarma çalıştık. Vefat eden amcasının ve babasının üzerindeydi. Çocuğu oradan çıkarmamız gerekiyordu. Ancak sadece bir hilti ve jeneratörümüz vardı. Hiltiyi çalıştırdığımız anda jeneratörümüz arızalandı. O sırada Afşin'e AFAD'ın sadece bir ekibi ulaşmıştı. İnsanlar sokaklarda yardım bekliyordu. Kaymakam Bey'in jeneratörünü emanet aldık. Bizim daha çok ekipmanımız olsaydı daha çok kişiye ulaşabilirdik. Tabi bunun ardından talepte bulunduk ve KURT-AR Bağışçıları sayesinde jeneratör eksiğimiz kalmadı. Gönül ister ki, bu tür sıkıntılar yaşanmasın.

Öte yandan KURT-AR olarak vatandaşlarımızın ekibimize dahil olması için çok duyuru yapmamıza rağmen katılan olmamıştı. Bu kez depremin ilk gününden itibaren derneğimize arama-kurtarma eğitimi için binlerce telefon geldi. Dilerim bundan sonra ülkemizde arama-kurtarma ekiplerinin sayısı artar.





Deprem bölgesinin şu an her şeye ihtiyacı bulunuyor. Dışardan ihtiyaçların taşınması hem sürat hem işlev açısından belli zorluklarla gerçekleştiriliyor. Bu süreçte neler yaşadınız? En çok zorlandığınız hususlar nelerdi?

İlk başlarda sıkıntı vardı ama şu an yok. Sürekli dağıtım yapılıyor. Depremzedelerin bir kısmı haklı olarak enkazın başından ayrılmak istemiyordu. İçeride eşyaları olanlar ya da enkazdan cenazelerini çıkarmak isteyenler var. Yüzlerce artçı sarsıntı oldu. Evi hasar almamış olanlar da her sarsıntıda dışarı çıkıyor ya da çadırda kalmak istiyor. Eğer bir sıkıntı varsa, çadır kentlere ve konteyner kentlere yönlendiriliyorlar.

Afetin ilk günlerinde ulaşım sıkıntısı yaşandı. Öte yandan gıda sıkıntısı da vardı. Hatta yola çıktığımızda yanımıza birkaç paket bir şeyler almıştık. Onlarla idare etmeye çalıştık. Ama ikinci gün elimizde sadece birkaç paket çubuk kraker kalmıştı. İki gün süresinde enkazda -20 derecede çalışan ekibimize kişi başı sadece iki adet çubuk kraker verebildik.

Şunu da belirtmek isterim ki,

maalesef çok fazla sivil araç bölgeye akın etti. Bu araçlar arama kurtarma ekiplerinin bölgeye ulaşmasını geciktirdiler. Göksun'da 2.5 saat trafikte kaldık. Ulaşacağımız ilk enkaz bize sadece 2.5 km uzakta iken, 2.5 saatte ulaşamadık. Gecikmelerden dolayı can kayıplarımız oldu.

Bu nedenle ilk iki gün ne Kahramanmaraş'a ne de Hatay'a yardımlar maalesef sağlıklı olarak ulaşamadı.

KURT-AR ekibi olarak şu an bölgede çalışmalarınız devam ediyor mu? Eğer devam ediyorsa çalışmalarınız ne aşamada?

Bölgedeki çalışmalarımızı şu an için sonlandırdık. Psikolojik destek vermek için biraz daha bölgede kalmıştık. Sadece Ankara'ya gelen yaklaşık 14 bin civarında depremzede ailemiz var. Onlara yönelik gıda yardımı yapıyoruz. Hepsine yetişemeyiz ama gücümüzün yettiği kadar gıda paketleri dağıtıyoruz.

Şunu da belirtmek isterim ki; derneğimizde yer alan akademisyenlerden oluşan bir komisyon var. Bu komisyon şu anda "Hatay'ın demografik yapısı bozulmadan neler yapılabilir?" sorusuna cevap arıyor. Bir rapor hazırlansın ki, buna göre proje geliştirilsin istiyoruz.





Hatay'da daha kalıcı ve uzun süreli bir şeyler yapmak gerekir. Atatürk'ün, "Hatay benim şahsi meselemdir" şeklindeki açıklaması hafızalarımızda dipdiridir. Hatay'ın bir an önce yaşanabilir hale gelmesi en önemli gayemizdir.

> **Birazda arama kurtarma çalışmalarının eğitim ayağına değinmek istiyorum. Deprem sonrasında okullarımızda müfredat programlarında değişikliği yapılacağı gündemde. Okullarda deprem ile ilgili eğitim veriliyor mu? Siz verilen eğitimleri yeterli buluyor musunuz? Ya da bu konuda ne gibi önerileriniz olabilir?**

Afet Bilinci Eğitimleri veriyoruz. Ekibimiz 15 kişiden oluşuyor ve AFAD akreditasyonuna sahipler. Bu eğitmenlerimiz talep eden okullara eğitime gidiyor. Hatırlarsanız geçen yıl "Afet Bilinci Eğitimi" yılıydı. Okulların tamamında Afet Bilinci Eğitimi verildi. KURT-AR olarak birçok okul ve şirkette eğitimler verdik. Ancak deprem bölgesini gördükten sonra bu eğitimlerin çok da gerçekçi olmadığını gördüm. Gördüklerimiz ile anlattıklarımızın farklı olmamalıdır. Bu noktada Afet Bilinci Eğitimlerinin güncellenmesi gerekiyor. AFAD'ın bu konuda çalışması var. Son depremde çok farklı bir tecrübe yaşadık. Bu eğitimlere güncelleme yapılarak, yoğun bir şekilde verilmelidir.

Tabi şunu da söyleyelim: Ortaokul ve lise öğrencileri bu eğitimlerin önemini kavrayamıyor. Başına bir şey geleceğini düşünmüyor. Halbuki, canlı çıkardığımız vatandaşlarımız içerisinde bu eğitimi daha önceden alan ve bu sayede kurtulanlar oldu. Örneğin bir gencimizi enkazdan sırtında deprem çantası ile çıkardık. Deprem çantası olmasaydı, belki o gencimizi kaybedecektik. "Çök, Kapan, Tutun" yöntemi sayesinde hayatta kalan insanlar ile karşılaştık.

Afet Bilinci Eğitimlerinde hep söylenen bir şey var: Kaçmayın, olduğunuz yerde kalın. Bakınız, yatak odasında aradığımız insanları koridorda veya merdiven boşluğunda vefat etmiş şekilde bulduk. Oysa buralar hem daha çabuk hasar alıyor, hem de çöküyor. Çökmeyen bir tane merdiven görmedim. Bu nedenle merdivenlere koşmayın. Sizlerin aracılığıyla bir kez daha yineliyorum: Deprem olduğunda lütfen yerinizden ayrılmayın. Bulunduğunuz odada, en sağlam eşyanın yanına çökün, oradan çıkmaya çalışmayın.





Bizim açımızdan sıkıntı şu ki, gece olan depremlerde arama-kurtarma ekipleri olarak ilk yatak odalarına bakıyoruz. Apartmanda yatak odasına ulaşmak, hasar vermeden o bölgeyi kazmak belki de iki-üç saatimizi alıyor. Yatak odalarına ulaştığımızda insanların orada olmadığını gördüğümüzde iş sarpa sarıyor.

Apartman boşluğuna bakılması gerekiyor. Depremde lütfen olduğunuz yerden ayrılmayın ki sağ kaldığınızda size bir an önce ulaşabilelim. Nerede olduğunuzu akrabalarınıza ya da bina sakinlerine sorarak öğreniyoruz. Bütün arama-kurtarma ekipleri bu şekilde çalışır.

Deprem tatbikatlarının ne denli öneme sahip olduğunu bir kez daha anladık. Mesela bazı sınıflarda tatbikat yapmak istediğimizde fiziksel yapının müsait olmadığını söylüyorlar.

Oysa bu eğitimlerde teorik bilgilerden önce pratik geliyor. "Evet, çocuklar şu an deprem oluyor. Çök, kapan, tutun yapın. Sarsıntı geçtikten sonra, okulu tahliye edeceğiz. Koşmuyorsunuz, arkanıza bakmıyorsunuz, ne olursa olsun öndekini ittirmiyorsunuz." İşte tüm bunları çocukların deneyimlemesi gerekir. Bu ufak detaylar sayesinde 30 vatandaşımızı canlı olarak çıkardık.

Deprem çantasının da hazır bulunması gerekir. Eğer deprem çantanız yoksa bir şişe su ve düdük yanınızda bulunsun. Bu, sizi hayata bağlar. İstisnasız enkazdan çıkan bütün vatandaşlar "Biz sizi duyuyoruz ama siz bizi duymuyorsunuz." dedi. Eğer sesinizi duyuramazsanız, kimse o enkazda çalışmaz. Bunun çözümü de düdüktür. Düdük, sizin ve ailenizin hayatını kurtarabilir. Ayrıca, toplu yaşanılan yerlerde acil dışarı çıkıldığında, birkaç geceyi geçirilebilecek bir ortam sağlanması gerekir. Bu ayrıntılar çok önemlidir.



İzmir 3 No'lu
Şube Başkan Yardımcısı

Müfide Çetin





CUMHURİYET İlkokulu'nun bahçesinden içeriye baktığımda arkamda toza boğulmuş enkaz altında koca bir şehir, önümde ise bahçesinde sıralanmış Kızılay çadırları ile bütün bunları sessizce izleyen bir taş bina bulunmaktaydı. Pencerelerinde Cumhuriyet Bayramı'ndan kalma Türk bayrakları diziliydi yerlerde ise oyun çizgileri… Öğretmenleri nerede öğrencileri nerede diyemediğimiz bir zaman diliminin içine sıkışıp kalmış gibiydim. Onlar yoksa burası bir okul muydu artık? Dünya gözüyle şahit olduklarımı sindirmeye çalışırken tekrar bahçenin dışına baktığımda gördüğüm kıyamet sahnesinin nasıl dağılır ne zaman dağılır sorularını cevaplayamadığım bir sınavındaydım sanki. Taş üstünde taş kalmamıştı evet ama o taşları yeniden üst üste koymak için umut için düşmüştük yollara. Ben bir Tarih Öğretmeniyim her yıkımın sonunda yeniden ayağa kalkanları anlattım yıllarca. Şimdiyse anlatılacak derslerin bir nesnesi olmak düştü payımıza

Okul binalarının içinde "kara tahta"dır bizim yerimiz. Mesleğiniz sorusuna "Öğretmen" seçeneğini işaretleyen derdi dünyası öğrenciler olan insanlarız. Müdür de olsak amir de olsak özümüz öğretmendir. Bunun dışında bir pozisyonda yer alabilecek olmamızı kimse hayal dahi edemezdi. Şakası yok biz de hayal edemiyorduk. İkinci dönemin ilk gününün yapılacaklarını planlayarak daldığımız uykulardan uyanamadığımız bir kabusa geçiş yaptık. Uyanınca hayat devam eder ya etmeyecekti çoğumuz için. Ne yöne aktığını anlayamadığımız saatleri günleri zor idrak ettik.

Yakınlarımız iyiyse tanıdıklarımız; tanıdıklarımız iyiyse onların yakınlarının acı haberlerini aldık. Hatıralar biriktirdiğimiz insanları şehirleri kaybetmiştik kolay mı? Acımız büyük yaramız öyle derin ki ne yanımızı saracağımızı bilemiyorduk. Yüreği bu toprakların her köşesi için atan binlerce insan rahat uykuları güzel yemekleri sıcacık evleri haram bildi kendine. Elinden ne gelirse yapabilmek için yollara dökülmek isteyen insanlar kısıtlı imkanlar tecrübesizlik ve

donanımsızlık engeliyle karşı karşıya kaldılar. Arama kurtarma çalışmaları devam ediyordu ve çoğumuz bir deprem ülkesinde yaşamasına rağmen bu gerçekliği yok sayarak eğitim alma gereği duymamıştık. Daha ilk günlerden afeti yaşayan illere gidebilmek için kendi kurumlarının kapısını aşındırmaya başlayan binlerce öğretmenden biriydim. Ben fazla istekliydim ki gönüllü formu doldurmakla kalmamış yardım koordinasyon merkezine gitmiştim. Bölgede yaşanan imkan kısıtlılığını ifade ederken orada "ayak bağı" olursun dedi görevli yüzüme karşı. "Ülkenin her yanından tırlar dolusu yardım gidiyor bunların tasnifi gerekiyor. Binlerce insan sokaklarda çocuklarla ilgilenecek birileri lazım. Ben öğretmenim benim işim insan nerede kalacağımı ben düşünürüm gideyim" dediğimde "bunlar sonraki işler" cevabıyla karşılaştım. Arama kurtarma eğitimi alan arkadaşlarımız ya kurumsal gruplarla ya da tamamen bireysel çabalarıyla yollara düşmüşlerdi. İlk gruplar olamadı ama kısmette ikinci ekibe dahil olmak varmış.

İzmir İl Milli Eğitim Din İşleri Şube Müdürlüğünün whatsapp grubuna dahil edildiğimde yaşadığım sevinci tarif edemem. İnsan buna sevinir mi? "elimden geleni yapacağım bu da bir ders olsun öğrencilerime" diyordum. Nereye gideceğimi bilmeden düştüğüm yollar beni Adıyaman'a getirdiğinde öğretmenlik hayatımın en kıymetli bir haftasını yaşayacağımın farkında değildim. Pozisyonu fark etmeksizin tüm milli eğitim teşkilatı kolları sıvamıştı. Okul bahçeleri çadır kente, sınıf ve koridorları yardım deposuna dönüşürken bizler de başka şeylere dönüşecektik. Çadırda da kalıyorduk duvarlarının çatlağını beynimizde sıvayıp hafif? hasarlı yapılarda da kalıyorduk. Ne bulursak yiyor banyonun lafını etmiyorduk. Akşamları ateş başında toza dumana bulanmış kıyafetler içinde ısınmaya çalışırken başka şehirlerden ve farklı kurumlardan gelmiş yüzlerce gönüllü ile aynı amacın etrafında birleştiğimizi görmenin huzurunu tadıyorduk.



Bizler yara sarmak için oradaydık tıpkı diğerleri gibi. Oysa iki hafta öncesine kadar okulunun idareci koltuğunda ütülü gömleğiyle otururken şimdi enkaz altında can arıyor, nefesi yetmeyene nefes oluyorduk. Kendi nefesimizden vazgeçme pahasına hem de… Tatil öncesine kadar sınıflarda ders anlatan en naif öğretmenken şimdi defin yapıyorduk. Gücümüze bakmadan yardım tırlarını boşaltıp, hiç dinlenmeden tasnif yapıp, geceyi kapalı spor salonunun soğuk zemininde matlarda uyuyarak geçiriyorduk. Normal! koşullarda kapısının eşiğinde ceketimi ilikleyeceğim kişiler elde kürek süpürge ortalığı süpürüyordu. Bir aşçının yanında yamak olup 600-700 kişiye yemek çıkartıyorduk. İçinde yaşadığımız topluma olan sorumluluğumuz okul sıralarının çok ötesinde hayatın içindeydi. Biz de böyle öğrendik.. Oysa onlarca yüzlerce binlerce öğrenciyi öğretmeni ve veliyi idare eden insanlardık biz. Gün içinde sayısız kriz çözer her koşulda elimizi taşın altına koyardık. Milli eğitim camiasını hafife almamak gerektiğini gören gözler izliyordu

Yolunu izini hiç bilmediğim bir okulun çatlak duvarlarından dökülmüş sıvalarını temizlerken rüyada gibiydim.



Kıyafet tasnifi için resim sınıfını temizlerken duvarlardaki resimlere baktığımda güzelliklerine tebessüm edip o resimlerin sahibi öğrencileri düşündüğümde yaşadığım hüznü tarif edemem. Ve yine temizlediğim öğretmenler odasında isimler yazılı dolaplara baktığımda bir öğretmen olarak tanımadığım meslektaşlarım için dua ettim. Ben öğretmenim, benim işim insan hayatına dokunmak ise ben doğru yerdeydim. O an temizlik mi yapmak gerekiyordu? Yaptık. Yük mü taşınması gerekiyordu? Taşıdık. Cumhuriyet İlkokulu'nun bahçesinde sınıflarında koridorlarında yeniden çocukların sesinin çınlaması için en ücra mahalle ve köylere yardım mı gitmesi gerekiyordu? Gittik götürdük dağıttık. Ve daha şahit olamadığım neler yaptık..

Ve asli görevimize gelirsek onu da yaptık. Çadırları okul yaptık. Ne Atatürk köşesini unuttuk ne al bayrağı ne yazı tahtasını ne silgisini ne sırasını ne masasını ne de haritasını… Öğretmenin çayı mazottur dedik onu da unutmadık.

Çocukların eğitim sürecinden ve okul kültüründen kopmadan bir arada kaliteli zaman geçirmesine vesile olduk. Hayatımın en güzel öğretmenlik tecrübesiydi. İyi ki yapmışım dediğim en kıymetli deneyimimdi. Ve işte orada o çocukların gözlerinde umudu gördük biz. Türk milleti olarak zamana ve sabra ihtiyacımız var. Gücümüz tükendiğinde ise bize ayağa kalkmak için omuz verecek olanlar yine o çocuklar olacak.

Dönüş vakti geldiğinde yüreğimizden kocaman birer parçayı geride bırakırken hiç birimiz gittiği gibi dönmedi eski hayatına. Acıyı paylaştık ama umuda da şahit olduk. Taş üstünde taş kalmamıştı bizler taş üstüne birer taş koyduk. Binlercesi milyonlarcası gerekecek biliyorum. Ömürler sürecek belki de ama yeniden ayağa kalkacak o şehirler ve o okullarda öğretmenler öğrencilerine ders anlatacak öğretmenlik! yapacaklar.

Şehirlerine sahip çıkmak için yaralarını sarıp kolları sıvayan Adıyaman'ın iki genç öğretmeni Sacide ve Mustafa başta olmak üzere bu uğurda emek veren ve verecek herkese şimdiden minnet, şükran ve saygılarımla.



6 Şubat depreminin ilk anından itibaren yaraların sarılması için afet bölgesine koşan meslektaşlarımızın her birine Müfide Çetin öğretmenimizin şahsında teşekkür ediyoruz.